

1969·2019

Institut de Desenvolupament
Professional
UNIVERSITAT DE BARCELONA

Institut de Desenvolupament
Professional
UNIVERSITAT DE BARCELONA

1969·2019

Institut de Desenvolupament
Professional
UNIVERSITAT DE BARCELONA

Barcelona, 2022

Coordinadores

Maria Rosa Buxarrais i Mercè Gracenea
© Institut de Desenvolupament Professional (IDP-ICE)

Autors/autores

Carme Albaladejo, Teresa Anguera, Serafin Antúnez, Carme Buisán Serradell,
Maria Rosa Buxarrais, Salvador Carrasco Calvo, Maite Colén, Anna Cuatrecasas,
Miquel Àngel Cuevas, Amelia Díaz Álvarez, Iñaki Echebarria, Roberto Fernández,
Àngel Forner, José M. G. Gutiérrez, Mercè Gracenea, Joan Guàrdia, M. Àngels Marin,
Francesc Martínez, Mercè Martínez, Miquel Martínez, Joan Mateo Andrés, Marta Ollé,
Teresa Pagès, José Palos, Carme Panchón, Joan Perera, Enric Prats, Joaquim Prats,
Antoni Sans, Xavier Triadó, Max Turull, Conrad Vilanou.

Primera edició

Maig 2022

- © De l'edició: Institut de Desenvolupament Professional (IDP-ICE)
Passeig de la Vall d'Hebron 171,
Edifici de Migdia Campus Mundet 08035 Barcelona
934035179/638622132
<http://www.ub.edu/idp/web/>
- © Del contingut: els autors

ISBN: 978-84-09-40703-3

Dipòsit legal: DL B 8920-2022

Disseny, maquetació i impressió

Signo Impressió gràfica, S.L.u.
Carrer Múrcia, 54 d. Polígon industrial Can Calderon
08830 Sant Boi de Llobregat (Barcelona)
www.signo.es

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia i el tractament informàtic i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec públics, resta rigorosament prohibida sense l'autorització escrita dels titulars del "Copyright", i estarà sotmesa a les sancions establertes a la Llei.

Índex

Pròleg	8
Rector Joan Guàrdia	
Presentació	10
Maria Rosa Buxarrais	
PERÍODE 1969-1987	
Direcció Miquel Siguan	
El Doctor Siguan, les llengües i l'educació.....	13
Joan Perera	
Història de l'ICE de la Universitat de Barcelona	16
Anna Cuatrecasas	
El meu pas per l'ICE... la institució de la universitat que més estimo.....	21
Joaquim Prats	
Departament d'Universitat	26
Miquel A. Cuevas	
La delegació del ICE en Lleida: un paso importante en la formació de la Universitat de Lleida	30
Roberto Fernández	

PERÍODE 1987-1991

Direcció Ignasi Vila

Gestionant les transicions	33
Serafín Antúnez	
L'Institut de Ciències de l'Educació i la revista <i>Temps d'Educació</i>	40
Conrad Vilanou	

PERÍODE 1991-1997

Direcció Joan Mateo

ICE: període del curs 1991-1992 al 1996-1997	43
Joan Mateo Andrés	
El programa d'educació en valors – PEVA	51
Maria Rosa Buxarrais	

PERÍODE 1997-2001

Direcció Jesús Garanto

La formació permanent i l'ICE de la Universitat de Barcelona	55
Iñaki Echebarria	
Celebrem els 50 anys de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona	59
Carme Buisán Serradell (1998-2009)	
La millora en els serveis de suport al professorat en metodologia de la recerca: el SAM	63
Teresa Anguera	

PERÍODE 2002-2009

Direcció Miquel Martínez

Set anys de feina amb un bon equip	67
Miquel Martínez	
La formació de formadors	73
Maite Colén	
El CAP i la millora de la formació del professorat d'Educació Secundària	75
José M ^a G. Gutiérrez	

La innovació i la millora de la docència a la universitat.	
Els CIDUI	78
Salvador Carrasco Calvo	
La formació de persones adultes	80
José Palos	
La formació del professorat novell d'universitat	82
Amelia Díaz Álvarez	
Educació i Comunitat. 50 anys de compromís amb	
la societat	84
Àngel Forner	
Actualització de coneixements i treball col·laboratiu.....	86
Miquel Martínez i Carme Albaladejo	
Programa de recerca en docència universitària (REDICE)	90
Francesc Martínez	

PERÍODE 2009-2017

Direcció Antoni Sans

Canvi de text i de context	93
Antoni Sans	
La lluita per garantir un futur en nous temps	97
Xavier Triadó	
Gestió digital a l'Institut	99
Mercè Gracenea	
Administració de l'Institut	102
Marta Ollé	
Accions de la Secció d'Infantil, Primària i Secundària	104
Carme Albadalejo i Mercè Martínez	
Accions de la Secció d'Universitat	110
Teresa Pagés	
Accions de la Secció de Recerca	114
Francesc Martínez i M. Àngels Marin	
Educació i Comunitat	117
Enric Prats	

PERÍODE 2017-2021

Direcció Xavier Triadó

Adaptant l'Institut en temps de canvi i d'innovació	121
Xavier Triadó, Carme Panchón i Max Turull	

Pròleg

Joan Guàrdia i Olmos

Rector de la Universitat de Barcelona

Les iniciatives basades en la commemoració dels cinquanta anys d'edat poden ser vistes, a vegades, com un exercici de nostàlgia. En alguns casos, cinquanta anys no són res i la celebració queda deslluïda i d'altres, cinquanta anys són tants que ni s'han pogut complir. Sembla com si les coses importants haguessin de durar per poder optar al qualificatiu.

Tot i que hi ha excepcions i de les bones. Recordar en un test els cinquanta anys de l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE) de la Universitat de Barcelona és una d'aquestes afortunades excepcions. I ho és per raons d'una transcendència especial i que vull resumir en els següents tres punts.

En primer lloc, la història d'aquests cinquanta anys d'ICE (o d'IDP com s'ha de dir ara) és la història de la Universitat de Barcelona. Si algú dubte d'aquesta afirmació només cal que revisi els noms dels acadèmics i acadèmiques que l'han dirigit. En tots els casos són persones d'un alt nivell acadèmic i figures destacades en les seves especialitats. Això ja seria suficient per justificar un llibre com aquest però és que, a més a més, han estat persones clau en les grans decisions que la Universitat de Barcelona ha adoptat en aquests darrers cinquanta anys. Per tant, persones d'un alt nivell acadèmic i d'un paper significatiu en els fets universitaris que han afectat.

En segon lloc, la mateixa evolució de l'ICE ha estat un termòmetre del sentir universitari en tots aquests anys. En efecte, en els primers anys l'ICE va haver de fer front a la més que evident incomprensió de part de la comunitat universitària que no entenia molt bé el seu paper. Una iniciativa nova en un esquema universitari molt rígid. Però

els anys vuitanta van ser claus per al desenvolupament universitari actual i encara més els anys noranta que marquen un impuls important que ens ha portat al sistema com el coneixem. Tot i això, l'evolució de l'ICE fou igualment important i, a voltes, per davant del que després es veuria com accions i activitats d'una transcendència universitària moderna. Puc citar-ne dos dels molts que hi ha. La importància de la formació del professorat universitari com a clau de desenvolupament universitari o, també, l'atenció al sector preuniversitari com a font de coordinació educativa i de millora formativa. Qui discuteix ara la necessitat d'ambdues propostes? Doncs com aquestes dues, el llibre que gaudireu ens mostra moltes més del mateix nivell i importància.

Finalment, en tercer lloc, cal recordar que l'ICE de la Universitat de Barcelona ha jugat un paper clau en l'escenari educatiu del país. No només en l'àmbit universitari. Cal destacar que l'ICE de la nostra universitat ha donat servei i acompanyat en tots, i repeteixo tots, els processos d'innovació educativa preuniversitària que s'han generat amb la peculiaritat que el seu paper com a líder dels processos o com a catalitzador dels mateixos és indiscutible i reconegut per a tothom.

Puc donar molts més arguments per justificar que aquest llibre no només és necessari, és d'imprescindible lectura si es vol tenir un marc general del que és la universitat catalana dels cinquanta anys i del sistema educatiu en general. Així que per a mi és un honor poder fer aquesta breu introducció i desitjar amb tota la fermesa del món uns següents cinquanta anys encara més exitosos dels que ara reconeixem i agraïm.

Presentació

~~~~~

Maria Rosa Buxarrais

Directora de l'Institut de
Desenvolupament Professional-ICE.

Aquesta obra es fruit de l'aportació de moltes persones que formen part dels 50 anys d'història de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona, i des del juliol del 2018 Institut de Desenvolupament Professional (IDP-ICE). Es va iniciar la seva gestió amb l'anterior equip de direcció d'aquest Institut (Xavier Triadó –director–, Carme Panchón –directora adjunta– i Max Turull –secretari acadèmic).

S'ha pretès fer un repàs de totes i cadascuna de les etapes de direcció de les que ha gaudit l'institut des de la seva creació. Així doncs, el criteri per confeccionar l'índex i les participacions que hi consten ha estat determinat pels períodes d'anys que directors i equips directius que se n'han fet càrrec. Es tracta de set equips directius i els seus col·laboradors que relaten les seves corresponents activitats. Probablement no totes hi són paleses. No ha estat senzill recuperar algunes participacions que haguessin estat importants però que, en el moment de confegir el present document, no hi han pogut participar.

Es va contactar amb totes les persones que d'una manera o altra han contribuït i contribueixen a configurar la identitat de l'ICE. A

totes les persones que han participat en aquesta polifonia volem transmetre el nostre agraïment per l'esforç que han hagut de fer de re-buscar en el passat, recordar, després de tant de temps, i posar per escrit vivències, sentiments, activitats, que van anar construint aquesta identitat.

Les persones que hem tingut i tenim la satisfacció de formar part de l'equip de l'Institut en algun moment d'aquesta història, ho recordem amb nostàlgia i tendresa i de manera entranyable. L'Institut sempre i en totes les èpoques s'ha caracteritzat per aquest bon ambient de col·laboració i ben fer.

Em sento orgullosa de pertànyer a la gran família de l'Institut, perquè any rere any, tant el professorat de la UB, com el professorat de primària i secundària i FP adscrit del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, i el personal d'administració i serveis (PAS) que s'encarrega de la tasca administrativa, ofereixen el millor d'ells i elles mateixes per contribuir a proposar i gestionar una formació permanent d'excel·lència per a cadascun dels col·lectius.

Període
1969-1987

~~~~~  
Miquel Siguan
Direcció



Miquel Àngel Cuevas, Miquel Siguan i Ignasi Vila, al pati de la Universitat Central de Barcelona, primera seu de l'ICE.

El Doctor Siguan, les llengües i l'educació

~~~~~  
Joan Perera

Professor titular de Didàctica de la Llengua
i la Literatura de la Universitat de Barcelona.
Responsable de l'àrea de Llengües i Educació de l'ICE.

Com és sabut, a finals de la dècada de 1960 es va impulsar a Espanya un canvi transcendent del sistema educatiu que va culminar en la Llei General d'Educació de 1970. En aquest marc, es van crear a les universitats els Instituts de Ciències de l'Educació (ICE), als quals es van encarregar les tasques d'investigació educativa i formació permanent del professorat, amb l'objectiu de garantir l'èxit de les reformes educatives posades en marxa. L'any 1969 es va crear l'ICE de la Universitat de Barcelona, i en va ser nomenat director el Dr. Miquel Siguan, càrrec que va ocupar fins a la seva jubilació l'any 1987.

Des de la seva incorporació a l'ICE de la Universitat de Barcelona, un dels àmbits als quals va dedicar més atenció el Dr. Siguan i que més repercussió nacional i internacional van tenir va ser el de les relacions entre les llengües i l'educació, especialment l'educació bilingüe. A Catalunya i la resta dels Països Catalans, així com en altres regions de l'estat, hi havia una realitat de bilingüisme social que l'escola no atenia i que es presentava com a futura font de conflictes lingüístics i socials. Eren els darrers anys del franquisme, i al nostre país la reclamació d'incorporar el català al sistema educatiu apareixia en totes les proclames de democratització política, llibertat i autonomia. Vistes les suspicàcies que aquesta reivindicació suscitava en el govern central, la primera cosa que calia assegurar era que l'escolarització en català no anava en detriment de la llengua general, el castellà. És per això que ja l'any 1970 la primera recerca empírica que el Dr. Siguan va dirigir des de l'ICE va tractar sobre els efectes del bilingüisme en el rendiment de l'alumnat. L'estudi demostrava que els alumnes catalanoparlants escolaritzats en català, amb ensenyament del castellà com a segona llengua, adquirien uns coneixements de castellà semblants als dels alumnes castellanoparlants escolaritzats en castellà.

La presentació pública dels resultats d'aquest estudi va suposar l'inici d'una sèrie de seminaris sobre educació bilingüe (*Seminari sobre llengües i educació*), que des de 1974 fins a 2002 van reunir anualment a

Sitges els qui, arreu de l'estat, treballaven en la incorporació al sistema educatiu de les llengües pròpies (català, basc, gallec...). El Seminari de Sitges va ser un dels elements decisius en l'adopció per part dels diferents governs autonòmics, d'unes polítiques lingüístiques determinades (com ara els programes d'immersió lingüística), i aquesta influència la va exercir no des de l'acció política directa sinó des de la recerca, la reflexió, l'intercanvi i la col·laboració.

Molt aviat, els seminaris de Sitges es van convertir en el punt de trobada entre investigadors i professors de diferents regions d'Europa i de la resta del món, a qui el Dr. Siguan invitava per contrastar les experiències d'educació bilingüe que s'estaven duent a terme en diferents països. Així va ser com, al costat dels investigadors locals, ja en la segona edició de 1975 hi van participar dos dels noms de referència en aquell moment a França i Itàlia (Andrée Tabouret-Keller i Renzo Titote), i en anys posteriors el ventall de figures de primer nivell mundial es va anar ampliant.

El pensament del Dr. Siguan en relació amb els programes d'educació bilingüe més adequats per a comunitats com la catalana o la basca va anar evolucionant des d'unes propostes inicials que propugnaven el respecte estricte a la llengua de l'alumne (programes de manteniment de la llengua familiar amb introducció progressiva de la segona llengua) fins al reconeixement que, en determinades situacions, els programes d'escolarització inicial en L2 (programes d'immersió lingüística) poden ser positius a nivell individual (els resultats escolars no se'n ressenten en absolut) i necessaris a nivell social (per a la revitalització de llengües minoritzades i com a element de cohesió social). Aquesta evolució es reflecteix clarament a través de les diferents edicions del Seminari de Sitges, que van permetre contrastar els resultats i experiències del Canadà amb els d'Espanya i altres regions bilingües d'Europa. Cada any es publicaven les actes de seminari, i els índexs dels treballs presentats en les vint-i-dues edicions, juntament amb uns textos valoratius de la trajectòria del seminari, entre els quals un del mateix Dr. Siguan, van ser recollits al volum *Llengües i Educació. L'aportació del Seminari de Sitges* (2001), consultable on-line: <http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/150003>.

Els canvis demogràfics experimentats a Catalunya (i a Espanya, en general) a partir de la darrera dècada del segle XX, a causa fonamentalment de l'augment de la immigració extracomunitària, van ser objecte d'atenció i preocupació també per a Miquel Siguan, per les repercussions socials i lingüístiques que necessàriament havien de tenir. D'una banda, va estudiar les diferents formes en què els centres docents aborden l'educació dels immigrants, especialment en

l'aspecte lingüístic (*La escuela y los inmigrantes*, 1998; *Inmigración y adolescencia*, 2003). De l'altra, va veure reforçades les seves idees sobre la importància de la preservació de la diversitat lingüística i, especialment, sobre la necessitat d'avançar cap a unes escoles i unes societats clarament plurilingües i interculturals: «Més tard o d'hora –escrivia el 2001–, a Espanya com en qualsevol país europeu, caldrà repensar els objectius dels nostres sistemes educatius i admetre que han de preparar els alumnes per existir en una societat pluricultural, en la qual l'eix de la integració col·lectiva ja no serà tant l'assimilació de la història i la llengua nacional com l'aprenentatge de la responsabilitat compartida en una societat solidària.»

L'interès sobre les llengües i l'educació va continuar essent, un cop retirat de la primera línia el Dr. Siguan, una de les línies prioritàries de les activitats de recerca i formació de l'ICE de la Universitat de Barcelona, centrades en bona part en els reptes de les noves migracions. La preocupació per aquesta temàtica portà a l'organització, a proposta del mateix Dr. Siguan, d'un seminari específic sobre *Llengua, educació i immigració*, que, organitzat conjuntament pels Instituts de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona i la Universitat de Girona, se celebrà en aquesta ciutat per primera vegada l'any 1997. Després d'un període en què alternaren els dos seminaris (el de Sitges i el de Girona), a partir de l'any 2004 el de Girona prengué el relleu i es consolidà com el fòrum de debat sobre les noves realitats lingüístiques del sistema educatiu.

L'empremta del Dr. Siguan s'ha deixat sentir al llarg de tota la història de l'ICE, però és especialment en l'àmbit de les llengües i l'educació on ha estat més forta i duradora i on el seu mestratge ha tingut un impacte social més gran.

...necessitat d'avançar cap a unes escoles i unes societats clarament plurilingües i interculturals.

Història de l'ICE de la Universitat de Barcelona

~~~~~

Anna Cuatrecasas

Secretària de l'ICE.

Els primers anys

Es un honor per a mi iniciar la història del «nostre» ICE de la Universitat de Barcelona tot i que potser te un cert sentit ja que també vaig tenir l'honor d'acompanyar els primers Director i Sots-director a l'apertura formal de la porta de l'espai que s'havia assignat a l'ICE, tres despatxos al soterrani del pati de Ciències. Era el mes de gener de 1971.

Els ICEs es creen per Decret el 1969. S'acabava de publicar el Llibre Blanc sobre el sistema educatiu en que s'anunciava una profunda reforma educativa i justament es creaven els ICEs perquè es convertissin en un dels motors principals d'aquesta reforma, bàsicament en la formació i perfeccionament del professorat. La idea de que fossin uns instituts universitaris en dependència directa del Rector, en col·laboració amb la administració educativa però independents, suposava un equilibri administratiu i de presa de decisions complicat però que va resultar ser un encert.

El Rector de la UB en aquell moment, el Dr. Fabià Estapé, nomena el 1969 el Catedràtic de Psicologia Dr. Miquel Siguan com a primer Director. Aquest, al seu torn, fitxa el també professor de la facultat de Psicologia Enric Torà com a Director Adjunt i a mi mateixa, recentment titulada i amb un contracte de professora de classes pràctiques de la Facultat de Filosofia, com a Secretària General. La meva missió era bastir, organitzar i gestionar l'estructura administrativa, econòmica i de personal.

Aquest va ser el petit equip que vam iniciar fa més de 50 anys, la història de l'ICE de la UB a començaments del 1971. Teníem al davant una ingent però apassionant tasca, la de començar pel principi un edifici nou, sense referents.

Com que els ICEs es van crear a totes les universitats espanyoles al mateix temps, també es va crear un organisme central coordinador, el CENIDE (Centro Nacional de Investigación y Desarrollo de la Educación), després es va dir INCIE, que depenia de fet del Ministerio de Educación i de la seves direccions generals d'universitats,

d'ensenyament primari i mitjà. Es feien doncs moltes reunions dels ICEs a Madrid, al CENIDE. Calia definir, debatre, consensuar i coordinar les actuacions de cada un d'ells en les diferents competències que tenien assignades. En aquestes reunions vaig poder constatar, ja des de l'inici, el gran respecte que altres directors d'ICEs i càrrecs del Ministerio professaven al nostre pel mestratge reconegut i ben acceptat del Dr. Siguan.

Altra cosa és què en pensaven les universitats, com va passar amb la nostra. Els havia nascut un ens nou que, d'entrada, no sabien ben bé com encaixar en la seva estructura. Aquest fet que d'una banda era un inconvenient, sobretot per temes logístics, ens proporcionava en canvi una apreciable llibertat d'acció.

En efecte, teníem diners que enviava a la universitat el Ministerio de Educación primer i la Generalitat a partir de 1978. Però molt més rellevant, teníem l'import de les matrícules dels cursos que organitzàvem i que fèiem i cobràvem a les mateixes oficines del soterrani del pati de ciències, que, amb penes i treballs, s'anava ampliant de mica en mica. Aquests diners eren diàriament ingressats en un compte corrent de La Caixa de la Gran Via, davant l'edifici històric. Teníem doncs un talonari i calia només la signatura del Dr. Siguan per poder-ne disposar. Aquesta situació va durar força anys però no aconsegueixo recordar exactament quin any es va poder regularitzar-ne el funcionament.

El personal de l'ICE estava format per professors de primària i secundària en comissió de serveis, personal administratiu de la UB i fins uns anys més tard no es van incorporar els anomenats «mestres de català» i professors universitaris que compartien dedicació amb els seus respectius departaments. Es tractava doncs de persones amb 3 règims administratius diferents que calia harmonitzar en un únic règim de funcionament comú i que només va ser possible per l'esperit positiu i entusiasta de tots nosaltres, del personal de l'ICE. Val a dir que totes aquestes persones decidien lliurement incorporar-se a l'ICE i que jo em permetia, subtilment, fer-ne una petita selecció per ubicar-les en un o altra departament per no trencar l'harmonia del grup. Després he pensat que aquella varietat de procedències administratives va suposar un enriquiment de l'equip més que una dificultat.

Aquell petit equip de tres persones del 1971 va anar creixent fins les més de quaranta l'any 1987 quan tant el Dr. Siguan com jo mateixa vam deixar l'ICE. El primer ICE, al que encara els membres d'aquella primera època ens agrada anomenar «l'ICE Gloriós».

Conforme anàvem creixent en competències, iniciatives pròpies i personal ens anàvem organitzant i agrupant en Divisions i Serveis:

tres Divisions de Formació del Professorat: Universitari, de Secundària que incloïa el CAP i de Bàsica, la Divisió d'Investigació Educativa, la de Reciclatge de Català i la d'Administració. I com a Serveis: els de Publicacions, d'Audiovisuals i la Biblioteca. Resumint, érem una petita-gran facultat.

I val molt la pena remarcar i posar en lletres d'or que fins ben entrada la dècada dels 80 no vàrem tenir ordinadors!!!! Vist des de la perspectiva actual, resulta difícil d'imaginar que es pogués fer i coordinar tanta feina amb màquines d'escriure i calculadores.

Però tornant al principi, als primers anys de la posada en funcionament de l'ICE a la dècada dels 70, esmentaré breument les primeres actuacions que es van abordar:

- Els cursos del CAP, el Certificat d'Aptitud Pedagògica, obligatori per a aquells titulats superiors que volien dedicar-se a la docència de secundària. El Sr. Josep Piqué, que exercia la secretaria de l'Escola de Formació del Professorat a Barcelona, s'incorpora a l'ICE per posar-lo en marxa.
- Cursos de formació i perfeccionament de professors de bàsica que va dirigir el professor de pedagogia de la UB Vicenç Benedito i que mes tard el Dr. Siguan el nomenaria Sots-director.
- La inauguració de l'Escola Font d'en Fargas com a centre pilot d'EGB, el primer que s'inaugurà a Espanya i en el qual Ferran de Cea n'ocupà la direcció.
- Un gran èxit va suposar l'any 1974 la posada en marxa dels Seminaris de Bilingüisme i Educació, que s'organitzaven anualment, normalment a Sitges, i que es repetiren durant molts anys amb força participació d'experts internacionals i també del País Basc.

Érem encara a mitjans de la dècada dels 70. Les universitats de Girona, Tarragona, Lleida i Balears no existien. I, la creació de la UAB, la Universitat Autònoma de Barcelona, era recent. Amb aquest panorama l'administració educativa de l'època ens va demanar que el nostre ICE es fes càrrec d'atendre les necessitats formatives dels professors de bàsica i secundària de Tarragona, i Balears mentre que l'ICE de l'Autònoma s'encarregaria de Girona i Lleida.

Vam abordar aquesta tasca posant en marxa Escoles d'Estiu a Eivissa, Tarragona i Platja d'Aro, normalment la primera quinzena de juliol. Escoles que duraven 15 dies de manera intensiva i que van tenir molt èxit. Els nostres professors de les diferents matèries dels cursos que feien a la demarcació de Barcelona es traslladaven a aquestes localitats per impartir els cursos. Quan va néixer la UIB, la Universitat de les Illes Balears el 1978, el nostre ICE va «perdre» Balears però va

«guanyar» Lleida. També quan el 1978 vàrem crear la Delegació de l'ICE a Tarragona i el 1983 a Lleida, la coordinació de les activitats de l'ICE que es feien en ambdues demarcacions va passar a dependre de les delegacions.

Però el 1978, arriba «la gran aventura». Els decrets de Bilingüisme i l'inici dels cursos de Reciclatge de Català. Aquest primer any vam tenir 7.700 inscrits, 9.900 l'any següent. Son xifres però enteses a tot el territori del nostre ICE en aquells moments: Barcelona, Lleida i Tarragona. Recordeu que no teníem ordinadors.

Aquest elevat nombre d'inscrits va implicar a l'ICE la necessitat de trobar una gran quantitat de professors qualificats per impartir tal formació. Molts dels que es van incorporar han tingut posteriorment un paper rellevant en la cultura i política catalana.

Seguíem matriculant a les nostres oficines més ampliades del soterrani del pati de Ciències. Les cues de professors per inscriure's ocupaven tot el soterrani i pujaven per les escales que porten al pati. La Generalitat ens havia cedit 5 mestres de català en comissió de serveis per abordar aquesta tasca. Per fer-ho una mica més complicat, no hi havia lloc a la universitat per fer-hi les classes, que es programaven, bàsicament, de 7 a 9 del vespre i els dissabtes al matí i, per tant, calia trobar escoles i/o instituts que ens cedissin aules, algunes gratuïtament, altres pagant petites quantitats. La feina no era fàcil però ens en vam sortir força bé. L'equip responia i teníem una molt bona direcció.

No puc estendre'm més parlant de la quantitat d'iniciatives que s'anaven posant en marxa com la creació del premi Pau Vila el 1980, l'impuls a dues escoles de la natura: la de Can Santoi a Molins de Rei i de la Bola a Torelló, etc., etc.

Maite Colén,
Carme Oliva,
Miquel Siguan
i Anna
Cuatrecasas

Però sí que vull referir-me a un fet que, possiblement, va suposar el començament de la integració de l'ICE a l'estructura universitària: i és la creació d'un nou departament o divisió, el de Formació i Perfeccionament del Professorat Universitari, que va dirigir el professor de la Facultat de Geologia Miquel Àngel Cuevas i que va tenir una gran acceptació i transcendència entre el professorat de la UB. Ja ens hàviem situat al 1980.

La integració de l'ICE a la UB es va anant fent progressivament i va culminar quan va entrar a formar part «de ple dret» de la Divisió de Ciències de l'Educació conjuntament amb la Facultat de Pedagogia i l'Escola de Formació del Professorat d'EGB el 1986.

L'any 1987 tant el Dr. Siguan com jo mateixa vàrem deixar l'ICE, ell perquè s'havia jubilat i jo perquè em vaig incorporar a l'equip de gerència del Rector Bricall per dirigir el Servei de Personal.

Van ser 15 anys de treball a l'ICE colze a colze amb el Dr. Siguan. I puc ben assegurar que va ser una aventura apassionant i extraordinàriament enriquidora.

Però no puc acabar aquesta petita història dels primers anys de l'ICE de la Universitat de Barcelona sense dedicar-li unes línies al que fou el seu primer Director el Dr. Miquel Siguan.

Ara sé, veient la vitalitat que el «nostre ICE» segueix tenint, que aquella incerta aventura que vàrem iniciar l'any 1971 només podia tenir el resultat d'èxit que va tenir i que encara té, tenint en compte la immensa personalitat del seu primer Director. No era solament la intel·ligència ratllant la saviesa la que m'admirava sinó també la seva gran humanitat. Em sorprenia la seva creativitat, les seves idees brillants, la seva clarividència, la capacitat de treball, el seu lideratge inqüestionable, la facilitat que tenia per generar feina per a tot l'equip però sempre donant-nos les pautes per desenvolupar-la i les eines que ens l'havien de facilitar. No criticava mai els resultats que li presentaven, si era el cas, parlava de possibles maneres de millorar-los. Però el que més em sorprenia d'ell era la facilitat amb que sabia resoldre situacions difícils i compromeses trobant sempre les solucions més senzilles, les més fàcils, les més obvies, aquelles que quan les coneixes saps que estàs davant d'algú important i que tu estàs molt lluny de semblar-t'hi.

L'empremta que va deixar en tots nosaltres ha quedat i s'ha anat transmetent a través dels anys. N'estic segura.

I acabaré, ara sí, amb la frase que li havia sentit sovint al Dr. Siguan: «si els ICEs no existissin caldria inventar-los».

*Sovint, li
havia sentit
al Dr. Siguan:
«si els ICEs
no existissin
caldria
inventar-los».*

El meu pas per l'ICE... la institució de la universitat que més estimo

~~~~~  
**Joaquim Prats**

Catedràtic emèrit de Didàctica de la  
Història de la Universitat de Barcelona.  
Cap de la Divisió de Formació del Professorat de l'ICE.

La meva trajectòria a l'ICE es va iniciar l'any 1979 com a responsable del departament de formació del professorat (en aquell moment es deia Divisió). Aquest primer període va durar fins a 1983, amb una absència de deu mesos en els que vaig ocupar un càrrec de responsabilitat a l'administració educativa de la Generalitat de Catalunya.

Vaig substituir José Amengual a qui el doctor Miquel Siguan li havia demanat que li proposés un professor d'institut per ocupar aquest càrrec. El senyor Amengual era llavors «jefe de la inspección» d'Ensenyament Mitjà, molt conegut, des que va obtenir plaça en 1965, com un dels anomenats «durs de la inspecció franquista». La resposta del l'inspector «jefe» va ser proposar-se a si mateix i deixar la inspecció. Amengual va estar com cap de formació de professorat poc més d'un any, ja que va ser nomenat alt càrrec en el recentment creat govern provisional de la Generalitat.

A proposta de l'Anna Cuatrecasas, el Dr. Siguan em va entrevistar, i fruit d'aquest interessant encontre, vaig entrar a treballar, en comissió de serveis, als soterranis de l'edifici històric de la Universitat de Barcelona, on estava situat el nostre institut. A partir d'aquell moment, em vaig fer càrrec de la Divisió, amb el objectiu d'augmentar la presència de la formació permanent de l'ICE en l'ensenyament mitjà (avui secundària) i en el de primària.

Cal remarcar que, en aquest escrit, em referiré únicament a les accions que depenien del meu departament, deixant de banda les múltiples activitats que l'ICE realitzava en l'àmbit de la recerca, dels estudis sobre temes educatius, de la formació del professorat universitari, dels diversos seminaris (relacionats amb el sistema educatiu, el bilingüisme i temes psicopedagògics), del programa de reciclatge de català (amb 800 alumnes per curs), de les edicions de llibres etc.

La situació dels ICEs en aquell moment era delicada atès que, nou anys després de la seva creació, el Ministeri d'Educació s'estava plantejant suprimir-los. Van ser molts els viatges que, l'Anna, en Vicenç i

jo mateix, vam realitzar a la seu del INCIE (organisme que coordinava i finançava els ICE), situat a la Ciutat Universitària de Madrid, amb el propòsit de discutir la necessitat de conservar aquestes institucions en totes les universitats, ja que havien donat bons rendiments, si més no a Catalunya. Quan l'INCIE va ser suprimit i es va substituir per una Subdirecció General de Formació del Professorat i les competències educatives es van traspasar a les comunitats autònomes, l'ICE va passar a dependre finançament de cada universitat.

En els anys següents, en algunes universitats (poques), els ICEs van desaparèixer o es van transformar en un altre tipus d'unitat. A Catalunya van continuar i la Generalitat, ja amb competències, va veure en ells el camí per canalitzar els recursos financers i personals (comissions de servei) per tal de potenciar la formació del professorat, la qual cosa va permetre, en part, l'impuls que van tenir els tres ICEs catalans existents en els anys vuitanta i següents.

Quan vaig ocupar la direcció de la Divisió de Formació de Professorat es va constituir i consolidar un grup de mestres en comissió de servei i la col·laboració externa d'alguns professors d'Institut. Mercè Serrat i Rosa Ríos van assumir la part de formació dirigida en l'educació primària i, amb l'ajuda de l'Antonio Domínguez com a col·laborador extern, (ell em va substituir durant els mesos en què vaig estar en la Generalitat) i altres docents de secundària, van formar un equip unit i molt actiu en la potenciació de les activitats de formació i en el foment de la innovació educativa.

Tot i que, únicament he pogut trobar la memòria d'un dels anys en què vaig ostentar aquesta responsabilitat, les dades que ofereix i els meus records confirmen la gran explosió de activitats i sostrat docent. La meua prioritat era la creació dels anomenats grups de treball d'innovació didàctica. El ICE de la UAB ja ho feia des d'anys enrere.

En la memòria del curs 1981-1982 figuren 50 grups. El meu record em diu que, almenys 40, van tenir una vida molt activa i van influir significativament en les propostes de renovació pedagògica, tant en els instituts, com en les escoles. Recordo molt especialment, entre altres, els dos grups de matemàtiques, un d'història, un de llengua anglesa, un de llengua francesa, un de grec, diversos de noves tecnologies, un de ciències, etc. conformatos per professors d'institut i mestres de primària. Molts d'aquests grups varen ser referents en la didàctica de les diferents àrees curriculars de l'educació a Catalunya.

Aquest ampli grup de docents innovadors va facilitar molt la tasca de formació permanent, ja que gran part dels cursos que es realitzaven eren d'expressió i divulgació dels treballs que feien els diferents grups de renovació. La qualitat i l'acceptació dels cursos va ser, en general,

*La meua prioritat era la creació dels anomenats grups de treball d'innovació didàctica.*



molt alta i es basava en la denominada formació entre iguals. La formació del professorat a través de cursos i seminaris es va ampliar notablement, aprofitant els recursos que venien del departament d'educació, creant-se els llavors famosos «llençols» (grans pòsters DIN A1) amb la programació anual o semestral d'oferta de cursos i seminaris. Aquests «llençols» es van distribuir per tots els centres escolars de primària i secundària de Barcelona i la seva província.

En la memòria esmentada hi figuren 180 cursos amb una participació de 3000 alumnes i la intervenció de 270 professors contractats per la institució. Tinc la certesa que en els dos anys següents aquesta oferta es va incrementar. Per poder organitzar totes aquestes activitats i la logística dels cursos, la secretaria administrativa de l'ICE va tenir què intensificar el seu treball sense que això suposés un augment significatiu de recursos humans per a la realització d'aquesta labor. En el terreny de la formació en centres ens vàrem iniciar en el que, en aquells temps es denominaven FOPIS (Formació Permanent Institucional), al municipi d'Esplugues de Llobregat.

Una altra de les reformes que es van produir en aquest període va ser la renovació del CAP, que no estava molt ben valorat. Recordo les «sentades» a la porta de l'ICE sol·licitant canvis per part dels estudiants, molts crítics amb els cursos que s'oferien fins a les hores. És per això, que es va procedir a la renovació dels programes de didàctica de les diferents especialitats, vinculant els continguts a l'activitat docent pràctica (basada en experiències i models innovadors). Això va ser possible gràcies a la incorporació de molts professors d'institut, participants en els nostres grups de treball de renovació didàctica, els quals fins al moment no estaven participant com a docents en els cursos del CAP. També es va procedir una renovació significativa de part del professorat que impartia les matèries de l'àrea psicopedagògica. L'ICE va assumir vuit especialitats. El nombre d'alumnes de cada curs oscil·lava entorn als 1.500 i hi participaven 80 professors que impartien les classes. Aquesta dimensió, extreta de la memòria del curs 1981-82, dona una idea de l'esforç organitzatiu en el terreny acadèmic, administratiu i logístic.

En aquest període es van crear les delegacions a la Divisió Sisena i Setena de la Universitat, situades respectivament a Lleida i a Tarragona. La creació de les delegacions va ser fruit del treball conjunt que vam realitzar, Anna Cuatrecases en els aspectes d'infraestructura i administratius i Vicenç Benedito i jo mateix en els acadèmics. El seu llançament va estar acompanyat d'una forta presència de persones que treballaven en el meu equip en els centres escolars de gairebé totes les comarques de Lleida i del camp de Tarragona. Ben aviat s'hi

van constituir grups d'innovació, que era la meua prioritat i principal estratègia, i propostes de cursos i seminaris. La presència del nostre ICE en aquestes zones va tenir un excel·lent acolliment. En la delegació de Lleida es va nomenar delegat al Dr. Roberto Fernández, que va donar a conèixer l'ICE en la seva zona i en les facultats de l'Estudi General de Lleida. En la divisió de Tarragona després de dos breus mandats del Dr. Pastor i la Dra. Noguera, es va fer càrrec de la delegació el Dr. Vicenç Ferreres, que va donar una decisiva embranzida a la delegació en aquelles terres. Quan les divisions van convertir-se en universitats (UdLL i URV), les delegacions es van transformar en ICEs autònoms, que encara persisteixen.

Una altra iniciativa nova, pionera a Catalunya i a la resta d'Espanya, va ser la creació d'una «Escola de Natura», que es denominava, pel paratge en la qual estava enclavada, *Can Santoi*. Estava situada a la Serra de Collserola, en el terme municipal de Molins de Rei. L'Ajuntament va fer l'adequació del local i l'ICE va adquirir el seu equipament (mobiliari i material didàctic). Es tractava d'un espai (una antiga escola unitària desafectada) enmig del bosc, que va ser dotada de tots els elements i recursos per treballar amb els escolars el coneixement de la naturalesa. També servia per a la formació en didàctica de les ciències naturals pel professorat de primària i de secundària. Al cap de poc temps l'ICE, i especialment la Divisió de Formació del Professorat, van col·laborar i impulsar la creació de *l'Escola de Natura la Vola*, en el terme municipal de Manlleu, que encara perviu i que és un referent en aquesta mena d'instal·lacions educatives.

Al costat de totes aquestes activitats d'innovació, formació i recursos didàctics es van organitzar múltiples activitats adreçades a públics amplis, amb esdeveniments que van comptar amb nombrosos assistents. Destacaré, entre altres, els diversos cicles de conferències d'actualització científica i cultural del professorat de batxillerat. Les conferències tenien un format que consistia en una sessió el divendres a la tarda en la que un ponent explicava un tema durant una mica més d'una hora; l'endemà, el dissabte al matí, es celebrava una segona sessió, de diverses hores de durada, on els assistents discutien i preguntaven al conferenciant sobre el tema exposat el dia anterior. Generalment l'aforament de l'àmplia sala (Aula Capella) era escàs i algunes conferències es van haver de realitzar a l'Aula Magna i fins i tot al Paranimf. Van ser molts els participants en aquests cicles i molt selectes els conferenciant; per recordar alguns d'ells: Rafael Alberti, Gonzalo Torrente Ballester, José María Castellet, Julio Caro Baroja, Julio Valdeón, José Luis García Berlanga, Ramón Margalef i molts altres insignes literats, artistes i acadèmics que van donar llustre i presència social a la nostra institució.

Finalment, durant aquest període, es va elaborar un projecte de formació inicial del professorat de secundària. Es va crear una comissió composta per representants de l'administració educativa, professors d'institut, i destacats acadèmics de la nostra Universitat (Dr. Sebastià Serrano, Dr. Antoni Prevosti, Dr. Enric Casassas, entre d'altres) i, per part de l'ICE, el Dr. Vicenç Benedito i jo mateix. Durant un any es va treballar en un projecte nou que pretenia substituir de manera radical la formació que s'estructurava en el CAP. El model recordava, en alguns aspectes, el que durant la Segona República va funcionar en la formació del professorat lligada als Instituts Escola. És evident que les administracions van fer cas omís d'aquesta proposta que, d'haver-se dut a terme, hagués suposat una dignificació important en la formació inicial del professorat d'educació secundària.

La meva col·laboració amb l'ICE després del període què he descrit, ha continuat al llarg de gairebé tota la meva vida professional mitjançant diverses activitats de les quals en destacaré dues: en primer lloc, la creació i organització en els anys dos mil dels anomenats CLIPS, cursos breus realitzats a través de material virtual amb l'excel·lent col·laboració de Paco Pérez, que ja estava destinat en el que avui és l'IL3. Els CLIPS van aconseguir, almenys en els primers anys, una àmplia demanda per part del professorat de primària i secundària. En segon lloc, vull destacar la meua participació en la fundació i direcció de la revista *Enseñanza de las Ciencias Sociales. Revista de Investigación*, la primera en castellà, dedicada específicament a l'àrea d'ensenyament d'història i geografia i altres ciències socials. La revista va ser fundada l'any 2000 en col·laboració amb l'ICE de la Universitat Autònoma de Barcelona, sent director del nostre ICE el Dr. Jesús Garanto i de l'Autònoma, Dra. Pilar Benejam. La direcció de la revista la vaig compartir amb la Dra. Benejam fins a l'any de la seva jubilació, sent substituïda pel Dr. Joan Pagès. Després de vint anys d'interessant treball com a codirector d'una de les tres revistes científiques del nostre ICE, vaig deixar la direcció l'any 2020 per disconformitat amb el rumb que institucionalment prenia la revista.

En definitiva, la tasca que es va realitzar durant aquell període en el qual vaig ocupar la direcció del departament de Formació del Professorat va ser augmentada, perfeccionada i millorada pels que van ocupar els llocs claus amb la incorporació de professors d'institut com Iñaki Echebarria, José María Gutiérrez i, més tard, Carme Albaladejo, que provenien de l'equip directiu que vaig tenir l'honor de dirigir als anys setanta en l'Institut de Batxillerat Eugenio d'Ors de Badalona. Crec que tots nosaltres vam fer d'aquesta institució la nostra casa professional que estimem i a la que sempre hi estarem vinculats.

## Departament d'Universitat

### Miquel Àngel Cuevas Diarte

Catedràtic emèrit de Cristal·lografia i  
Mineralogia de la Universitat de Barcelona.  
Director adjunt de l'ICE.

Quan l'any 1981 entro en contacte amb el Professor Siguan, a partir d'una proposta que vaig fer de cursos de perfeccionament dins de la meva disciplina, descobreixo una personalitat brillant que m'afalaga al demanar-me que m'encarregui d'un nou departament de professorat universitari dins de l'ICE. Seran uns anys de dedicació parcial a l'ICE (pot ser cinc), els darrers com a director adjunt. Una experiència que recordo amb molt d'afecte i agraïment. Em vaig enriquir molt, professional i personalment. Del contacte amb el Professor Siguan, amb els membres de l'ICE, amb una comunitat universitària molt diversa que em va tractar molt bé.

Sense molt risc a equivocar-nos podríem generalitzar que els professors que formem part de les generacions d'aquells temps hem tendit a ensenyar tal com ens havien ensenyat a nosaltres. Bé, potser no es tan cert això. Es va millorar molt en qualitat i quantitat d'informació transmesa a l'estudiant, en el nivell de compliment molt més alt, la introducció de noves metodologies (no exclusivament tecnològiques) que ajuden a la comprensió dels continguts, s'han desenvolupat plans d'introducció d'aspectes que podríem qualificar d'innovació docent, i des de fa ja uns anys els sistemes de qualitat estan completament integrats en la docència universitària.

El professor universitari, normalment, comença les seves activitats docents ajudant a les classes pràctiques. I aquí la diversitat a la universitat és enorme. Des de les classes de problemes, al laboratori, passant per les pràctiques de camp o els hospitals. Per això és tan important no oblidar mai el caràcter transversal de l'idea original dels ICEs. És indispensable que l'ICE estigui imbricat en les diferents disciplines universitàries, i que compti en la seva plantilla amb professors d'algunes d'elles, no tan sols entre els seus col·laboradors.

*És indispensable que l'ICE estigui imbricat  
en les diferents disciplines universitàries*

La feina realitzada per l'ICE fins llavors era, sens dubte, excel·lent qualitativa i quantitativament parlant, però escassament dirigida al professorat universitari. El Professor Siguan va escriure més tard: «...l'ICE estava explícitament orientat als nivells primari i secundari de l'ensenyament i els universitaris el consideraven aliè a les seves preocupacions». En aquest escenari vam centrar-nos en el perfeccionament de continguts, potenciant alguns temes emergents com la informàtica i els audiovisuals, perseguint una complicitat amb el professorat de la pròpia universitat. Sense entrar en estadístiques, el número d'activitats va ser considerable. Cursos, seminaris, conferències, treballs de recerca, sobre temes extraordinàriament variats. Entre 1981 i 1984 es van realitzar 109 cursos, 84 seminaris, i 14 grups de treball, amb 3.452 hores de docència, i 4.707 inscrits. Algunes d'aquestes activitats eren impartides per professors de la pròpia UB (amb els que sempre estaré en deute), uns altres per destacats especialistes internacionals. Durant el període esmentat van ser 309 professors de Catalunya, 218 de la resta d'Espanya, i 108 d'altres parts d'Europa. Crec que realment vam aconseguir una certa complicitat amb el nostre professorat tal com preteníem. La prova, la quantitat de suggeriments i iniciatives que ens feien arribar i la nombrosa assistència a les activitats, en termes generals.

Fins i tot ens vam atrevir a organitzar uns Cursos d'Estiu amb cursos especialitzats (R. Cohen, F. Cordón, M. Cardona, etc.), conferències plenàries (J.L.L. Aranguren, R. Alberti, L. Garcia-Berlanga, etc.) i fins i tot un programa paral·lel d'actes culturals a la nit (Dagoll-Dagom, La Locomotora Negra, etc.), que mai he confirmat si van ser els primers cursos d'estiu de la UB per a professors universitaris. Van ser el resultat de molts esforços per la vàlua dels docents que van participar i per les barreres que es van haver de trencar per la novetat, però que van ser un èxit en apreciació dels participants.

També vam gosar realitzar una pel·lícula de divulgació científica dirigida pel Dr. Tejada, que va arribar a guanyar alguns premis.

Paga la pena ressaltar una investigació com la realitzada sobre la problemàtica i preocupació pedagògica del professorat de la Universitat de Barcelona per part de l'equip format per la Dra. E. Bosch, la malaguanyada Dra. A. Alabart, i el Dr. S. Rodríguez. Amb una tria a l'atzar, es van realitzar 224 entrevistes, seguint un qüestionari elaborat per a aquest treball, a professors d'algunes facultats de la nostra universitat representatives de les àrees d'humanitats, ciències, i socials amb l'objectiu de tenir una aproximació a la realitat docent a través de la preparació i dificultats, incloent els aspectes pedagògics, referides tant al professor que iniciava la seva tasca docent, com al

que ja estava consolidat. Els resultats van ser publicats en la col·lecció informes de l'ICE de la UB (Informe I-30). Sense entrar en detalls, va ser d'opinió general la dificultat per tenir una preparació en la vessant pedagògica, tot i una gran discrepància sobre si aquesta hauria de constituir una formació específica. Tot i això, un 65% d'entrevistats va opinar que s'haurien d'organitzar cursos de didàctica i pedagogia aplicades dirigits als professors novells. Igual estaria bé realitzar un estudi similar per a poder contrastar amb la situació actual.

Una altra activitat a ressaltar, responent a la conjuntura del moment, va consistir en l'elaboració d'un «Pla general d'introducció a la informàtica a la docència de la UB» en col·laboració amb el Centre d'Informàtica de la universitat, que amb l'ajut de l'empresa IBM es va aplicar durant uns anys amb excel·lents resultats.

Pecant de poca modèstia podem dir que l'ICE es pot sentir moderadament satisfet d'aquella etapa. Aquesta línia va ser seguida posteriorment amb una planificació i una realització molt millor per part d'altres persones. El Dr. Iñaki Echebarria m'ha ajudat a reconstruir la història, ell que és la història viva de l'ICE de la UB (quant li deu l'ICE a l'Iñaki...). Primer va ser el Dr. Ignasi Vila (psicòleg) abans d'esdevenir director de l'ICE. Després va venir el Dr. José Barbosa (químic) que es va interessar fonamentalment en temes audiovisuals. A continuació hi ha un llarg buit. Bastant més tard el Dr. Salvador Carrasco (pedagog) va promoure temes de formació, i des de fa uns certs anys la Dra. Teresa Pagés (biòloga) desenvolupa una ampla gama d'activitats dirigides al professorat universitari, no tan sols de la Universitat de Barcelona.

La feina que està fent actualment l'ICE de la UB de formació del professorat novell em sembla molt positiva i desitjo que tingui continuïtat. Els ajuda en el desenvolupament de la seva pràctica docent, en la planificació de mètodes d'avaluació, i a utilitzar formes de comunicació. La implantació de l'Espai Europeu d'Educació Superior ha posat l'estudiant al centre del procés educatiu on el professor l'ajuda a aprendre a aprendre. El Pla de formació del professorat universitari de l'ICE de la UB inclou la formació en docència i desenvolupament personal, la formació per al professorat UB de recent incorporació, el Màster de docència universitària per al professorat novell, la formació per a la internacionalització de la docència, etc.

A més, l'ICE de la UB ha sabut oferir un suport i un assessorament als diferents ensenyaments sobre temes d'innovació docent. A cada Centre hi ha un responsable que forma part del Consell de Coordi-

nació de Formació de Centres. Des de la meua Facultat he participat en algunes de les activitats i he pogut apreciar la positiva acceptació per part del professorat. Cada curs acadèmic es realitza alguna d'aquestes activitats que pot comportar diverses sessions al llarg del temps. Alguns exemples: Sessions de treball sobre les bases conceptuals (pla docent, avaluació contínua, competències i TIC) dels ensenyaments de la Facultat de Geologia de cara a l'EEES, Anàlisi, gestió i resolució de conflictes a l'aula, Seminari sobre avaluació continuada, Viquipèdia com a eina docent per a l'ensenyament superior, Anàlisi de l'absentisme de l'alumnat a la Facultat de Ciències de la Terra, causes i possibles solucions.

Del número de matrícules extret de les darreres memòries d'activitat de l'ICE es pot deduir que l'acceptació de les activitats dirigides al professorat universitari és qualitativament important. Per exemple, durant el curs 2018-19 aquestes activitats van assolir els 5.861 matriculats.



Inauguració de l'aula audiovisual pel Dr. Miquel Siguan.

# La delegación del ICE en Lleida: un paso importante en la formación de la Universitat de Lleida

~~~~~

Roberto Fernández

Catedràtic d'Història Moderna de la Universitat de Lleida.
Director de l'Institut de Ciències de l'Educació
de l'Estudi General de Lleida.

A finales de 1982 ya se había constituido el Estudi General de Lleida que agrupando a las delegaciones de las facultades de Derecho, Letras y Medicina, iba a ser el embrión, junto con Magisterio y Agrónomos, de lo que nueve años mas tarde sería la Universitat de Lleida. Era una etapa plenamente expansiva en número de estudiantes, de titulaciones y, sobre todo, en la idea central de ir conformando unos estudios universitarios que fueran homologables a los de cualquier universidad española.

En este contexto fue cuando el primer presidente del Estudi General, el filólogo Víctor Siurana, me encargó la creación de una delegación del ICE de la Universitat de Barcelona en Lleida. Existía ya una delegación de ICE de la Universitat Autònoma dirigido por la añorada Josepa Raimundi, pero si queríamos ser una universidad debíamos darle una forma distinta a nuestra propia institución dedicándola especialmente a tareas en la enseñanza secundaria y en la formación del profesorado universitario.

En la creación de la nueva entidad ilerdense hubo dos motores que fueron esenciales. El primero provino de Barcelona gracias al apoyo político del doctor Miguel Siguán, aunque el más fundamental resultó sin duda el del entonces catedrático de secundaria Joaquín Prats, que fue quien llevó todo el peso en la formación de la nueva institución y con quien trabé una absoluta complicidad en la realización del proyecto. El segundo fueron las contribuciones inestimables de Virgilio Aranda que era nuestro gerente y de Nuria Estevez como eficaz secretaria administrativa, puesto que ambos hicieron posible el éxito de la empresa.

Ubicados en unas dependencias minúsculas del claustro del Roser, durante tres cursos nos dedicamos a levantar las programaciones académicas y a recorrer buena parte de los institutos de secundaria y

formación profesional de la provincia buscando las colaboraciones del profesorado. Especialmente para organizar el CAP (Curso de Adaptación Pedagógica) que estaba dirigido a las prácticas docentes que los futuros opositores de enseñanza media debían hacer en los centros y que era obligatorio para sus oposiciones.

El ICE se convirtió en una especie de incentivo cultural para los universitarios y para la ciudad. En un Estudi General con pocos recursos, en una Lleida que estaba despertando a la democracia, el pequeño presupuesto que manejábamos de algo más de un millón de pesetas anual alcanzaba para organizar varias actividades académicas, algunas de ellas con vocación ciudadana como fue el caso del Homenaje a Pierre Vilar, así como para promocionar algunas investigaciones pedagógicas de los jóvenes profesores universitarios. Baste decir en este sentido que todas ellas dieron al Estudi General una verdadera dimensión cultural dentro de la ciudad y otorgaron internamente la sensación de que aquellos docentes que proponían iniciativas tenían la posibilidad de llevarlas a cabo. El ICE fue, en resumen, una pieza importante en el largo proceso de creación de la Universitat de Lleida.

El ICE se convirtió en una especie de incentivo cultural para los universitarios y para la ciudad.

El ICE fue, en resumen, una pieza importante en el largo proceso de creación de la Universitat de Lleida.

Període
1987-1991

~~~~~  
**Ignasi Vila**  
Direcció



D'esquerra a dreta: Miquel Martínez, Josep M. Rotger, Paco Imbernon, Joan Perera i Ignasi Vila.

# Gestionant les transicions

~~~~~

Serafín Antúnez

Catedràtic del Departament de Didàctica i Organització
Educativa de la Universitat de Barcelona.
Director adjunt de l'ICE.

A primers de gener de 1988 prenc possessió del càrrec de Director Adjunt de l'ICE acceptant la sol·licitud del Director, Dr. Ignasi Vila, en nom de la Junta Directiva de la institució. També a primers de gener, quatre anys després, cesso en la meua funció i finalitza per a mi un període d'activitat professional intensa, motivadora i generadora de múltiples i profitosos aprenentatges de tots els ordres.

Aquest text, breu i sense pretensions de detallat inventari, recull solament el relat d'algunes activitats que es van portar a terme a l'Institut durant aquell període. Les he seleccionat pel que van significar en tant que processos rellevants considerant els moments, situacions i circumstàncies que les van emmarcar i dins del rumb que ens havíem traçat assumint la nostra gestió com a una etapa de transició i sense ànims de perpetuar-la.

Revisió de la cultura institucional. De la direcció carismàtica a la direcció distribuïda

L'ICE, des de la seva fundació, havia estat dirigit pel Dr. Siguan durant disset anys. Temps suficient per crear, fer créixer i instal·lar una cultura peculiar. Els valors compartits, significats comuns, hàbits, tradicions, litúrgies, símbols, etc., constituïen un bagatge institucional molt arrelat, en el qual la personalitat del propi director tenia un pes molt rellevant.

Amb la proposta que compartíem les persones de l'equip del Dr. Vila es pretenia, a la vegada, mantenir i donar continuïtat a pràctiques gestores vigents, satisfactòries i eficients –la gran majoria– i introduir lentament canvis organitzatius i en els sistemes i mètodes de treball propis d'una cultura renovada. El personal de les diverses seccions (també el PAS) posseïa visions i coneixements sobre el funcionament de l'Institut fruit de la seva experiència i reflexió sobre la

pràctica que convenia recuperar i considerar per tal d'orientar millores en la mesura del possible.

Aquests canvis van implicar algunes modificacions en l'estructura organitzativa de la institució: revisió de les seves unitats, components i funcions de cadascuna que, més endavant, es van formalitzar amb la creació i aprovació d'un nou Reglament de Règim Intern en el qual, entre d'altres innovacions, s'establia el procediment d'accés a la direcció de l'Institut mitjançant un procés electoral. També alguns canvis positius a través d'un sistema relacional renovat i molt satisfactori.

El marc normatiu modifica escenaris. Del marc de referència de la LODE (1985) als plantejaments de la LOGSE (1990)

Faré referència solament a una de les seves conseqüències. La LODE, entre d'altres prescripcions, establia el límit de l'escolaritat obligatòria als 16 anys, a través de l'ESO. Es produeix una promoció de mestres de primària llicenciats als instituts per impartir docència en el primer cicle d'aquesta etapa educativa. També canvia el rol per a un nombre important de professorat ja arrelat en la secundària. Dins d'aquest col·lectiu s'agrupen docents que responen il·lusionats i compromesos amb els nous reptes professionals. Però també, no pocs, renuents i resistents a impartir docència a tota la població d'alumnat a partir de 12 anys, ara ja sense una «selecció natural» als 14, com abans, que, sovint, en el lèxic comú, se'l designava com a «objector».

Haviem de donar resposta, per una part, a una demanda de cobertura de noves necessitats de formació sentides: gestió de l'aula amb un alumnat, ara ja més heterogeni encara; metodologies docents orientades vers la desitjable individualització i amb una convicció i voluntat inclusiva (integradora en dèiem abans); tutoria; gestió de l'aula i regulació de la convivència; formació d'equips directius de centres escolars que arribaven als càrrecs sense cap mena de formació específica per a l'acompliment de les seves funcions en escenaris escolars progressivament més complexos, etc. I, per l'altra, ser capaços d'atreure el col·lectiu disconforme, de «vendre'ls-hi» la formació. El personal de les diverses seccions de l'Institut amb la seva creativitat i dedicació va fer una feina eficient responent de manera molt meritòria a ambdós reptes.

Paral·lelament, a la resta de l'Estat s'estaven implementant iniciatives exitoses de descentralització de la formació permanent de docents a

través dels *Centros de Profesores*.¹ Constituïen un dispositiu innovador, orientat per una nova manera de concebre i d'entendre la formació contínua. El nostre ICE ja havia fer avenços meritoris en la mateixa direcció i, aprofitant aquesta inèrcia, durant el període de gestió del que érem responsables es va aprofundir i avançar en la revisió del nostre model de formació i en la seva implementació. Un dels efectes d'aquests processos va ser dissenyar i portar a terme programes que transcendien les propostes convencionals més comunes i reiterades: oferta massiva de cursos. La vam enriquir i diversificar a través de modalitats més pertinents i contextualitzades: seminaris permanents, grups de treball, tallers, assessoraments i processos de formació en centres i d'acompanyament mitjançant plantejaments i dispositius de recerca-acció, etc.

Canvis en les modalitats implicava la revisió dels rols, de les funcions i de la metodologia didàctica de les persones formadores i, consegüentment, dels processos de formació d'aquest personal extern col·laborador que es van portar a terme a través de plans específics eficients dissenyats i dinamitzats pels nostres professionals.

Altres exemples d'accions meritòries portades a terme dins d'aquest escenari de canvis en el model de formació permanent va ser la nostra participació activa en els plans FOP² (Formació Permanent Institucional) on, per primera vegada, es donava continuïtat entre la formació inicial i la permanent del professorat de primària, vinculant estudiants de Magisteri i docents en exercici. L'ICE va actuar de manera diligent com a agent aglutinador i coordinador de totes les instàncies actores: facultats de Formació del Professorat, serveis educatius dels ajuntaments dels municipis on es portava a terme el projecte, Inspecció, Centres de Recursos Pedagògics i Moviments de Renovació Pedagògica.

El nostre Institut també va tenir una participació destacable en el disseny, elaboració, implementació i avaluació dels Plans de Formació de Zona. A través d'aquest dispositiu i com a membre destacat de la seva comissió organitzadora en la qual estaven representats el col·lectius organitzadors i usuaris va liderar especialment els processos de detecció i anàlisi de necessitats i d'avaluació processual i sumativa.

1. Real Decreto 2112/1984, de 14 de noviembre, por el que se regula la creación y funcionamiento de los Centros de Profesores.

2. Colén, M.T. & Echebarría, I. (2010). La formació permanent del professorat a Catalunya. Una visió a través de la formació de formadors i formadores en els plans institucionals, *Temps d'Educació*, 39, p. 89-104.

Difusió i transferència del coneixement. De la visibilitat precària a la presència sòlida i estable: el projecte editorial

Diagnosticant la institució, durant els primer mesos, les persones de la Junta Directiva coincidíem sovint en l'apreciació de que el coneixement disponible en La Casa, implícit i tàcit, fruit de múltiples experiències en programes i activitats de formació permanent del professorat constituïa un recurs molt valuós però freqüentment desaprofitat. La voluntat de donar a conèixer aquest patrimoni fent-lo explícit i accessible de forma massiva als col·lectius professionals docent i directiu s'alineava amb la política que volíem implementar de difusió i transferència del coneixement, que ens corresponia en tant que ens universitari.

L'ICE, a través d'Ed. Promociones y Publicaciones Universitarias S.A. PPU, ja publicava alguns textos de manera ocasional, asistemàtica, sense comitè ni pla editorial i a través d'edicions molt curtes en nombre d'exemplars. La difusió i distribució eren precàries i l'impacte mínim, si exceptuem els llibres que s'oferien als estudiants del CAP, a manera de dossiers de suport a l'estudi i les edicions resultants dels Seminaris sobre Llengües i Educació. A més, es produïa un retorn molt negatiu en relació a la inversió econòmica i els recursos personals involucrats. La solució passava per professionalitzar aquests processos i establir un dispositiu editorial eficient.

En l'any mil nou-cents vuitanta-nou es van signar sengles contractes d'encàrrec d'edició entre el Rectorat amb les editorials GRAÓ de Serveis Pedagògics, de la col·lecció «Materials per a la Innovació Educativa» i HORSORI, de la col·lecció «Quaderns d'Educació». Ambdues especialitzades en la formació del professorat i la innovació educativa, tal com s'expressava literalment en els mencionats contractes. Es tractava de dues editorials de gran abast i impacte arreu de l'estat. L'èxit va ser notable durant molts anys tal com acrediten la qualitat i quantitat dels textos publicats i les nombroses reedicions, de dos dígitos en alguns títols.

Concebre, dissenyar, implementar i donar sostenibilitat a aquest projecte va suposar un increment de càrregues de treball que s'afegien a les que cada persona de l'Institut ja tenia assignades. Afectava, especialment, a les persones d'ambdós comitès editorials. Decisions sobre la selecció de temàtiques a publicar, elaboració d'encàrrecs a autories qualificades, revisió d'índex preliminar, elaboració de diccionaris, revisió de continguts, reunions amb les persones autores i amb les de les editorials constituïen, entre moltes d'altres, tasques

laborioses que conduïen als corresponents canvis en l'estructura organitzativa de l'Institut.

Segurament, en els temps actuals, hauríem optat per materials d'accés obert: recursos digitals, llicències *Creative Commons* i similars. En aquelles èpoques les alternatives eren més limitades però, segons crec modestament, vam tenir l'encert d'aprofitar-les.

També, alineada amb la política de difusió i transferència del coneixement, al primer semestre del 89 es va publicar el primer número de *Temps d'Educació*, Revista de la Divisió de Ciències de l'Educació. Continua editant-se semestralment i es manté viva i plena de salut.

Mencionaré breument altres dues transicions també importants, tot i d'abast menor, però que també van caracteritzar els processos de gestió en aquella època.

El focus també il·lumina cap endins.

De la formació per als demés a la formació interna

Com no podia ser d'una altra manera, durant tot aquest període no vàrem perdre de vista l'atenció a l'activitat central de l'Institut: proporcionar un servei de qualitat orientat vers la millora i la innovació en la formació permanent del personal docent i directiu dels centres escolars. També vàrem fer alguns progressos prestant atenció al personal intern. Dins de la institució es disposava, d'un personal en les diverses seccions cada vegada més estable i més expert i capacitat per portar a terme les seves funcions, d'un patrimoni que calia enriquir afavorint el seu desenvolupament professional. I, dins d'aquest propòsit, acompanyar-lo mitjançant processos de formació interna.

En primer lloc, reorientant el contingut d'algunes reunions de l'equip acadèmic. Es tractava d'enriquir-les promovent aprenentatges amb agendes de treball orientades també a afavorir una formació més intencional i organitzada, addicional a la que pot adquirir-se a través dels processos més o menys informals propis del treball quotidià compartit i de la seva conseqüent reflexió sobre la pràctica professional.

Un altre projecte que va coadjuvar la formació permanent del personal intern va ser la creació del Centre del Currículum, en col·laboració amb l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona i el Departament de Psicologia Evolutiva que, inicialment, va centrar la seva

activitat en l'elaboració d'una base de dades sobre materials curriculars a disposició del col·lectiu usuari docent i investigador.

Alta actuació orientada vers la mateixa finalitat va ser la promoció i facilitació de l'assistència i participació activa de les persones de l'equip acadèmic a jornades, congressos i seminaris sobre temàtiques associades a les seves funcions i pràctiques professionals. També la formació interna per a l'aprenentatge de la llengua anglesa, en comú amb el PAS.

El canvi de seu. D'usufructuaris a llogaters. De l'edifici històric a un immoble veïnal

Durant el darrer període de l'interval en què vaig prestar serveis a l'Institut vàrem viure un procés que, tot i que la seva aparença i conseqüències podien semblar merament «domèstiques» inicialment, també va tenir repercussions en el nostre quefer quotidià i que, segons crec, tot i els inconvenients, es va gestionar satisfactòriament.

Per raons que no venen al cas, des del Rectorat es va considerar pertinent deixar lliures els espais que ocupàvem en l'edifici històric, gens sumptuaris però aprofitats de manera eficient, que ens vinculaven i identificaven, almenys físicament, amb la institució de per-

*El focus també il·lumina cap endins.
De la formació per als demés a la
formació interna.*

tinença. Ens havíem de traslladar i instal·lar en un edifici del carrer dels Àngels. Aquesta mudança, que es va demorar molt més del que consideràvem raonable –no com a conseqüència de causes originades a l'interior de La Casa–, va interferir i ajudar a endarrerir alguns processos que estaven dins les nostres projectes i agendes de treball. Malgrat tot, crec que el trasllat, tant en els seus aspectes logístics com acadèmics va quedar suficientment avançat com a per a que l'equip directiu a qui vam passar el relleu pogués culminar-lo exitosament.

I parlant de llegats em sento satisfet del que vàrem lliurar a la nova Direcció. Entre d'altres exemples, un equip robust i cohesionat de professionals de les diverses seccions i, dins, qui seria el Director Adjunt: Iñaki. Tinc la certesa de que va contribuir al desitjable propòsit d'aconseguir un lideratge sostenible.

També vull destacar i agrair especialment la tasca portada a terme per totes les persones del PAS: Marta Balderas, Olga Borderas, Albert Coines, Esteban Corujo, Glòria Durany, Xavier Foix, Conxita García, Juan González, Ana González, Josep Anton Gràcia, Maite Hurtado, Joan Carles López, Mª José Muñoz, Rosa Novoa, Mª Carmen Oliva, David Oliva, Carmela Ruz i Isabel Torras (perdoneu-me algun possible oblit), companys i companyes sempre eficients i lleials a la institució.

L'Institut de Ciències de l'Educació i la revista *Temps d'Educació*

~~~~~

Conrad Vilanou

Catedràtic de Teoria i Història de
l'Educació de la Universitat de Barcelona.
Director de la revista *Temps d'Educació*.

L'any 1989 va aparèixer la revista *Temps d'Educació* que va ser una iniciativa del president de la Divisió de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona, dirigida llavors pel professor Josep Maria Rotger que va confiar al professor Jaume Trilla que endegués la publicació de la nova revista. En realitat, va néixer amb el suport de la Facultat de Formació del Professorat, de la Facultat de Pedagogia i de l'Institut de Ciències de l'Educació, que a través del professor Iñaki Echebarria va donar suport a la publicació que amb caràcter semestral ha sortit des de llavors. La revista es va interessar des del primer moment per la doble dimensió pràctica i teòrica de l'educació, en els diversos nivells de l'ensenyament, amb el compromís de contribuir a la millora de l'educació des d'una posició plural i democràtica, que es singularitzava –adés i ara– per prioritzar la llengua catalana com a instrument per a la normalització lingüística del país i, fornir, a l'ensem, un univers pedagògic conceptual i discursiu en la nostra llengua. De fet, des de l'inici *Temps d'Educació* va comptar amb firmes destacades del panorama educatiu, polític i social, més encara si es té en compte que sempre ha intentat mantenir el diàleg amb els diversos agents que intervenen en el procés educatiu. Més endavant, i quan van desaparèixer les Divisions en l'organització de la Universitat de Barcelona, l'Institut de Ciències de l'Educació, dirigit llavors pel professor Miquel Martínez, va acollir la continuïtat de la revista a partir de l'any 2003, la qual cosa va assegurar la seva viabilitat que ha arribat fins avui, en sintonia amb la filosofia que va marcar i orientar els seus primers passos. Així, doncs, amb el suport de l'Institut de Ciències de l'Educació, ara Institut de Desenvolupament Professional, *Temps d'Educació* promou i fomenta la participació d'autors i autores que provenen de les diferents àrees que tenen relació amb l'educació, a través d'unes seccions que inclouen un tema monogràfic, un conjunt d'estudis i recerques, un apartat de reflexions i assaigs, sense oblidar la secció de testimonis pedagògics que inclouen

històries de vida de diferents professionals de l'educació i les corresponents notes de lectura. Amb aquest esquema que configura cadascun dels índexs de *Temps d'Educació*, que tampoc ha bandejat els aspectes relatius a la formació inicial i permanent dels professionals de l'ensenyament, es vol contribuir d'una manera decidida al debat pedagògic i, al seu torn, a la millora de l'educació en general, des de la preescolar a la universitària i, fins i tot, més enllà perquè la formació no fineix mai. En fi, qualsevol aspecte educatiu té cabuda a *Temps d'Educació*, que tot estrafant Terenci, roman oberta a tots els temes i col·laboracions perquè res pedagògic li és estrany.

La revista es va interessar des del primer moment per la doble dimensió pràctica i teòrica de l'educació, en els diversos nivells de l'ensenyament.

Període
1991-1997

~~~~~  
Joan Mateo
Direcció



ICE: període del curs 1991-1992 al 1996-1997

~~~~~

Joan Mateo Andrés

Catedràtic emèrit de Mètodes d'Investigació i
Diagnòstic en Educació de la Universitat de Barcelona.
Director de l'ICE.

Un començament marcat pel canvi

Recordo molt bé els meus començaments a l'ICE el curs 1991-1992. Històricament, la seu de l'ICE havia estat situada en un semisoterrani, dins de l'edifici històric de la Universitat de Barcelona i feia molts pocs mesos que s'havia traslladat al carrer dels Àngels, dins d'un edifici propietat d'una congregació de monges. Encara que els nous locals milloraven un mica l'espai, era sobretot respecte a la llum i a la salubritat on es va notar el canvi, però, tot i això, la pèrdua de referents universitaris era inqüestionable i a estones insofrible.

Des del principi vaig sentir la sensació de desterrament que, de rerefons, reflectia un fet inqüestionable: l'ICE era un organisme que la Universitat vivia com un cos estrany. Hi havia una important incomprensió que, en aquells moments, t'expressaven sovint tot qüestionant per què la Universitat s'havia de fer càrrec de la formació continuada del professorat. La invitació a marxar del rovell de l'ou de la Universitat no era sinó la confirmació d'aquest sentiment.

Els ICE van néixer amb la llei que articulava l'educació bàsica i es depositava sobre aquests organismes la màxima responsabilitat de la transformació i millora de la qualitat docent del professorat mitjançant una formació que havia de ser desenvolupada per les universitats. Eren organismes molt potents i ben dotats econòmicament i durant un llarg període van tenir l'exclusivitat d'aquest tipus de formació.

Amb l'arribada de la democràcia es van crear els anomenats centres de professors que van reclamar el control de la formació continuada del professorat, això i la descentralització de la gestió educativa van transferir la responsabilitat formativa a les administracions locals i en quasi tot el territori de l'estat els ICE van quedar buits de contingut i van anar desapareixent. No va ser el cas de Catalunya on la Generalitat va apostar per seguir cedint gran part de la responsabilitat a les universitats encara que, poc a poc, anava prenent més presència i capacitat de decisió. El paper dels ICE es va desdibuixar i la mirada

interna dels propis òrgans de poder universitaris van començar a qüestionar la seva pervivència.

Amb molta il·lusió personal i amb un equip molt potent i professional, però tots conscients de les dificultats del moment, vam començar a traçar plans i a establir un conjunt d'objectius estratègics que ens permetessin redefinir l'organisme i retrobar el sentit més profund de la nostra missió. Permeteu-me que mitjançant aquest breu escrit, fet en gran mesura des de la memòria, vagi repassant la transformació de cadascuna de les responsabilitats de l'ICE del moment i la nova mirada que vam tractar d'introduir per tal de dotar-lo d'una narrativa nova i de relançar-lo com a institut plenament universitari al servei de l'educació del país.

El primer equip

Com comentava en l'apartat anterior, el luxe més important de què vaig gaudir en començar la meua legislatura va ser el formidable equip que vaig trobar: grans professionals i grans persones. Permeteu-me que recordi bàsicament el nom dels que composaven la junta directiva: Iñaki Echebarria, José María Gutiérrez, José Luis Rodríguez, Carme Albadalejo, Maite Colén, Dolors Ferrer i Mari Carmen Oliva. Voldria recordar-los a tots, però... després de 30 anys segur que cometria molts errors i no m'atreveixo a esmentar-los... confio que em perdonin. Conservo uns records personals magnífics i encara ara, als matins, trobo a faltar el somriure i el bon dia de l'Albert Coines. A tots, el meu més profund agraïment.

Primeres reflexions

Calia mantenir el bon ritme de treball de l'ICE i aquesta va ser la primera decisió: treballar de valent i cobrir l'enorme quantitat de tasques que teníem encomanades, fer-ho amb dignitat i tractar de millorar les nostres actuacions.

Però el primer debat va ser respecte com gestionar estratègicament el nostre retorn al recinte universitari.

A nivell general, vam coincidir en el moment àlgid de la nova estructuració de la Universitat de Barcelona. Feia poc que l'equip del Dr. Bricall havia decidit, per tal de millorar la governança i la qualitat general del sistema, subdividir el conjunt de la UB en divisions, a partir d'agrupar facultats conceptualment properes, i de generar unitats noves de caràcter temàtic. Aquesta va ser una proposta molt arriscada, possiblement perquè es va avançar un conjunt de pantalles a la realitat del moment, resolva molts problemes de caràcter funcional, però, en generava altres de caràcter organitzatiu. L'invent havia fun-

cionat bé a la Sorbonne amb la creació de les Paris I, II,... Considero que va ser un esforç francament innovador i va remoure profundament l'establishment, i va generar quasi tanta il·lusió com resistència.

En la nova estructura teníem la nostra oportunitat. Des del principi vam apostar pel retorn amb la integració en la divisió de Ciències de l'Educació. En aquest marc teníem les nostres arrels i creiem que una bona interacció amb les Facultats de Pedagogia i Formació del Professorat (en aquell moment encara Escola de Mestres) generaria un conjunt de sinergies que ens permetria desenvolupar amb més eficàcia la nostra missió.

La segona qüestió era com acostar-nos també físicament, En aquell moment internet i la realitat virtual eren més un objecte d'estudi que d'aplicació pràctica. La proximitat i el contacte físic eren encara la clau per generar cultura compartida i poder produir equips didàctics i de recerca per tal de treballar projectes comuns i ambiciosos.

La Universitat, que havia crescut exponencialment en els darrers anys, cercava nous espais i contractava més professorat per tal de destensar l'enorme pressió que generava una descontrolada massificació.

En aquest context vam posar tots els nostres esforços per tal de tractar de solucionar l'aïllament en què ens havien situat. Poc després va aparèixer la possibilitat d'un trasllat de la Divisió, juntament amb la Facultat de Psicologia, a les Llars Mundet, després d'una renúncia explícita de la Facultat de Farmàcia a abandonar la seva seu de Pedralbes.

Encara caldria arribar a finals del curs 1994-95 per poder tenir accés als nous espais dins de l'Edifici de Migdia. Però, finalment, es va produir el desitjat retorn i, sobretot, en unes condicions de dignitat, absolutament justes per a una institució tan prestigiosa com l'ICE.

El trasllat ens va proporcionar uns espais que ens permetien consolidar el present i projectar el futur desenvolupament de l'ICE i ens va acostar físicament a les facultats més afins al nostre espai de pensament i d'acció. Es complia finalment la idea de concebre l'ICE com l'únic espai d'encontre del professorat de tots els nivells (infantil, primària, secundària i universitat). Les noves dimensions de les infraestructures ho permetien i la nostra il·lusió va poder posar en marxa els nostres projectes.

Es complia finalment la idea de concebre l'ICE com l'únic espai d'encontre del professorat de tots els nivells (infantil, primària, secundària i universitat).

La formació permanent del professorat

Aquesta tipologia de tasca era possiblement la que en aquell moment millor representava el nucli dur de les accions que es consideraven com a més pròpies de l'ICE. L'ICE havia passat de l'època inicial, dirigida pel Dr. Miquel Siguan en la qual la formació del professorat era una responsabilitat exclusiva de la institució a una altra de col·laboració amb el Departament d'Educació.

En aquesta fase Catalunya, a efectes de la formació del professorat, estava subdividida en 16 zones formatives. Funcionalment contemplaven dos tipus d'àmbits: els plans i els programes.

Els plans aglutinaven les tasques de planificació operativa de la formació permanent, que eren: la detecció de necessitats formatives, la planificació de les activitats de formació que donessin resposta a aquestes necessitats detectades; i l'organització, la gestió i l'avaluació d'aquestes.

Els programes, per a la seva banda, tenien com a objecte responsabilitzar-se de la cerca i formació del grup de formadors de les diferents temàtiques que executarien les accions formatives, elaborar línies d'intervenció coordinades i coherents amb el model de formació propi de l'ICE, disseny dels programes base de les activitats de formació tant dels plans com dels de l'oferta pròpia i independent de l'ICE (sempre, al marge de l'encàrrec oficial, l'ICE va mantenir una línia personal i innovadora), així com la dels cursos de tardor.

Des de l'àmbit de programes s'establien les línies prioritàries de la recerca de l'ICE, que sempre va prioritzar la recerca vinculada a la formació del professorat, entenant-la com la més nuclear dins de la nostra acció. També és des d'aquest àmbit des d'on es va dur a terme l'avaluació de totes les activitats i la seva anàlisi i interpretació; i és des d'aquestes activitats que sorgeixen les grans línies de formació i recerca de futur. També és el lloc des d'on es decideixen les propostes de publicació dels materials elaborats pels diferents grups de treball.

A tall d'exemple de la magnitud d'aquesta tasca de l'ICE, cal assenyalar que, de forma habitual, cada curs es dissenyaven més de 500 activitats formatives i es donava formació, a través d'aquesta tipologia d'actuacions, a més de 8000 professors i professores.

Les activitats vinculades a la Normalització lingüística

Una de les activitats que ara, possiblement, ens costaria més d'entendre és la relacionada amb la normalització lingüística. Cal remuntar-se al curs 1975-76, quan es va iniciar amb força i va cobrir un

espai absolutament cabdal per al futur de la llengua i del país, i que vull remarcar aquí, per la importància estratègica que ha tingut en la formació permanent del professorat a Catalunya.

L'ICE tenia una secció destinada a l'organització de la formació del professorat en llengua i cultura catalanes per garantir el procés de normalització lingüística en els diferents nivells de l'ensenyament no universitari. Per tal d'assolir aquest objectiu des de l'ICE s'organitzaven cursos reglats de perfeccionament, grups de suport a la llengua oral, sortides de caràcter cultural i grups de treball.

Les activitats reglades es feien mitjançant tres modalitats de cursos: els presencials, els semi-presencials i els intensius.

Cada curs es certificaven més de 1.500 professors i professores del sistema. També cal afegir que en col·laboració de l'ICE de les Illes Balears es va dur a terme una tasca molt important d'assessorament per al desplegament de la normativa i dels programes dels cursos de reciclatge en llengua i cultura catalanes per al professorat no universitari de les Illes.

Crec que queda palès el compromís ferm de l'ICE davant de les necessitats de la societat catalana i del nostre sistema educatiu. En el transcurs del temps milers de professors i professores de Catalunya van tenir un recolzament proper que, va fer possible la transformació cultural tan profunda que va esdevenir amb la democràcia.

Formació inicial del professorat d'educació secundària

El CAP (Certificat d'aptitud pedagògica) va ser durant molts anys el sistema general de preparació didàctica del professorat de secundària. L'objectiu general dels cursos que conduïen a aquest tipus de certificació era completar la formació dels llicenciats i llicenciades (que òbviament tenien un gran domini dels continguts curriculars, però poca o cap experiència de caràcter didàctic), dotant-los dels coneixements i aptituds de caràcter psicopedagògic i didàctic que els permetessin una capacitat inicial per a l'exercici docent en l'ensenyament secundari.

Des de l'aprovació de la LOGSE es preveia el desplegament de l'anomenat Títol Professional d'Especialització Didàctica, i va ser en el marc del decret 1692/1995, de 20 d'octubre, que es va establir la normativa a Catalunya per a la seva regulació.

Malgrat això, va caldre esperar un temps per al seu desplegament. Durant aquest període, l'ICE va seguir impartint el CAP, però va iniciar tot un esforç d'adaptació del model, excessivament burocràtic

dels inicis del CAP, a un model molt adaptat a les necessitats del professorat de secundària. Concretament, es van ampliar les hores reals de docència i es va intensificar la relació de la teoria amb la pràctica. El professorat del CAP va fer un esforç immens de professionalització, treballant en equip i formant-se de forma continuada i potent.

Hem de ser conscients de la precarietat del CAP. Cal recordar que no tenia pressupost assignat per les Universitats i se sufragava exclusivament amb les aportacions de les matrícules dels alumnes. Aquests fets es prestaven a un conjunt de petites adaptacions, no massa correctes, com eren reduir el nombre de classes reglades, contractar professorat no expert, etcètera. Haig de dir que en el cas de l'ICE de la UB tot això es va eliminar i el CAP fins al final va ser una certificació molt ben valorada per l'alumnat i pels centres que els rebien. Cada curs donava servei a quasi uns 2000 alumnes. Finalment els nostres experts i professors van col·laborar desinteressadament amb els nous responsables del nou model de curs, i van traspasar-los la seva experiència i coneixements. Des d'aquí el meu reconeixement a un col·lectiu que va demostrar al llarg de tant de temps una qualitat humana i una generositat incommensurables.

Formació Ocupacional

El curs 95-96 estàvem preocupats perquè veiem com cada cop més la nostra presència en la formació permanent del professorat era més discutida pel Departament d'Ensenyament, al temps que enteníem que el CAP era una activitat amb data de caducitat. El pressupost rebria en el futur un impacte molt potent i vam tractar de buscar noves vies d'actuació i finançament, com va ser el cas de l'acord que vam signar amb la Fundació Bosch Gimpera per tal de desenvolupar conjuntament cursos de formació ocupacional. Josep Francí va ser el màxim animador d'aquesta iniciativa, que va durar poc temps ja que en posteriors espais de reflexió vam entendre que possiblement la proposta no encaixava amb els objectius prioritaris de l'ICE. Amb tot, sempre agrairé a Francí la seva empenta per tirar endavant la iniciativa, amb la bona intenció de tractar d'equilibrar un pressupost en perill. Posteriorment vam tenir ocasió de coincidir en algun espai, ja que durant un ampli període va estar vinculat al Departament d'Ensenyament com a Director General de Formació Professional.

Per altra banda, l'amenaça de reducció de la presència dels ICE en els programes de Formació Permanent del Departament va anar cobrant forma amb alguna iniciativa inquietant com va ser la d'obligar a canviar periòdicament el professorat en comissió de serveis que treballava a l'ICE. Era molt difícil consolidar equips si aquests es mo-

dificaven contínuament... Aquesta situació va provocar alguns re- lleus, tots molt dolorosos, però possiblement el més significat va ser el de José María Gutiérrez, que va ser substituït per Xavier Gil en la Secretaria de l'ICE. El meu profund agraïment a en José María per la manera com va encaixar el cop, demostrant, amb la seva actitud po- sitiva i generosa, l'enorme qualitat humana que atresorava.

Els ICE vam protestar per aquest tipus de mesura, concretament vam fer un potent tàndem amb la Dra. Pilar Benejam, directora de l'ICE de l'Autònoma, amb qui mantenia una relació personal de gran con- fiança. Vam pressionar directament les més altes instàncies del De- partament, tot tractant de mostrar l'absurditat de la mesura. Amb aquest tipus d'iniciativa i ajudats pels canvis que es van produir en el Departament d'Ensenyament, vam arribar a acords de permanència prou assenyats per tal de garantir la qualitat del nostre servei.

Recerca

Aquesta secció va concentrar la seva acció de forma prioritària en temes relacionats amb la didàctica de les diferents matèries i en les metodologies d'ensenyament a l'aula. En aquest sentit l'ICE, des dels seus principis, va mantenir una línia de recerca d'especial interès i era la vinculada amb les llengües, el seu desenvolupament i l'anàlisi de les metodologies emprades en el seu aprenentatge. Una de les subdimensions que va agafar més volada va ser la que vinculava llen- gües i tecnologies.

En el context de l'ICE es van formar grups de recerca consolidats. Es van guanyar ajuts internacionals i estatals. Al voltant d'aquests tre- balls van néixer nombroses publicacions i es van llegir moltes tesis. En vull recordar dues que es van produir en el meu moment: les de les professores Anna Escofet i Maria José Rubio. Vull recordar que l'Anna va ser Degana de la Facultat de Pedagogia i la Maria José és una molt reconeguda professora titular del departament MIDE. Una altra persona vinculada als grups de recerca va ser Maria Rosa Bu- xarrais, l'actual directora de l'ICE, de qui conservo un molt agrada- ble record i amb qui mantinc una magnífica relació.

Un dels aspectes més potents, i del que em sento especialment con- tent, va ser la iniciativa d'entendre que l'ICE no tan sols havia de

...que l'ICE no tan sols havia de desenvolupar recerca sinó que també havia de generar formació per tal de desenvolupar cultura investigadora i generar bons recercadors.

desenvolupar recerca sinó que també havia de generar formació per tal de desenvolupar cultura investigadora i generar bons recercadors. En aquest sentit, es van anar creant equips d'assessors en investigació adreçats a centres innovadors i a investigadors en formació. Aquesta iniciativa, de forma molt més desenvolupada i ampliada, encara es manté en l'actualitat, cosa que m'omple d'una immensa satisfacció, entenent que, en el seu moment, la vam encertar i propulsar.

Publicacions

L'ICE, com a entitat formadora del professorat de tots els nivells educatius, va entendre que un dels formats més potents de difusió era la creació d'un conjunt de col·leccions de llibres que abastessin el major nombre d'àmbits del món educatiu.

Així, i des de bon principi, es va promocionar una política de col·laboració amb diferents editorials per tal de donar difusió al coneixement i posar-lo a l'abast d'especialistes i del professorat.

A tall d'exemple citaré les iniciatives més importants:

- Quaderns d'Educació
- Materials per a la Innovació educativa. Materials curriculars
- Quaderns de Formació Professional
- Papers de Treball

Posteriorment es va crear una col·lecció específica adreçada al professorat universitari.

Totes aquestes col·leccions van gaudir d'una important presència durant anys, donaven suport teòric i exemples pràctics als nostres formadors i van portar el nom i la formació de l'ICE arreu. En aquell moment no es parlava de les plataformes digitals com a element clau, però van cobrir amb solvència una necessitat del sistema.

Per finalitzar

Sempre vaig viure el meu pas per l'ICE com un privilegi. Vaig gaudir d'uns companys d'aventura potentíssims i amb una gran vàlua humana, dels quals sempre he guardat un gran record. Per proximitat, haig de recordar Iñaki Echebarria i José María Gutiérrez, sots-director i secretari respectivament. Però voldria finalitzar aquest escrit dedicant un emocionat record a Xavier Gil, que va ser Secretari de l'ICE al final del meu mandat, i a Jesús Garanto, que em va substituir com a director i que ens van deixar prematurament. A tots dos el meu més profund reconeixement i darrer pensament.

El Programa d'Educació en Valors (PEVA)

~~~~~

Maria Rosa Buxarrais

Catedràtica d'Universitat del Departament de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de Barcelona.
Directora de l'Institut de Desenvolupament Professional-ICE.

El Programa d'Educació en Valors (PEVA) es va iniciar en el 1994, amb la direcció del Dr. Joan Mateo, i va tenir una vigència de 10 anys. El programa aplegava diverses accions de formació: cursos, formació en centres, jornades, tallers, assessoraments, jornades, per a professorat d'educació infantil, primària i secundària, postgraus i màster. Amb la finalitat de fer-ne una bona difusió, vàrem dissenyar un lloc web, on exposàvem la diversitat de propostes que oferíem.

El PEVA-ICE va col·laborar amb diferents institucions educatives i ONGs, per exemple, en la publicació d'un butlletí especialitzat en educació en valors, Senderi, encarregant-se de la distribució d'un nombre d'exemplars a les diverses institucions interessades.

Vàrem organitzar un Postgrau «Formació de formadors en educació en valors i desenvolupament moral», que es va iniciar el curs 1998-1999 i que va comptar amb 4 edicions, convertint-se en un Màster propi de la Universitat de Barcelona, gràcies al Conveni que es va signar amb la OEI (*Organización de Estados Iberoamericanos para la Educación, la Ciencia y la Cultura*), amb l'ajut de UBvirtual (actualment IL3). Amb la pròrroga del Conveni, vàrem organitzar un Màster en línia que el varen cursar aproximadament més de 500 estudiants de diversos països llatinoamericans.

Altrament, fruit del Conveni de col·laboració amb la OEI, vàrem iniciar un seguit d'assessoraments (assistència tècnica) a Ministeris d'Educació de països llatinoamericans, com per exemple: El Salvador, Guatemala, Colòmbia, Paraguai, Uruguai, Argentina, Xile, Mèxic, Costa Rica, Hondures i Panamà. I l'esmentat conveni ens va permetre participar en diferents Foros organitzats als diferents països de la OEI pels ministeris d'educació.

També es va dissenyar i elaborar una *Col·lecció de Vídeos* sota el títol: *Educación en valores*, produïda per la OEI en col·laboració amb l'ICE. Es tractava d'un conjunt de 8 vídeos i una Guia d'ús dels vídeos. En

“
...organització d'una estada
de formació (Pasantía) de
21 professionals de l'educació
(professorat d'educació primària
i secundària) becats pel Ministeri
d'Educació de Xile, durant
5 anys consecutius...”

aquest projecte també va participar el *Ministerio de Educación y Cultura* y la *Televisión Educativa Iberoamericana*.

Una de les accions que va tenir més impacte va ser la organització d'una estada de formació (Pasantía) de 21 professionals de l'educació (professorat d'educació primària i secundària) becats pel Ministeri d'Educació de Xile, durant 5 anys consecutius, dos mesos cada any (novembre i desembre). En les passanties els participants realitzaven una formació teòrica sobre «Educació en Valors», amb una posterior estades a centres educatius. També se'ls donava la possibilitat d'adquirir cadascun d'ells 10 obres significatives de l'àmbit espanyol sobre Educació en Valors.

En el marc del PEVA comptàvem amb alguns grup de treball sobre temes específics:

- 1) el grup de *Secundària*, on es va arribar al tercer nivell de concreció de les diferents àrees curriculars sobre educació en valors;
- 2) el grup de *Telemàtica i Valors*, que va animar activitats telemàtiques de primària i secundària per diversos centres educatius;
- 3) un grup sobre *Violència i conflictivitat als centres de secundària*, que va elaborar un conjunt de materials per treballar-ho a les aules;
- 4) un grup sobre *Valors a l'etapa infantil*, que va reflexionar sobre la construcció social del gènere a educació infantil, i va dissenyar i elaborar activitats per treballar el gènere a les aules;
- 5) un grup de treball sobre *Ètica i valors a l'esport escolar (EVEC)*, fruit del Conveni de Col·laboració entre la Secretaria General de l'Esport de la Generalitat de Catalunya i l'ICE.

Altrament, dirigíem un seminari permanent sobre *Avaluació en Educació en Valors*, que tenia com a objectiu dissenyar i elaborar un instrument vàlid per a que el professorat de primària i secundària el

pugui emprar. Hi participàvem 25 professors i professores de centres educatius de primària i secundària, tant públics com concertats.

Les activitats de formació per a professorat d'infantil, primària i secundària es van dur a terme a diversos centres educatius: CEIP Sant Josep de Sant Vicenç dels Horts, a l'Escola Gran Capità de Sant Joan Despí, a l'Escola Lestonnac de Mollet del Vallés, a l'Escola Casas d'Educació Primària a Sant Martí de Provençals, el CEIP El Polvorí de la zona Sants-Montjuic de Barcelona, al CEIP Antaviana de Nou Barris, al CEIP Dr. Estalella i Graells de Vilafranca del Penedès, al CEIP Miquel Blech de Sants-Montjuic, al CEIP Mare de Déu del Porta també a Sants-Montjuic, a l'IES Martí Dot de Sant Feliu de Llobregat, al CEIP Sant Miquel de Cornellà de Llobregat, al CEIP Pau Vila d'El Papiol, CEIP Tabor, CEIP Dovella i IES Juan Manuel Zafra del Barri de la Sagrada Família, CEIP Dolors Monserdà, CEIP Sant Pau, CEIP Orlandai, CEIP Poeta Foix, CEIP Xiprers, CEIP Naví, CEIP Costa i Llobera del barri Sarrià-Sant Gervasi, CEIP Sant Baldiri de Lliça de Munt, CEIP Salvador Espriu de Sant Feliu de Llobregat, CEIP Joan Salvat Papasseit de Mollet del Vallés, CEIP Antoni Tapies de Sant Boi de Llobregat, Escola Sant Lluís Bertran de Roda de Ter.

També participàvem com a membres al Fòrum d'entitats del Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC).

Valorem aquesta etapa molt positivament per totes les experiències compartides i on hem après de totes les activitats realitzades.

Període
1997-2001

~~~~~  
**Jesús Garanto**  
Direcció





# La formació permanent i l'ICE de la Universitat de Barcelona

~~~~~  
Iñaki Echebarria

Professor de Ciències Naturals i catedràtic
d'Institut d'Ensenyament Secundari.
Director adjunt de l'ICE.

«No hem estat els únics, ni hem estat els millors, però hem procurat fer allò que ens pertocava...» Així acaba la presentació del Doctor Miquel Siguan a la Presentació del llibre *L'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona... Itinerari de vint anys: 1969-1989* (Barcelona 1995. Publicacions Universitat de Barcelona) que ell mateix va escriure i que és molt il·lustratiu dels inicis de l'ICE i de les tasques fetes, juntament amb les Administracions Educatives, Ajuntaments, Moviments de Renovació... Dic tasques perquè l'activitat duta a terme va estar vinculada no sols a la formació inicial i permanent del professorat dels diferents nivells educatius sinó també i, molt especialment, a afavorir la recerca i la innovació. Encara que en aquestes línies ens referirem sols a la formació permanent del nostre ICE, vull deixar clar que la formació, la recerca i la innovació formen part d'una manera d'entendre la millora del sistema i, al mateix temps, de reconèixer que es tracta d'una feina en què intervenen i col·laboren molts agents.

Els ICE i les Administracions: ser o no ser

Als seus inicis, a partir de 1969, quan els diferents ensenyaments no estaven transferits a Catalunya, l'ICE depenia del Rector i els diferents ICEs estaven coordinats pel CENIDE del Ministeri d'Educació, i posteriorment per l'INCIE suprimit el 1980 quan a l'estat espanyol comença a haver-hi un qüestionament del model dels ICEs i de la seva competència en la formació del professorat no universitari per part dels Moviments de Renovació Pedagògica. Es pretenia crear un sistema en el que el propi professorat organitzés i gestionés la seva formació. Finalment el govern socialista va crear els CEPs (novembre de 1984) seguint el model dels Teachers Centers. Els ICE de la UB i de la UAB van ser dels més crítics amb la creació dels CEPs que van significar que una bona part dels ICEs de les diferents universitats de l'estat perdessin les seves competències i es dediquessin, en tot cas, a

donar serveis a les pròpies universitats. No va ser el cas de Catalunya ja que, en aquell moment, ja havien estat transferides les competències del sistema educatiu no universitari (1980) i l'Administració catalana va mantenir els ICEs amb les seves competències, personal en comissió de serveis i pressupostos en part degut a que la relació tradicional entre els ICE i els MRP havia estat estreta en algunes de les iniciatives de formació més importants a partir dels anys 80 com els FOPIS i els Plans Unitaris.

L'ICE UB liderava en els anys 80 i 90 els programes de formació en diferents barris de Barcelona i bona part de les comarques de la província de Barcelona com ara Osona, Vallès Oriental, Garraf, Baix Llobregat... i també de Lleida i Tarragona mitjançant les delegacions que l'ICE tenia en tots dos territoris. Eren sistemes de formació permanent molt vinculats al territori i amb la participació de les respectives institucions, es a dir, centres, professorat, Inspecció, Ajuntament, Moviments de Renovació Pedagògica... Posteriorment, els Plans Unitaris van donar peu al Plans de Formació de Zona amb més participació de l'Administració mitjançant la Subdirecció de Formació Permanent i la Inspecció que proposava/imposava prioritats...

També a la pròpia UB, en les discussions prèvies dels Estatuts de 1985, hi va haver veus crítiques sobre l'ICE i la seva possible desaparició. Finalment, es va reconèixer que l'ICE «exerceix funcions de formació i perfeccionament del professorat, de recerca i d'assessorament tècnic en els diferents nivells educatius» (art.54.1) i «estarà integrat en la Divisió de Ciències de l'Educació» (art.54.2). Els estatuts de 2003 de la UB van consolidar les funcions i es va voler manifestar «que la UB desenvolupa, a través de l'ICE la formació del professorat universitari per a l'exercici acadèmic» (art. 45.3). De fet, a partir d'aquest moment, es va consolidar la Secció d'Universitat comptant amb més professorat amb dedicació, pressupost...

Amb aquestes declaracions institucionals s'ha de dir que no es van acabar les preocupacions. Durant algun temps, es va anar qüestionant el paper de l'ICE a vegades per altres membres de les Facultats que podien aspirar a protagonitzar la formació permanent i també per part de la Administració Educativa de la Generalitat que pretenia tenir tot el control de la Formació i volia convertir l'ICE en un mer executor de les seves polítiques educatives i de intervenció al territori.

...ser un lloc de treball col·laboratiu i de trobada de cultures diferents que han afavorit conèixer millor tot el sistema educatiu i poder contrastar i desenvolupar projectes de tot tipus.

Quina formació permanent?

En poques línies és molt difícil explicar la trajectòria de FP de 50 anys. D'una manera succinta es podria dir que, respecte a *modalitats* de formació es va passar d'uns anys que es prioritza la formació a títol individual a través de cursos, conferències, grups de treball, seminaris permanents... a activitats més centrades en polítiques de formació territorial i en els centres (Plans unitaris, Plans de Formació de Zona), l'assessorament per a la recerca en les llicències d'estudi, la formació de formadors com a element primordial de la millora de la formació. També, amb posterioritat a la LOGSE (1990), que va crear noves necessitats formatives i va ampliar pressupostos, es van ampliar els àmbits d'actuació atenent el professorat de Formació Professional (2000), de les Escoles d'Adults (2002) i també significativament del professorat universitari, en col·laboració amb el rectorat i les diferents Facultats (2002).

L'ampliació de tasques va comportar canvis en el funcionament intern amb una ampliació de plantilla, de *Programes de Formació* (per àrees curriculars, per nivells, temes transversals...), de modalitats no presencials amb la incorporació de les noves tecnologies tant en la gestió com en la pròpia formació. Es va intentar respondre a les necessitats del professorat millorant els sistemes de detecció, execució i avaluació. I tot això en un clima de col·laboració entre el professorat de l'ICE provinent de tots els nivells educatius, tècniques i personal d'Administració tal com s'indica amb dades del curs 2005-06:

Professorat universitari	20
Professorat en Comissió de serveis (I,P,S)	10
Tècnics formació universitat	5
Personal Administració	14
Becaris	11

Precisament, una de les virtuts de l'ICE ha estat la de ser un lloc de treball col·laboratiu i de trobada de cultures diferents que han afavorit conèixer millor tot el sistema educatiu i poder contrastar i desenvolupar projectes de tot tipus. La feina col·lectiva ben feta ha estat per sobre del interès personal o gremial en clima d'absolut respecte, dedicació i afecte.

El mateix curs es va atendre a més de 23.000 professors i professores:

Formació Permanent (Inf. Prim. Sec.)	16.363
Formació Professorat Universitari	2.611
Normalització Lingüística	493
Educació i Societat	53
Postgraus i Màsters	158
Altres (Congressos, Jornades, Tallers...)	2.391
Clips (Formació via Internet)	813

També pot ser il·lustratiu tenir una aproximació del pressupostos de la formació, en el curs 2001-2002 el pressupost aprovat per la Generalitat per desenvolupar els encàrrecs i projectes propis, va ser:

Plans de Formació de Zona	274.384 €
Iniciativa ICE	107.574 €
Formació de formadors	31.733 €
Aprofundiment reforma	6.130 €
Normalització Lingüística	51.096 €

Aquestes quantitats generaven un cànon anual en concepte dels treballs desenvolupats que durant aquests anys estava al voltant dels 50.000-60.000 € i que permetia a l'ICE desenvolupar projectes propis de recerca, premis, revistes com Temps d'Educació, de Ciències Socials i finançar les edicions de llibres de les col·leccions: Cuadernos de Educación (1989) i Cuadernos de Formación del Profesorado (2000) ICE-Horsori, Materiales para la innovación educativa MIE (1991) i Materials curriculares (1992) ICE-GRAÓ. Posteriorment, adreçats al professorat universitari: Educación Universitaria (2004) i Quaderns de docència universitària (2004) ICE-Octaedro. Fins a aquest moment, l'ICE havia tingut una línia editorial amb una gran dispersió de tipus de llibres en relació a la feina del Grups de Treball, de les jornades, de recerques... que s'editaven en col·laboració amb Edicions PPU de la UB que no tenia un bon sistema de distribució, no assegurava els drets d'autor, el nombre de llibres venuts, les existències... El canvi de política editorial es va fer intentant controlar la producció i la qualitat i assegurant una bona distribució. De fet els primers anys el conjunt de publicacions de l'ICE coeditades amb Horsori, Graó i Octaedro va ser un projecte sostenible econòmicament i de gran impacte tant a Catalunya, com a la resta de l'Estat i, particularment al continent sudamericà i Mèxic. A tall d'exemple, el llibre d'Isabel Soler (UB) *Estrategias de lectura* (MIE nº 5) va tenir 21 reimpressions entre 1992 i 2009. De *Estudiar matemàtiques: el eslabón perdido entre la enseñanza y el aprendizaje* (CE nº 22) de Chevallard, Bosch i Gascón es va fer una edició especial de 20.000 exemplars per al Ministerio de Educación de Mèxic.

Celebrem els 50 anys de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona

~~~~~

Carmen Buisán Serradell

Professora titular emèrita de Diagnòstic en Educació de la Universitat de Barcelona.
Secretària de l'ICE.

Els Instituts de Ciències de l'Educació van ser creats arrel de la Llei General d'Educació de 1970, que instaurava aquests organismes arreu de l'estat (Decret 1678/1969, de 24 de juliol. BOE 195, 15 d'agost de 1969). Integrats directament a les universitats, els seus objectius eren atendre la formació inicial i permanent del professorat, i la recerca en educació, realitzant o potenciant línies d'investigació educativa. Amb els anys, els ICE s'han anat reconfigurant i alguns han desaparegut.

Per què l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE) de la Universitat de Barcelona, ha complert 50 anys? Perquè aquest ICE ha estat un organisme viu i dinàmic que, amb una gran capacitat d'innovació, sempre s'ha adaptat als canvis i s'ha avançat als esdeveniments futurs. Quina és la seva història? A grans trets podem distingir tres períodes.

Primer període (1970-1995). Els fonaments de l'ICE

Les bases de l'Institut es van construir al llarg dels primers 25 anys amb els directors Miquel Siguan (1970-1987), Ignasi Vila (1987-1991) i Joan Mateo (1991-1995). La seva activitat comença amb els cursos de formació inicial del CAP (Certificat d'Aptitud Pedagògica) i els cursos de perfeccionament del professorat en actiu. També apareix el que és una constant en l'ICE de la UB: la detecció de les necessitats de formació, la reflexió sobre la pràctica educativa i la recerca, que es va iniciar des del centre pilot Escola de la Font d'en Fargas i les escoles de la natura de Torelló i Molins de Rei. Des dels seus inicis, l'ICE ha acollit importants grups de recerca en educació.

... aquest ICE ha estat un organisme viu i dinàmic que, amb una gran capacitat d'innovació, sempre s'ha adaptat als canvis i s'ha avançat als esdeveniments futurs.

Destaquem algunes accions d'innovació que han persistit al llarg dels anys: els Seminaris sobre Llengües i Educació (iniciats l'any 1974), la creació dels premis Pau Vila (1980), i l'inici de les publicacions educatives (1982). Els decrets sobre bilingüisme (1978) van ser la base dels cursos de reciclatge de català –que inicialment tenien una mitjana de 9.000 alumnes/any– i de les activitats de Normalització lingüística (1994).

Tanmateix, cal destacar l'inici de la formació descentralitzada (1983). Es van crear els Plans Unitaris de formació, avançant-se set anys a la reforma educativa. S'atenien les necessitats de cada zona amb accions mancomunades amb l'administració local i els centres de recursos i supervisió educativa. L'any 1990, l'ICE es va fer càrrec de les activitats de formació permanent del professorat, derivades de la reforma educativa (Llei Orgànica General del Sistema Educatiu, LOGSE, 1990).

Els nous estatuts de la Universitat de Barcelona van fer més visible l'ICE (1985). L'article 54 el denomina «ens universitari» i va quedar incorporat a la Divisió de Ciències de l'Educació. Ja s'havien iniciat les activitats de formació del professorat universitari (1980) i el trasllat definitiu al Campus Mundet (1993) va permetre l'expansió de l'Institut, deixant enrere els espais petits i aïllats on havia estat ubicat (Plaça Universitat i Carrer dels Àngels).

Segon període (1996-2009). La presència de l'ICE dins la Universitat

A partir de 1995 el Departament d'Ensenyament es va fer càrrec del Pla de formació del professorat i algunes accions formatives (com el reciclatge de català) perdien força. D'altra banda, l'equip rectoral de la Universitat de Barcelona mostrava preocupació i interès per la qualitat de la docència. La pedagogia en l'ensenyament universitari era un tema d'actualitat i inquietud a diversos països. La Secció d'Universitat de l'ICE ja havia organitzat cursos i seminaris de formació i era el moment propici per incrementar la presència de l'Institut dins la Universitat i per revitalitzar les funcions d'aquesta Secció. Destaquem que la presència de professorat universitari adscrit a l'ICE eren mínim (3 docents de les facultats d'Educació i Psicologia) amb repercussions en el funcionament ordinari i en la potenciació de línies d'investigació, innovació i formació.

La realitat va donar pas a la innovació i pertocava reorientar-se. Els directors d'aquest període –Joan Mateo (1995-1997), Jesús Garanto (1997-2002) i Miquel Martínez (2002-2009)– van fer possible aquesta obertura dins la UB sense deixar d'atendre les necessitats formatives dels altres nivells educatius.

L'ICE es va reorganitzar fent-se més present a la Universitat. En la revisió del seu reglament (2001) s'incorporen al Consell de Direcció de l'ICE representants de l'equip rectoral i dels diferents àmbits de coneixement. Des del curs 2001-2002, l'Institut assumirà totes les competències en matèria de formació acadèmica del professorat –fet reflectit a l'article 45 dels Estatuts de la Universitat de Barcelona– i dependrà directament del Rectorat.

Es produirà un increment de les adscripcions de professorat universitari (de 3 docents en el curs 1997-1998 a una mitjana d'11 des de l'any 2000). També augmenta el professorat col·laborador (de 3 a més de 20). Aquests docents provenien de diverses facultats, amb l'objectiu d'obrir l'Institut a tot el col·lectiu universitari. L'any 2005 es va crear el Consell de Coordinació de formació del professorat de la UB (constituït per docents de 20 centres) amb la finalitat de detectar i poder atendre les necessitats formatives específiques de cada centre educatiu. Des d'aleshores s'han fet activitats i cursos, tant de formació pedagògica (professorat novell i permanent) com de gestió acadèmica. L'increment de participants és un indicatiu de l'activitat desenvolupada: el curs 2001-2002 hi van participar 650 docents. Des de l'any 2007, cada any reben formació més de 4.000 docents. A partir de l'any 2004, les accions formatives es complementen amb l'inici de les publicacions de la *Col·lecció Educació Universitària* i *Quaderns de Docència Universitària*.

En l'àmbit de la recerca es va redefinir i potenciar la Secció d'Investigació, iniciant-se les activitats del Servei d'Assessorament a la recerca (any 2000), les convocatòries REDICE d'ajuts a la investigació i les publicacions del Butlletí La Recerca.

En l'àmbit dels altres nivells educatius es va actuar àmpliament en la Formació de formadors i es van incrementar les activitats formatives d'Iniciativa ICE. Altres accions foren: la continuació dels cursos del CAP, la potenciació dels postgraus, l'impuls als premis ICE i l'ampliació d'activitats amb altres entitats externes a la UB (Diputació, Ajuntaments, altres universitats i entitats socials).

L'any 2006 l'ICE va completar la categoria del seu equip directiu en equiparar el càrrec de secretari/a de l'ICE al de secretari/a de facultat. Els canvis de model de gestió de la UB van portar a l'optimització dels processos administratius. És important recordar que aquests anys l'ICE intervé en la formació d'una mitjana de 15.000 alumnes/any i que es fa càrrec de la seva matriculació, de la contractació del professorat, de l'expedició d'actes i certificació d'activitats, i de donar suport a totes les activitats del centre.

Tercer període (2010-2019). El nou model de formació

En els darrers 10 anys s'ha produït una nova reinvençió. Els directors d'aquest període –Antoni Sans (2009-2017) i Xavier Triadó (2017-2021)– han treballat amb un nou escenari. Finalitza la gestió del CAP, font d'ingressos que permetia fer moltes actuacions i projectes, i el marc administratiu és diferent. S'han d'optimitzar al màxim els recursos: es redueixen les accions d'iniciativa ICE i s'incrementen les activitats que s'autofinancen. Gran impuls del treball en xarxa i la formació en línia. Continuació de la recerca, dels programes REDICE i optimització de les publicacions, etc. Es produeix un gran increment de treball en projectes educatius d'iniciativa ICE i en col·laboració amb moltes entitats educatives i socials locals, nacionals i internacionals.

En aquesta etapa s'amplia el focus dels programes de formació. Sense oblidar la formació metodològica, també s'atenen altres necessitats de desenvolupament professional. En l'àmbit universitari s'obren accions formatives relacionades amb la gestió i la recerca. Aquest nou model de formació de *professional global*, amb l'amalgama d'accions que desenvolupa l'Institut per millorar l'educació, fa possible un nou projecte.

Així, el 8 de juliol de 2018, el Consell de Govern de la Universitat de Barcelona va aprovar el canvi de denominació de l'ICE. L'any 2019 comença una nova etapa com a Institut de Desenvolupament Professional-ICE, que neix amb la voluntat de continuar i potenciar el que s'ha fet al llarg d'aquests 50 anys. Com sempre, els projectes de futur de l'IDP-ICE són ambiciosos. Ara s'amplien amb la formació del relleu generacional del professorat i la formació en línia i semipresencial, iniciada l'any 2004, i que s'ha evidenciat tan necessària des de març de 2020.

Formació, gestió i recerca en educació són els puntals de l'ICE des de 1969.¹ La seva història ha estat possible gràcies a les persones que hi han treballat: del seu compromís, vàlua professional, capacitat de treball, tarannà i saber estar, deriva el prestigi d'aquest Institut. El nou IDP-ICE té una bona base per a continuar treballant per a la millora de l'educació i l'aprenentatge.

---

1 Les memòries anuals de les activitats de l'Institut es poden consultar a la web del centre <http://www.ub.edu/idp/web>

La millora en els serveis de suport al professorat en metodologia de la recerca: el SAM

~~~~~  
Teresa Anguera

Catedràtica emèrita de Metodologia de les Ciències
del Comportament de la Universitat de Barcelona.
Cap de la Secció de Recerca de l'ICE.

En el curs 1999-2000, el director de l'ICE, Dr. Jesús Garanto, em va demanar, com a responsable que era de la Secció de Recerca, la creació d'un servei que es considerava necessari per donar suport metodològic a diferents recerques que es portaven a terme sobre recerca educativa, i prenent alhora que se'n impulsessin de noves.

Justificació

L'organització de la recerca estava prevista específicament en l'article 10 de la LRU, que defineix els Instituts Universitaris com a «Centres fonamentalment dedicats a la recerca científica i tècnica o a la creació artística».

Per altra banda, els Estatuts de la Universitat de Barcelona d'aquell moment, en l'article 125, manifestaven clarament que «els departaments i instituts i altres entitats que poden ser creades a aquest efecte, són la seu de l'activitat de recerca de la Universitat, la qual ha de ser desenvolupada per les persones i els equips que es constitueixin en relació amb els programes de recerca».

Des de la seva creació, l'ICE va comptar amb la Secció d'Investigació Educativa, tal com es recull en el reglament de funcionament de llavors. Aquesta Secció va contribuir a la recerca educativa i la va impulsar, sent pioneres i rellevants en algunes línies concretes.

Amb la voluntat de potenciar l'activitat de recerca, facilitant-la en l'àmbit educatiu, i al mateix temps que incrementant les tasques i prestacions de la Secció d'Investigació de l'ICE de la Universitat de Barcelona, es va proposar la posada en marxa del Servei d'Assessorament Metodològic (S.A.M.), que va començar el curs 2000-2001.

Objectiu

Es focalitzava en un servei bàsic d'assessoria i dues extensions complementàries del servei.

A. Serveis bàsics d'assessoria

- a) Orientar els investigadors en recerca educativa en tots els àmbits, tant en els nivells d'educació formal (infantil, primària, secundària i ensenyament superior) –i, en aquest cas, dels diferents ensenyaments de la Universitat de Barcelona– com en altres àmbits d'educació no formal e informal.
- b) Atendre els dubtes que sorgissin des de l'elaboració del projecte fins l'informe final i difusió dels resultats.

Aquesta orientació no era de caràcter substantiu, sinò relativa a qüestions de procediment sobre les diverses problemàtiques de caràcter metodològic a resoldre en endegar una recerca, portar-la a terme, o preparar-ne l'informe corresponent.

B. Introducció de dades

Ampliació del servei bàsic d'assessoria que es posa a disposició dels investigadors en recerca educativa, i que sempre es portaria a terme sota les indicacions de l'assessor.

C. Anàlisi de dades

Ampliació del servei bàsic d'assessoria que es posa a disposició dels investigadors en recerca educativa, i que es portaria a terme sota les indicacions de l'assessor.

Estructura

El S.A.M. ofería per a l'assessoria:

- a) Un equip bàsic d'especialistes procedents de l'àmbit de la metodologia que abastessin els diversos aspectes propis de la recerca educativa en sentit ample (recerca documental, plantejament i disseny, elaboració d'instruments, recollida de dades, tractament de la informació, anàlisi de dades, assessorament informàtic, presentació de l'informe, etc.).

Aquest equip estava format pels Drs. Margarita Bartolomé, Angel Blanco-Villaseñor, Montserrat Freixa, Antonio Sans i Liliana Tolchinsky, i coordinat per M. Teresa Anguera. Cadascun dels membres del equip varen manifestar la seva especialització específica, i els àmbits substantius preferents, i es va fer públic, de manera que

es garantís una plena eficàcia i satisfacció respecte a la resposta a les consultes rebudes.

- b) Xarxa d'assessors per qüestions molt específiques i consultes puntuals.
- c) Infraestructura adequada per tal de desenvolupar satisfactòriament el servei.

Funcionament

El funcionament del servei era molt simple d'utilitzar, mitjançant la plana web <http://www.ub.es/div5/ice/ice.htm>, omplint un curt formulari sobre un primer enquadrament del motiu d'utilització del servei, i es rebia resposta donant dia i hora per la consulta. També es podia fer telefònicament.

Per tal de derivar adequadament la consulta, al sol·licitar el servei es feien unes mínimes preguntes per situar la necessitat d'assessorament.

Si calia una consulta puntual a algun dels assessors per tractar-se d'una qüestió molt específica, la coordinadora del S.A.M. o el membre de l'equip amb el qual s'hagués fet la consulta el derivaven directament a l'assessor més adient.

Gestió econòmica

El S.A.M., com a servei de la Universitat de Barcelona, va establir unes tarifes aprovades per la Junta de Govern.

Amb la voluntat de potenciar l'activitat de recerca, facilitant-la en l'àmbit educatiu, i al mateix temps que incrementant les tasques i prestacions de la Secció d'Investigació de l'ICE.

Període
2002-2009

~~~~~  
Miquel Martínez
Direcció

Set anys de feina amb un bon equip

~~~~~  
Miquel Martínez

Catedràtic emèrit de Teoria de l'Educació
de la Universitat de Barcelona.
Director de l'ICE.

L'equip format per Jesús Garanto, Iñaki Echebarria i Carmen Buisán va situar, al principi dels anys dos mil, l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE) de la nostra universitat com a capdavanter dels ICES de Catalunya amb una excel·lent presència en les accions de formació permanent i assessorament a equips docents i centres educatius del sistema educatiu català. L'enyorat Jesús Garanto ens va deixar en un moment dolç de la història del nostre ICE.

Aleshores ja s'havia produït una bona sinergia entre l'equip de govern del rectorat de l'Antoni Caparrós i la direcció de l'ICE en diferents i reeixides accions que encara es conserven. Exemples d'aquestes accions són el programa Transició Batxillerat-Universitat, el programa PAU a l'Aula, centrat a promoure treballs de recerca d'estudiants de batxillerat i el seu professorat amb la col·laboració de professorat universitari o la consolidació del complement econòmic del Departament d'Ensenyament en comissió de serveis de la UB, gràcies a la col·laboració del Consell Social de la nostra universitat. Aquesta sinergia es va mantenir amb la direcció que va continuar la feina de l'equip d'en Jesús Garanto i que vaig tenir l'honor de compartir amb l'Iñaki i la Carme entre 2002 i 2009, un any després de finalitzar el meu mandat com a vicerector de l'equip del rector Caparrós.

En aquesta col·laboració testimonial em referiré a tres qüestions que per a mi van ser importants en el període en què vàrem dedicar-nos a l'Institut. La primera, intensificar la presència de l'ICE a les facultats i departaments de la nostra universitat i llur compromís amb la formació i desenvolupament professional del professorat de la UB. La segona, treballar conjuntament amb la resta d'ICES de Catalunya al voltant d'un model de formació permanent del professorat del sistema educatiu. I la tercera, fer que les activitats de l'ICE arribessin més enllà del sistema educatiu i fora de la UB, sent més eficients en difondre la seva feina i produccions.

Espai d'encontre entre sabers pràctics i sabers acadèmics sobre l'educació i l'aprenentatge

Els Instituts de Ciències de l'Educació, creats en el marc de la Llei General d'Educació (LGE), van ser una aposta innovadora i, al meu judici, del tot encertada. Com a objectiu principal, la llei va encarregar –ara fa més de cinquanta anys– a la universitat i als centres educatius la formació docent en tots els nivells dels universitaris; el perfeccionament del professorat en exercici i dels que ocupaven càrrecs directius; la realització i promoció de recerques educatives; i la prestació de serveis d'assessorament tècnic. El nostre ICE va propiciar això de manera molt destacada, apropant els professionals de l'educació a peu d'aula i d'escola al professorat universitari.

La creació dels ICEs en algunes universitats espanyoles a finals dels anys seixanta i, més tard, a totes a partir de la LGE va seguir la tradició anglosaxona del University College London Institute of Education (IOE) de la Universitat de Londres. L'activitat i enfocament de la formació de l'IOE va inspirar, en primer lloc, les activitats de formació del professorat i la investigació pedagògica desenvolupades per la Universitat de Navarra a partir de l'any 1965 i, després, la creació dels ICEs en el marc de la LGE del 1970. Els ICEs volien ser hereus de la tradició de l'IOE i ho van ser, en part, perquè varen recollir com un component clau del seu funcionament la col·laboració i el treball conjunt tant en formació com en recerca entre universitat i sistema educatiu.

Intensificar la presència i acció de l'ICE en el conjunt de la UB

Aquest treball conjunt entre universitat i sistema educatiu que va ser característic a l'ICE es va complementar, al final dels anys noranta, amb un conjunt d'accions d'assessorament i formació del professorat de les diferents facultats que va suposar, d'una banda, una més intensa i constant relació de l'ICE amb la resta de la nostra universitat i, de l'altra, la implicació de les facultats en el disseny de la política de formació i desenvolupament professional del professorat de l'ICE. En concret, es va iniciar adreçant-la al professorat implicat en projectes d'innovació i millora docent dins del marc de les convocatòries del Gabinet d'Avaluació i d'Innovació Universitàries (GAIU) i dels Programes de Millora Docent (PMID). Son moments en què l'ICE de la UB complementa la seva acció i col·laboració amb el sistema educatiu amb una mirada i accions sobre la mateixa universitat, les facultats i l'activitat docent del seu professorat. Aquesta atenció cap a la mateixa universitat, mantenint la filosofia d'apropament

... varen recollir com un component clau del seu funcionament la col·laboració i el treball conjunt tant en formació com en recerca entre universitat i sistema educatiu.

entre professorat de les diferents facultats i professorat dels àmbits de les Ciències de l'Educació, és compartida amb els ICEs de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) i es concreta l'any 2000 en la convocatòria del I Congrés Internacional de Docència Universitària i Innovació (CI-DUI), amb caràcter bianual, que enguany celebrarà la seva onzena edició i comptarà en la seva organització amb la participació de totes les universitats públiques catalanes.

Per intensificar la presència, compartir la diagnosi de necessitats i dissenyar de manera col·laborativa els plans d'accions en formació i desenvolupament professional del professorat de la nostra universitat amb el conjunt de les facultats, calien canvis pel que fa a la governança de l'ICE. D'un Consell de Direcció format pel professorat i personal adscrit i professorat de l'aleshores Divisió de Ciències de l'Educació, que agrupava els departaments de Ciències de l'Educació, es va passar a un Consell on hi era present professorat del conjunt de la universitat reunint, primerament, els diferents àmbits del coneixement mitjançant les diferents divisions i, després, en desaparèixer l'estructura divisional de la UB, professorat de diferents facultats i un representant de l'equip rectoral, vicerector o vicerectora, de l'àrea acadèmica. Posteriorment es va constituir un Consell de Coordinació de la formació del professorat de la UB per tal de fer la diagnosi, propostes formatives, desenvolupament i avaluació de les accions que l'ICE endegava en col·laboració amb professorat especialitzat dels departaments de Ciències de l'Educació i afins, i professorat d'altres departaments de reconeguda trajectòria en l'àmbit de la docència i la innovació en formació i aprenentatge universitari.

Entre aquestes accions cal destacar les de Formació Inicial i d'Iniciació a la Docència; formació en Política Acadèmica Universitària (PAU); formació específica a demanda de centres, departaments i grups d'innovació; assessorament a grups d'innovació o equips de professorat implicats en projectes d'innovació i millora docent; i el Programa d'Atenció al Professorat Tutor. També, i de manera especial en el marc de l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES), es van dur a terme accions formatives sobre estratègies d'aprenentatge

actiu; avaluació dels aprenentatges, ensenyament –aprenentatge per competències; competències de disseny i instrumentació informàtica per a la integració curricular de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC)–; tecnologies i gestió de la informació, expressió i comunicació científica; competències bàsiques per al desenvolupament personal; salut laboral docent; com són els estudiants universitaris avui o ètica a la docència i d'altres.

El treball conjunt amb la resta dels ICE de Catalunya en la formació permanent del professorat

Els canvis produïts per diferents regulacions legals en matèria educativa van afeblir la funció dels ICEs provocant, fins i tot, la seva desaparició en algunes universitats. Després de la creació i regulació dels Centres de Professors l'any 1984, i de l'aprovació de la Llei d'Ordenació General del Sistema Educatiu l'any 1990, es va optar perquè fos el mateix professorat qui atengués la formació i desenvolupament professional seguint la tradició dels Teachers Colleges anglosaxons, tot considerant que els ICEs no eren capaços d'integrar professorat del sistema educatiu en la seva estructura i funcionament, i que la seva política de formació del professorat era molt instrumental i allunyada de les necessitats sentides i objectives del cos docent. A Catalunya, la Llei del Parlament 26/1984 afirmà que a les universitats calia mantenir centres especialitzats en aquelles tasques que s'identificaven amb les que havien desenvolupat fins llavors els ICEs, confirmen així la seva vigència.

Aquest fet diferencial que va permetre que en algunes universitats espanyoles i en totes les catalanes continuessin els ICEs va significar una aposta per un model de formació permanent compartit entre professorat, administració educativa i universitats, a més d'una confiança en el fet que les universitats podien superar els seus punts febles –que sens dubte eren presents en el funcionament d'anys anteriors dels ICEs–, i va propiciar un model de treball conjunt entre universitat i sistema educatiu que podia reunir a professionals dels diferents nivells educatius. L'experiència, això no obstant, ha demostrat que no ha estat igual a tot arreu. Malgrat tot, en el cas de la UB es pot afirmar que aquest apropament va ser una realitat fins a l'any 2004, així com ho va ser la col·laboració entre els ICEs, els centres de recursos i els Moviments de Renovació Pedagògica en els diferents marcs i plans de formació permanent del professorat impulsats per l'administració educativa.

L'any 2004 el Departament d'Educació va generar un gir en la seva política al voltant de la formació permanent del professorat. L'ICE de

la UB, juntament amb la resta d'ICES, vàrem elaborar un document de reflexions i propostes en resposta a aquest gir en què mostràvem el nostre desacord respecte a la posició de l'administració, la qual entenia que la formació i millora de l'educació a Catalunya era una qüestió de govern més que una qüestió compartida entre govern i universitats. Aquesta voluntat va significar, tal com ja vaig exposar en un altre moment, un desaprofitament del saber fer i de l'experiència acumulada al llarg de les darreres dècades pels ICES de les universitats catalanes. No van ser bons moments, i l'equip del nostre ICE va continuar endavant i amb força la tasca a la qual estava acostumat i obrint nous espais de formació, grups de treball i cursos on line, bé que amb menys recursos i professorat del sistema en comissió de serveis.

Aquest fet, acompanyat d'experiències reeixides de col·laboracions amb altres organitzacions varen conformar, probablement, nous espais com per exemple la creació de la secció «Educació i Comunitat» a partir de la feina feta en àmbits d'educació no formal, educació de persones adultes, intervenció sociocomunitària i amb l'administració local.

La projecció exterior de l'activitat de l'ICE

Una tercera qüestió que vull destacar en aquest breu escrit és l'interès de l'equip de direcció de l'ICE en difondre el que es feia més enllà dels habituals usuaris de l'Institut i del professorat del nostre sistema educatiu, fent èmfasi en arribar al professorat de la nostra universitat i també d'altres universitats. Així, vàrem continuar accions iniciades a mitjans dels anys noranta com ara el Programa d'Educació en Valors, en col·laboració amb l'Organització d'Estat Iberoamericans (OEI), que va contribuir a la formació de més de sis-cents docents iberoamericans, també en modalitat en línia, o establint convenis de col·laboració amb institucions de reconeguda trajectòria en formació i desenvolupament com l'Imperial College de Londres i d'altres.

També va ser una fita important recuperar l'edició de la revista Temps d'Educació i encetar línies de publicacions que, completant les ja existents en col·laboració amb Graó i Horsori, fossin referents editorials de la feina de l'ICE-UB, especialment en l'àmbit de la docència universitària. Així va ser quan, en col·laboració amb Octaedro, vàrem iniciar la col·lecció Educación Universitaria, en castellà, i la col·lecció Quaderns de Docència Universitària, en català, en castellà i en versió digital.

Per acabar aquestes reflexions vull referir-me al Programa de Recerca en Docència Universitària (REDICE) que va significar un altre pas

endavant en la línia iniciada feia un temps amb el Servei d'Assessorament Metodològic (SAM). Al haver-se dissenyat les convocatòries de projectes de recerca d'aquest programa com de caire competitiu, ha permès propiciar recerques sobre la docència i la innovació a la Universitat de Barcelona amb un bon suport metodològic i a la vegada ha comportat reconeixement científic pel professorat que hi participa en els projectes que es presenten, amb independència de l'àmbit de coneixement al qual pertany.

Per acabar i com a reflexió final el meu agraïment a les persones amb les que vaig compartir feina durant aquests anys a l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona. Son un exemple de feina i de vida universitària.



Carmen Buisán, Miquel Martínez i Iñaki Echebarria.

La formació de formadors

~~~~~  
Maite Colén

Professora titular jubilada del Departament de Didàctica i Organització Educativa de la Universitat de Barcelona.
Cap de la Secció d'Innovació en Formació de l'ICE.

La formació de docents en exercici (habitualment, formació permanent de professorat), tradicionalment, ha estat concebuda com una actualització de continguts en una àrea específica de coneixement. La funció principal dels formadors i les formadores de docents en exercici ha estat transmetre al professorat determinats continguts temàtics i/o metodològics, sovint en forma d'un nou programa, material o plantejament curricular, amb instruccions per a la seva aplicació. El model de formador que ha predominat en la formació permanent de professorat és el que Elliott (1991) va denominar expert infal·lible. Aquest model de persones formadores es caracteritza per la competència en un determinat àmbit, per ser capaç d'identificar, clarificar i elaborar solucions als problemes dels docents.

No obstant això, el perfil de personal formador que acabem de descriure, així com les pràctiques formatives que realitza, en moltes ocasions no donen resposta a les complexes i problemàtiques situacions que viuen els docents. Si acceptem, a més, que el professorat s'enfronta a situacions incertes, mediatitzades per les seves teories particulars de l'educació, sembla que una via imprescindible per millorar la seva tasca professional és una formació permanent que promogui la indagació i la reflexió constructiva en i sobre la seva pròpia pràctica educativa.

Aquesta perspectiva de formació del professorat és la que va anar adoptant l'ICE de la UB a partir dels la dècada dels 90 del segle passat i la pregunta lògica que ens vàrem plantejar: Qui formarà a aquest professorat?

Vàrem crear grups de treball composts per formadors i formadores de diferents matèries i etapes educatives, també preocupats per realitzar canvis en el model de formació vigent. Fruit d'aquest treball i en l'àmbit d'unes jornades de reflexió, es va establir que per desenvolupar una formació permanent que atengui aquesta realitat, el personal formador de formadors necessita unes competències específiques i amplis coneixements en relació als processos de formació de professionals adults, als processos d'innovació, la gestió del canvi,

...identificar i descriure les capacitats i sabers que es necessitaven desenvolupar en els formadors i formadores per tal que esdevinguessin formadors de procés.

el currículum, la detecció i anàlisi de necessitats, la reflexió sobre la pràctica educativa, les relacions humanes i els processos comunicatius, entre molts altres. I considerem que aquests sabers i competències es poden (i s'haurien) adquirir, desenvolupar i perfeccionar a través de la formació.

Aquest treball desenvolupat al llarg d'un curs, va portar a identificar i descriure les capacitats i sabers que es necessitaven desenvolupar en els formadors i formadores per tal que esdevinguessin formadors de procés, que nosaltres els vàrem denominar assessors.

Aquesta ha estat la base sobre la qual s'han anat desenvolupant els programes de formació de formadors, tant quan han estat referits a temàtiques curriculars concretes, com a atendre les necessitats de formació dels diferents territoris que ens han estat encomanats, però especialment quan s'ha tractat de desenvolupar programes nous, com ara els derivats de les reformes educatives, els derivats dels canvis organitzatius dels sistemes de suport als centres, o les adscripcions de professorat.

L'ICE, a través dels seus equips de professorat i dels grups de treball mixtos (Professorat d'infantil, primària, secundària i universitat) i dels equips interdisciplinars ha fet sempre prospectives de les futures necessitats del sistema, per poder desenvolupar programes de formació de formadors, per tal de tenir les plantilles disponibles, quan es presenta la necessitat institucional o del propi professorat.

Sense voler ser exhaustiva, alguns d'aquests programes, molts d'ells amb format de postgrau o màster, han estat:

- Formació de formadors per a la tutoria i els plans d'acció tutorial de centre,
- Formació de formadors per al desenvolupament de Projectes de Centre,
- Formació de Formadors per a l'acollida i desenvolupament del professorat novell,
- Formació dels gestors i organitzadors de la formació permanent del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Tanmateix cada Programa de les seccions de Formació de l'ICE, ha desplegat seminaris i activitats de suport del desenvolupament professional dels formadors de formadors de l'ICE, esdevenint l'Institut una referència per a la pròpia formació del col·lectiu.

Aquesta és una tasca inacabada i en constant construcció i innovació, per tal de donar resposta a les contínues demandes formatives que es reben.

El CAP i la millora de la formació del professorat d'Educació Secundària

~~~~~

José Mª G. Gutiérrez

Professor associat de Didàctica de la
Filosofia de la Universitat de Barcelona.
Catedràtic de Filosofia d'Educació Secundària.
Secretari de l'ICE.

El curs per a l'obtenció del *Certificat d'Aptitud Pedagògica* o CAP va estar vigent en l'ICE-UB des del curs 1971-1972 fins al 2008-2009. És a dir, durant gairebé quaranta anys. No tinc constància que hi hagi hagut cap altre curs en la Universitat de Barcelona que hagi durat tant de temps. Desgraciadament, malgrat tan llarga durada, el curs no va arribar mai a complir amb les expectatives previstes, entre altres coses perquè mai es va poder desenvolupar tal com es preveia en el decret inicial.

I és que, com ja he vaig escriure fa temps, la formació inicial del professorat de secundària ha estat la història d'un «desencontre» i més en concret la del CAP va ser «la crònica d'una mort anunciada». Si s'analitzen detingudament les disposicions inicials de l'ordre Ministerial de 8 de juliol de 1971, es veurà que després de trenta-nou anys en els que el CAP va estar en vigor com a curs de postgrau, paradoxalment mai va poder realitzar-se tal com marcava la llei. La falta d'un adequat marc legal per posar-ho en marxa, l'escàs interès de les institucions administratives i universitàries, les limitacions financeres, el professorat inestable, la massificació, la incapacitat política per a arribar a acords sòlids i duradors, i un llarg etc., van fer del CAP un curs d'eterna provisionalitat. Quantes vegades vaig sentir dir «aquest és l'últim curs del CAP», però a l'any següent seguia pràcticament amb els mateixos problemes.

Quan l'any 1985 em vaig incorporar a l'ICE-UB, convidat pel Dr. Siguan, el curs patia de les condicions mínimes necessàries per al seu bon funcionament. Tenia escassetat de recursos humans, faltaven espais propis per impartir les classes i hi havia un excés d'alumnes. Per establir una comparació en xifres, durant el curs 1968-69 els alumnes que cursaven la formació inicial de tot l'estat espanyol a través de l'Escola de Grau Mitjà eren 1.349. Dos anys després d'im-

plantar-se el CAP, només l'ICE-UB va atendre 1.823 i durant molts anys la xifra sempre va estar al voltant dels 2.000 alumnes matriculats per curs.

Una altra de les condicions adverses era la inestabilitat del professorat. En el curs participaven uns 200 professors, principalment de secundària, repartits entre les classes de teoria i pràctica de tretze especialitats diferents. La participació del professorat qualificat d'universitat era mínima. Els materials psicopedagògics i didàctics resultaven insuficients. Hi havia un escàs interès administratiu i polític. I en definitiva, com he dit, la sensació de provisionalitat del curs era constant.

Enfront d'aquesta situació de precarietat les successives direccions de l'ICE-UB i els responsables del CAP van fer notables esforços per a trobar alternatives de qualitat i de millora en la formació inicial. Es van crear Seminaris i Grups de Treball i es va potenciar la recerca psicopedagògica i didàctica en les àrees de ciències i lletres. Es va establir un coordinador general i un coordinador per cada especialitat del curs. Perquè resultés econòmicament viable, es va pactar amb la resta dels ICEs de Catalunya reduir-lo de 300 a 150 hores. Es va suprimir el curs intensiu d'estiu donat els resultats negatius d'aquest. I davant la impossibilitat de disposar d'un aulari propi i haver de contractar aules per a la impartició del curs, es van establir dos horaris per al cicle teòric, horari de dissabtes i horari de dilluns i dimecres a la tarda. L'excessiu nombre d'alumnes en pràctiques, 25 per tutor, es va reduir de 3 a 5 en funció de les matèries i centres. Es van experimentar fórmules diverses alternant la teoria i les pràctiques d'observació i intervenció. Tot això es va traduir també en articles d'opinió, publicacions, intercanvis i propostes d'experiències alternatives al CAP, impulsades bé des del propi ICE –*Curs de Formació Inicial del Professorat de Secundària per a l'Ensenyament de les Arts Plàstiques, Pla de pràctiques professionals de llicenciats en atur en centres públics de Batxillerat, etc.*– o bé des de la pròpia administració central –*FIP, CQP, TED, Grup XV, etc.*– que pretenien un canvi conceptual, procedimental i actitudinal, no sols de la funció docent sinó també de la pròpia disciplina. La teoria i la pràctica tenien en aquest cas les didàctiques específiques com a eix central del curs. No obstant això, tampoc cap d'elles va aconseguir consolidar-se com he comentat degut principalment entre altres circumstàncies als diversos i continus canvis polítics en el govern.

La necessitat de nous models de formació inicial del professorat de secundària era evident. En el 2006 es va promulgar la *Llei orgànica d'Educació* o *LOE*. Aquesta llei va posar en relleu de nou la necessitat

de la formació psicopedagògica i didàctica del professorat, aportant com a gran novetat la seva adaptació al sistema de graus i postgraus de l'Espai Europeu d'Educació Superior. Establia que per accedir a una plaça de professor de secundària, després de l'obtenció d'un títol de grau s'havia de cursar un Màster de Formació del Professorat. A partir del curs 2009-2010 es va instaurar aquest Màster a nivell estatal i en la Universitat de Barcelona va passar a impartir-se en la Facultat de Formació del Professorat, actualment integrada en la Facultat d'Educació. L'ICE-UB va col·laborar en tot moment en el traspàs de la formació inicial a aquesta Facultat aportant la seva llarga experiència i va col·laborar per posar-ho a punt a nivell professional i administratiu. El Màster també com el CAP va trobar dificultats per al seu ple desenvolupament, principalment referent a les pràctiques en els centres de secundària, però malgrat no ser del tot la solució esperada i desitjada ha significat un canvi qualitatiu important en la millora de la formació inicial del professorat. La pandèmia ha plantejat noves necessitats educatives, com és la docència no presencial, que requereixen canvis significatius. La formació inicial del professorat haurà de tenir-los presents i atendre puntualment aquestes necessitats.

Per a acabar vull expressar el meu agraïment a totes aquelles persones de l'ICE i al professorat, principalment de secundària, que en moments i circumstàncies poc propícies, van contribuir amb lliurament a la millora de la formació inicial i permanent del professorat i, en definitiva, del sistema educatiu.

La teoria i la pràctica tenien en aquest cas les didàctiques específiques com a eix central del curs.

La innovació i la millora de la docència a la universitat. Els CIDUI

~~~~~

Salvador Carrasco Calvo

Catedràtic jubilat d'Escola Universitària de l'Àrea de Sociologia.
Cap de la Secció de Formació del
Professorat Universitari de l'ICE.

El mes de juliol de l'any 2000 els Instituts de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona, de la Universitat Autònoma de Barcelona i de la Universitat Politècnica de Catalunya organitzaven el I Congrés Internacional de Docència Universitària i Innovació (CIDUI). Els organitzadors eren conscients d'estar vivint canvis molt ràpids que obligaven a atendre més a la contínua variabilitat de les coses que a llur estabilitat i continuïtat. Les noves realitats demanaven nous professionals amb capacitat d'autoaprenentatge, per a afrontar noves situacions, coordinar i dirigir equips. Tenien la convicció de trobar-se davant nous i desafiants reptes. Poc a poc va créixer la convicció de la necessitat de fomentar l'intercanvi d'experiències de millora docent, a peu d'aula, des de la voluntat d'afavorir la cooperació entre les universitats en temes de qualitat docent.

Als pocs anys, a mida que el Congrés s'anava celebrant en les distintes universitats, s'afegirien al CIDUI la resta d'universitats públiques de Catalunya. De fet, totes les universitats públiques catalanes acabarien formant part del Comitè Organitzador del CIDUI, que gaudiria d'una gran continuïtat personal en la seva composició.

El mes de juliol de l'any 2018 es celebrà, a la Universitat de Girona, el Xè Congrés Internacional de Docència Universitària i Innovació (CIDUI). La celebració del XI Congrés va haver de ser aplaçada, sine die, a causa de la Pandèmia de la COVID-19.

El Congrés és avui, una realitat singular, un espai de col·laboració interuniversitària de les universitats de Catalunya, obert a la resta de les universitats espanyoles i d'arreu del món, organitzat per totes les universitats públiques catalanes; una xarxa interuniversitària en la qual el professorat assistent repensa la docència, comparteix la innovació i dona a conèixer bones pràctiques. Els protagonistes reals i principals del CIDUI son els professors i les professores que han donat continuïtat a la seva participació i han fet del Congrés una institució reconeguda per la comunitat universitària. En el seu marc,

s'han reunit també algunes xarxes universitàries, com la d'*Aprenentatge Servei Universitari (APSU)* i d'altres.

Als organitzadors dels CIDUI ens ha semblat que *els Congressos han estat, en tot moment, atents als ràpids canvis de la societat*, que ha seguit mirant i confiant en la institució universitària com a garantia i promesa de futur. Any darrera any sentíem el repte d'un alumnat cada dia més heterogeni i amb necessitats variades i diverses de nous aprenentatges.

Ens ha omplert d'orgull haver estat capaços d'afavorir, en temes de qualitat docent, *una cooperació interuniversitària tan ferma com la nostra lleial competitivitat en temes de recerca*. La nostra complementarietat i la nostra unitat ens va permetre atendre millor, des del més estricte respecte a la diversitat, els reptes del nou Espai Europeu d'Educació Superior (EEES). Des del primer moment vàrem entendre *el «procés de Bolonya» com una oportunitat*, més enllà dels canvis en les estructures de les titulacions.

El treball de tots el Comitès dels CIDUI, parla per si sol de com enteníem la construcció lenta, pacient i mitjançant xarxes interuniversitàries, de la «Universitat de Catalunya». Els organitzadors del CIDUI ens hem sabut hereus dels Congressos Universitaris catalans del segle XX.

El CIDUI ha fet sempre *plantejaments realistes, per la via de la persuasió i la convicció del professorat, sense allunyar-se de la realitat de les aules i dels equips i grups d'innovació docent*.

Hem tingut, igualment, molt present una doble lògica: la de l'activisme corporatiu del professorat i la institucional de les nostres institucions; una lògica de reforma institucional, impulsada des dels nostres respectius vicerectorats, i de voluntat innovadora de la base social del professorat. Els CIDUI s'han desenvolupat en la intersecció d'aquesta doble lògica. Una *complicitat* sense la qual no hauria estat possible celebrar fins a deu Congressos i uns tants Simposis Internacionals.

...necessitat de fomentar l'intercanvi d'experiències de millora docent, a peu d'aula, des de la voluntat d'afavorir la cooperació entre les universitats en temes de qualitat docent.

La formació de persones adultes

~~~~~  
José Palos

Professor d'EGB, especialitat de Ciències Socials de la Generalitat de Catalunya i professor Associat del Departament de Didàctica de les CCSS de la Universitat de Barcelona.

Cap de la Secció de Formació de Formadors de Persones Adultes i de Professionals d'intervenció socio-comunitària de l'ICE.

Amb data 19 de juny de 2000 es va signar un conveni de col·laboració entre el Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya, de qui depenia la Direcció General de Formació de Persones Adultes, i l'ICE de la UB per a la Formació de professorat d'Escoles i Aules de Formació de Professorat d'Adults. L'encàrrec inicial era:

- Col·laborar en la detecció de necessitats de formació permanent.
- Elaborar un Pla de Formació de Formadors.
- Dissenyar i organitzar activitats de formació i assessorament.

Des de l'ICE es va dissenyar el Programa de Formació de Persones Adultes que servís de marc global i que es va desenvolupar entre els cursos 2000-06 amb aquests línies de formació:

- Diagnosi i actualització de les necessitats formatives.
- Reflexió conceptual i epistemològica.
- Actualitzacions de coneixements, metodologia i recursos didàctics.
- Reflexió sobre la pràctica.
- Intercanvi i anàlisi d'experiències didàctiques i organitzatives.
- Recerca sobre l'activitat docent.

La primera diagnosi, realitzada a partir d'entrevistes als coordinadors curriculars de la DGFA, va aportar un llistat de temàtiques prioritàries. Es va dissenyar un instrument per passar a tot el col·lectiu i es va aplicar el curs següent. S'abordaren amb activitats de diferent format:

Cursos

- Didàctica de la Tecnologia. Aula de Recursos de Tecnologia. CRP de Cerdanyola del Vallés.(2000-01).
- Didàctica de les CCSS. DGFA i Museu d'Història de Catalunya. (2000-01).

Escoles d'Estiu

- 1^a Escola d'Estiu. Juliol 2002. Edifici Central de la UB. 20 cursos i 458 assistents.

- 2ª Escola d'Estiu. Juliol 2003. Edifici Central de la UB. 20 cursos i 420 assistents.
- 3ª Escola d'Estiu. Juliol 2004. Edifici Central de la UB. 20 cursos i 450 assistents.
- 4ª Escola d'Estiu. L'ICE participa en el disseny però no s'encarrega d'organitzar-la.

Assessoraments

- Estudi de 15 projectes de centre i selecció de 3 per assessorar-ne (2002-03).
- Al CFA Martí i Pol de Vic (diferents temàtiques) (2002-05).
- Al CFA Freire de Barcelona (diferents temàtiques) (2004-06).
- Al CFA Palau de Mar de Barcelona (2005-06).
- Al CFA Teresa Mañé de Vilanova i la Geltrú (2005-06).
- Al CFA La Concòrdia de Sabadell (2005-06).

Jornades

- El tractament de la diversitat de capacitats i l'autoaprenentatge com a estratègia en la formació de les persones adultes. Aula Magna. Campus Mundet (2000-01).
- Tècniques d'estudi i estratègies d'aprenentatge. Campus Mundet (2001-02).
- Didàctica de l'anglès. Campus Mundet (2001-02).
- Didàctica de les CCSS. Història de l'Art. Campus Mundet (2001-02).
- Didàctica de les matemàtiques lúdiques. Campus Mundet (2001-02).

Grups de treball

- El mètode Waldorf adaptat a l'ensenyament de les matemàtiques en la FPA (2003-05).
- L'especificitat de la didàctica de les CCSS en la FPA (2003-06).
- Valors interculturals en la FPA (2005-06).
- Participació i autonomia en l'ensenyament de les matemàtiques en la FPA (2005-06).

Aquest programa de l'ICE va ser curt però intens. El col·lectiu de professorat i centres, relativament reduït, va ser molt participatiu. El canvi d'ubicació de la FPA a una altra Conselleria i l'assignació de la formació del professorat a altres entitats va posar fi al programa.

Des de l'ICE es va dissenyar el Programa de Formació de Persones Adultes que servís de marc global.

La formació del professorat novell d'universitat

~~~~~  
Amelia Díaz Álvarez

Professora titular d'Economia Aplicada
de la Universitat de Barcelona.

Coordinadora del Màster en Docència Universitària
per a Professorat Novell de la Universitat de Barcelona.

Si hi ha quelcom en que coincidim els professors universitaris és en el fet que tots, sense excepció, hem hagut de passar per l'etapa de professors novells. La vivència d'aquests primers temps de docència no sembla haver canviat massa al llarg dels anys: els novells actuals s'enfronten a situacions, entorns i actituds molt semblants, malauradament, a les que ens enfrontàvem aquells que érem novells fa diverses dècades.

El que sí que sembla haver canviat de manera positiva en aquests anys és la preocupació de les diferents universitats per la formació del seu professorat novell. Una àmplia majoria de les universitats espanyoles han implantat en els últims anys cursos de formació inicial destinats a acompanyar el professorat principiant en aquesta aventura de salt sense xarxa que en molts casos han estat les primeres classes dels nostres professors més joves.

La UB va ser pionera en la formació de professorat novell, amb la realització l'any 1998 d'un postgrau de formació inicial de professorat novell de la Divisió II, encarregat i dirigit pels Drs. Vicenç Benedetto i Francesc Imbernon. El curs tenia una durada de 168 hores distribuïdes en cinc mòduls, i estava adreçat a 25 professors. Va ser una experiència que va permetre el disseny per part de l'ICE d'una nova línia d'acció en la formació inicial dels docents universitaris. En el curs 1999-2000 es va plantejar oferir l'experiència pilot a les divisions amb processos d'avaluació institucional avançats i així es va fer en aquest curs i el següent.

A partir d'aquesta experiència, en el mes d'octubre de 2001 es van organitzar, per encàrrec del vicerectorat de Professorat, dues Jornades per a professorat novell, de nou ingrés en la Universitat o que portava fins a 3 cursos en la UB. Van ser unes jornades de caràcter institucional, amb la participació dels responsables de l'àrea acadèmica del Rectorat i del mateix Rector. Les Jornades foren co-dirigides

pels professors Vicenç Benedito, Francesc Imbernón i Salvador Carasco i van ser el preludi d'un curs d'inducció a la docència universitària (amb la mateixa direcció de les Jornades) que es va celebrar al llarg de tot l'any acadèmic, amb la participació d'una quarantena de docents de totes les divisions.

Després de tres anys d'experiència d'aquest Programa de Formació de Professorat Novell, durant el curs 2002-2003 es van introduir alguns canvis, estructurant el Programa en 300 hores i tres activitats específiques:

- Unes Jornades de dos dies de durada, adreçades al professorat novell de la UB i centrades, en quant al seu contingut, en «L'estructura i cultura universitària».
- Un curs d'introducció a la docència universitària: «Curs d'inducció».
- Un «Curs d'Especialització en Docència Universitària», entès com un segon nivell, amb una especial incidència en les didàctiques específiques de les disciplines acadèmiques pertinents.

Aquesta modalitat va continuar fins al curs 2006-2007. El mes de gener de 2007, en un acte acadèmic presidit pel Rector, es van lliurar els diplomes de les cinc promocions (2001 a 2006) de professorat novell que havia cursat els postgraus de formació en docència universitària. 221 novells van obtenir el seu diploma, dels quals 141 havien cursat el postgrau d'Iniciació a la docència universitària entre els anys 2001 i 2006 (cinc promocions) i els 80 restants havien ampliat la seva formació amb el postgrau d'Especialització en docència universitària impartit entre els anys 2002 i 2006 (quatre promocions).

En el curs 2007-2008 desapareix el curs d'Especialització i el Postgrau d'Iniciació a la Docència Universitària passa a ser de 200 hores i el segueixen 32 professors i professores novells.

A partir del curs 2009 la formació de professorat novell adopta una nova modalitat passant a ser estructurada per biennis, sota la fórmula de Màster propi amb 60 crèdits i es manté així fins l'actualitat. Un total de 158 professors i professores novells de diferents facultats han seguit en aquest període el Màster.

Si hi ha quelcom en que coincidim els professors universitaris és en el fet que tots, sense excepció, hem hagut de passar per l'etapa de professors novells.

Educació i comunitat.

50 anys de compromís amb la societat

Àngel Forner

Professor jubilat de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic
en Educació de la Universitat de Barcelona.
Secretari de l'ICE.

Quan el Dr. Miquel Martínez es va ocupar de la direcció de l'ICE de la UB, entre d'altres objectius, es va proposar la creació d'una nova secció denominada Educació i Comunitat, la qual cosa em va encarregar el curs 2006-2007, probablement per la col·laboració que havia mantingut amb l'Àrea d'Educació de la Diputació de Barcelona i que durant els anys precedents em va comportar una intensa i extensa relació amb diferents ens municipals de la província de Barcelona.

En aquells moments hi havia molt d'interès en facilitar la participació ciutadana en «l'educació més enllà de l'escola» (tallers extraescolars, activitats esportives, casals, esplais, colònies, serveis per a la petita infància i famílies, formació al llarg de la vida, ...) i en aquest sentit, en Miquel Martínez va veure una clara oportunitat per obrir una via, potser poc explotada fins llavors, de relació institucional amb organismes dedicats a la gestió, promoció i avaluació de l'educació no formal (des d'infants petits fins a persones adultes). Una tasca destacada va consistir en cooperar amb institucions municipals dedicades a actuacions socioeducatives al voltant del model de Ciutats Educatives.

L'ICE de la UB es volia implicar en activitats educatives de caràcter no formal en el territori aprofitant, d'una banda, un interessant bagatge previ (en Educació d'Adults, en programes de Formació de Regidors Municipals d'Educació i en propostes d'intervenció fora del marc escolar en l'educació dels infants més petits i les famílies), i d'altra, una decidida aposta per cooperar amb institucions ciutadanes i administracions públiques interessades en l'educació més enllà de l'escola, és a dir, en el sentit comunitari de l'educació on l'escola és element principal però no l'únic.

De les activitats destacades de la secció Educació i Comunitat apuntaria l'assessorament a entitats per al disseny i avaluació de projectes participatius en matèria educativa, com l'Aprenentatge Servei, el Pro-

jecte Educatiu de la Ciutat de Barcelona o els Plans Educatius d'Entorn del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

També, treballs més ocasionals com el dut a terme sobre formació continuada per a professorat de l'Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona, o amb el Col·legi Professional de Pedagogs de Catalunya o la Federació Catalana del Voluntariat, a més de col·laboracions formatives amb diferents institucions del tercer sector.

En resum, l'actuació de la secció Educació i Comunitat de l'ICE de la UB amb diferents ens públics abasta: la realització d'estudis i investigacions, el disseny de models d'avaluació de les innovacions, la formació certificada de dirigents, la participació en consells i comitès científics encarregats d'organitzar accions formatives, així com la promoció de publicacions.

És fàcil d'entendre que aquesta breu ressenya no pot, ni pretén, recollir un llistat d'actuacions amb què l'ICE de la UB reivindica en seu interès de col·laboració amb institucions públiques dedicades a proposar alternatives educatives per a tothom, grans i petits, en el territori i sobre la base del compromís comunitari en l'educació al llarg de la vida.

Personalment, aquest interès de l'ICE de la UB per col·laborar en temes educatius comunitaris, he pogut seguir-lo des d'unes primeres intervencions promogudes pel Dr. Jesús Garanto, seguides del notable impuls que li va donar el Dr. Miquel Martínez creant la secció Educació i Comunitat i fins el suport i continuïtat que la secció va rebre del Dr. Antoni Sans; i, per descomptat, comptant amb la participació de molts amics i col·legues (impossible de citar-los tots) que van ajudar a enriquir i consolidar la secció Educació i Comunitat.

...una decidida aposta per cooperar amb institucions ciutadanes i administracions públiques interessades en l'educació més enllà de l'escola.

Actualització de coneixements i treball col·laboratiu

Miquel Martínez

Catedràtic emèrit de Teoria de l'Educació de la Universitat de Barcelona. Director de l'ICE.

Carme Albaladejo

Professora de Ciències Naturals i Catedràtica d'Institut d'Ensenyament Secundari. Cap de la secció d'Educació Infantil, Primària, Secundària i Formació Professional de l'ICE.

Aquest apartat es dedicarà a l'actualització de coneixements i al treball col·laboratiu dels grups de treball en la millora curricular, a la secció d'Infantil, Primària, Secundària i Formació Professional, durant el període en el que va ser director de l'ICE, el Sr. Miquel Martínez Martín (2001-2009).

En aquest període, la secció d'Infantil, Primària, Secundària i Formació Professional de l'ICE, fins el curs 2006-2007, tenia les tasques de planificació operativa de la formació permanent; tant el que es referia a desenvolupar els encàrrecs del Departament d'Ensenyament/Educació, mitjançant els Plans de zona, com a la formació de tota la iniciativa ICE.

Aquestes tasques eren: detecció i anàlisi de necessitats formatives, planificació de les activitats de formació que donessin resposta a les necessitats detectades, organització, seguiment, avaluació i gestió d'aquestes activitats.

A partir del curs 2007-2008 aquestes tasques es van modificar i la secció es va dedicar principalment a dissenyar l'oferta pròpia d'ICE, ja que es va redefinir el paper dels ICES, en el pla marc 2005-2010.

Per dur a terme aquestes tasques un equip de professors i professores de tots els nivells educatius s'organitzen a l'entorn de dos àmbits de treball: PLANS I PROGRAMES, en els primers anys del mandat. Posteriorment aquesta dualitat queda totalment englobada en un únic àmbit, que són els programes.

És un període en el que els programes van adquirint, cada vegada més, una importància rellevant per a l'ICE, els seus components són els encarregats de dissenyar les tasques de formació que ofereix l'ICE

(2001-2009) i desenvolupar l'encàrrec del Departament d'Ensenyament (fins el curs 2006-2007).

En un programa, intervé professorat de diferents nivells educatius (Infantil, Primària, Secundària, Formació Professional i Universitat) depenent del programa, i aquest professorat té com funcions més específiques:

- seleccionar i formar grups estables de formadors i formadores en les diferents temàtiques,
- elaborar línies d'intervenció coordinades i coherents amb el model de formació de l'ICE,
- dissenyar els programes base de les activitats de formació, tant dels plans de zona com de l'oferta pròpia de l'ICE (conjunt d'activitats obertes a tot el professorat que s'ofereixen al llarg del curs), per a la millora curricular i l'actualització de coneixements,
- coordinar grups de treball d'innovació i recerca,
- marcar les línies d'investigació prioritàries i realitzar-ne el seguiment,
- determinar les grans línies de formació, innovació i recerca que s'han de seguir en el futur, a partir de l'avaluació de les activitats fetes,
- realitzar propostes de publicació dels materials elaborats pels diferents grups de treball.

A l'inici d'aquest període el nombre de programes era de 23, que responien a totes les àrees curriculars, temes transversals, metodologia, avaluació, i temes emergents en el procés de formació del professorat.

Al llarg d'aquest període alguns programes van anar canviant per adequar-se a les necessitats del sistema educatiu, del centres i del professorat, els programes vigents al final eren 18:

- Audiovisual / Ciències experimentals / Ciències Socials / Coeducació / Educació Ambiental / Educació Física / Educació Infantil / Educació Visual i Plàstica / Formació professional / Informàtica / Innovació / Llengües–Llengües estrangeres / Matemàtiques / Metodologia, Organització i Avaluació / Projectes de Treball / Música / Professorat interí / Programa Tutoria, Convivència i Inclusió¹

Les accions formatives van anar encaminades, prioritàriament, a l'actualització de coneixements, l'intercanvi d'experiències pedagògiques, a l'avaluació, a la innovació i recerca i a nous plantejaments

¹ El programa de Tutoria, Convivència i Inclusió dona resposta a les demandes d'Acció Tutorial, Educació en Valors, Diversitat, Educació Especial, Interculturalisme i Multiculturalisme.

didàctics metodològics i organitzatius relacionats amb els diferents nivells educatius.

En l'actualització de coneixements cal destacar:

- Les formacions que va encarregar el Departament d'Ensenyament relacionades amb la implantació dels nous batxillerats, en concret, per al batxillerat d'humanitats i ciències socials i per al batxillerat científic-tecnològic, i relacionades amb les matèries noves d'Economia i Economia i Organització d'empreses i de Ciències de la terra i del medi ambient.
- Les conferències d'Actualització de continguts curriculars i didàctics per al professorat de batxillerat Logse que es van realitzar cada curs acadèmic, amb coordinació amb el responsable de les PAUs, en diverses matèries:
  - Filosofia / Llengua i Literatura Castellana / Biologia / Ciències de la terra i del Medi Ambient / Química / Ciències Socials-Economia.
- Varies edicions de Jornades de Música, Visual i Plàstica, Projectes de Treball, Educació Infantil, Educació emocional.
- I Edició (2006-2007) Noves tendències en la Formació Permanent del professorat. Congrés internacional.

En relació als grups de treball van ser un anys molt innovadors, amb un gran nombre, 614 al llarg de tot el període, amb uns 374 no repetits. Es una modalitat de formació que afavoreix el treball entre professorat de diferents centres i la innovació educativa. Requereix d'una major participació activa del professorat i l'establiment de processos de reflexió de la pràctica i del treball cooperatiu entre docents. Es una modalitat que requereix d'un professorat expert.

Els temes es van anar modificant en els diferents cursos acadèmics, degut a les necessitats del sistema i del professorat. Son de destacar grups de treball relacionats amb:

- Aspectes metodològics. Projectes de Treball, Pràctica reflexiva, Competències bàsiques (Matemàtiques, Ciències Experimentals, Llengües, Visual i Plàstica, Infantil). Avaluació.
- Aspectes de Tutoria, Convivència i Inclusió: Índex per a la Inclusió, Coaching, Mediació, Acció tutorial, Clima a l'aula, Família, Valors.
- Informàtica. Es van iniciar un gran nombre de grups de treball i d'activitats formatives.
- Batxillerat. Diferents grups de treball relacionats amb els nous batxillerats i la seva metodologia: Ciències Experimentals, Disseny, Matemàtiques, Treball de recerca.

- Formació Professional. S'inicien grups de treball relacionats, sobretot en detecció de necessitats, metodologia ABP i avaluació.
- Professorat Interí. Encàrrec que es va rebre del Departament d'Ensenyament a partir del curs 2005-2006 i que va requerir l'elaboració de nous materials.

Van ser uns cursos que els programes van ser especialment actius en totes les modalitats de formació. Es van gestionar un total de 4.299 activitats de formació.

Un total de 92 jornades d'actualització de coneixements, 614 grups de treball d'innovació i es van iniciar, en aquest període, grups de Investigació i recerca (47) amb temes d'Infantil, convivència i curriculars.

És una modalitat de formació que afavoreix el treball entre professorat de diferents centres i la innovació educativa.

Programa de recerca en docència universitària (REDICE)

~~~~~

Francesc Martínez

Professor titular de Mesurament i Avaluació Educativa
de la Universitat de Barcelona.
Col·laborador de la secció de Recerca de l'ICE.

El curs acadèmic 2003-2004, quan el director de l'ICE-UB era el Miquel Martínez Martín i la cap de la secció de recerca la Begoña Gros Salvat, es va iniciar el programa de recerca en docència universitària (REDICE).

L'objectiu d'aquest programa és promoure la creació d'equips i xarxes de recerca que contribueixin a generar i difondre coneixement interdisciplinari sobre l'ensenyament universitari.

Al mes de setembre de 2004 a la convocatòria REDICE-04 es van seleccionar els primers 22 projectes REDICE, els quals estaven liderats per professorat de ciències humanes, socials, jurídiques, experimentals, salut i educació –en anys posteriors també s'hi incorporarien projectes d'econòmiques i matemàtiques– de la UB. Les convocatòries sempre han estat competitives. En primer lloc, les sol·licituds s'avaluen per avaluadors experts externs a l'ICE segons els criteris de valoració explicitats a les bases de les diferents convocatòries i, en segon lloc, es prioritzen d'acord amb les puntuacions atorgades per aquests, adjudicant l'import de l'ajut concedit, d'acord al pressupost disponible i les valoracions rebudes per a cada projecte.

L'any 2005 es va dur a terme la Trobada REDICE-04 a fi de promoure l'intercanvi entre les persones que participaven en algun dels projectes seleccionats a la convocatòria REDICE-04, així com per valorar tant la convocatòria per millorar-ne la següent (REDICE-06) com el Servei d'Assessorament a la Recerca (SAR) que s'oferia a tots els projectes REDICE. En edicions posteriors de la trobada també s'han tractat temes com l'aplicació de les metodologies científiques a la recerca en docència universitària i metodologies i temes punters en aquesta àrea.

Des de llavors, la convocatòria i la trobada s'han anat alternant cada any fins ara. A cada trobada s'han suggerit millores que han permès consolidar aquest programa de recerca. En alguna ocasió, com en l'any 2013, es va resoldre una convocatòria extraordinària per atorgar un ajut econòmic als projectes que no es van poder finançar per restriccions pressupostàries a la convocatòria de l'any anterior.

A partir de la segona convocatòria, que es va fer al juliol de 2006, es van diferenciar dues modalitats: projectes nous i projectes que significaven la continuïtat d'un anterior –atès que era molt interessant donar continuïtat a moltes de les línies de recerca que s'havien iniciat. Al 2010 aquestes dues modalitats es van fusionar.

També es va incorporar la possibilitat de dur a terme projectes en què hi intervinguessin més d'un equip, la qual cosa va permetre ampliar i enriquir les perspectives que podien tenir cada grup per separat.

A partir de l'any 2008 es van anar ampliant en successives convocatòries els temes que es prioritzarien en la convocatòria d'ajuts, fins arribar al llistat següent:

- a) Projectes centrats en l'alumnat
 - a. Competències ètiques: competències transversals, competència ciutadana, valors morals, ètica professional.
 - b. Motivació, rendiment i *engagement* a l'educació superior: avaluació dels aprenentatges.
 - c. Transicions a la universitat i de la universitat al món laboral: inserció laboral, professionalització, ocupabilitat.
- b) Projectes centrats en el professorat
 - a. Desenvolupament competencial: capacitació basada en competències, competències de desenvolupament personal, competències professionals, enfocament per competències, competències bàsiques.
 - b. Metodologies actives: aprenentatge basat en problemes (ABP), aula invertida, treball per projectes, *gamificació*, codisseny d'entorns d'aprenentatge, jocs de rol.
- c) Projectes de caràcter transversal o institucional
 - a. Acció tutorial: orientació educativa universitària, acció tutorial compartida, pla d'acció tutorial.
 - b. Aplicacions del *big data* i *learning analytics* en l'educació superior.
 - c. La perspectiva de gènere en la docència universitària.
 - d. Participació de l'alumnat i el professorat en la docència.
 - e. Usos lingüístics del professorat i l'alumnat i el seu impacte en la docència.

El curs 2019-2020, a més, es va incloure un eix temàtic relacionat amb l'impacte de la situació per la COVID-19 en la docència universitària.

Arran d'estudis elaborats des de la secció de recerca de l'ICE, s'ha pogut constatar l'impacte del programa REDICE en la difusió dels resultats dels projectes finançats en quasi mig miler d'outputs entre informes de recerca, materials docent, capítols de llibre, llibres, articles de revista i contribucions a congressos.

Promoure la creació d'equips i xarxes de recerca que contribueixin a generar i difondre coneixement interdisciplinari sobre l'ensenyament universitari.

Període
2009-2017

~~~~~  
**Antoni Sans**  
Director



Toni Sans, Joan Perera i Carme Albaladejo.

# Canvi de text i de context

~~~~~  
Antoni Sans

Professor titular jubilat de Mètodes d'Investigació i
Diagnòstic en Educació de la Universitat de Barcelona.
Director de l'ICE.

La vida acadèmica m'ha donat moltes satisfaccions entre la que destaca la meua participació en el projecte de l'ICE. El juny del 2007, a proposta del Dr. Martínez em vaig incorporar com a Cap de la Secció de Recerca i un parell d'anys després em vaig presentar a la Direcció que vaig exercir durant vuit anys més. Aquesta ha estat una de les experiències més gratificants del meu pas per la Universitat de Barcelona.

En primer lloc dir-vos que una de les primeres accions va consistir en digitalitzar les memòries d'activitats, a on podeu trobar fàcilment i de manera completa les persones i les activitats relatives a aquest temps. Us estalvio per tant els detalls (<http://www.ub.edu/idp/web/ca/historic/memories-darrers-anys?page=0>).

El període de la direcció a la que es refereix aquest capítol va ser un moment de canvi intern pel canvi de funcions de l'institut i també extern per la forta crisi econòmica i les retallades que va comportar. Aquests dos factors són determinants per comprendre millor aquesta època.

Pel que fa al canvi de funcions cal remarcar que afectaren a grans àrees de l'institut com es posarà de manifest en els següents apartats d'aquest capítol. El Departament d'Ensenyament va deixar de finançar les activitats de formació del professorat d'Educació Infantil, Primària, Secundària i Formació Professional i les va deixar al lliure mercat de l'oferta per tota classe d'agents sense procediments rigorosos d'avaluació de les ofertes. Aquesta mena de lliure mercat es basava, i encara ara, en que els docents invertissin en la seva formació per després recuperar la inversió en forma de complements salarials. Desapareguda en gran part la formació permanent dels docents i la formació inicial de secundària (CAP) les funcions en relació amb el departament es van centrar en la formació de formadors.

Les funcions relacionades amb la pròpia universitat també varen sofrir canvis importants. Es va ampliar l'oferta de formació a totes les funcions que té encomanades el professorat universitari: docència,

recerca, gestió i innovació. També es varen adoptar nous formats de formació i es va ampliar l'oferta dels postgraus propis. L'àrea de recerca s'orienta cap a la recerca en docència, la prestació de serveis als recercadors propis així com d'altres universitats i es va ampliar l'oferta de cursos on line a professors d'altres universitats espanyoles i llatino-americanes. També es van iniciar algunes activitats orientades a la formació el PAS en col·laboració amb la Unitat de Formació del PAS.

Amb la desaparició de les divisions poc temps abans, l'ICE s'havia de resituar en l'àmbit de la UB. Aquesta va ser una tasca important i transcendent pel que fa a les seves funcions i finançament. Aquest procés, que ja s'havia iniciat, va culminar amb accions generalitzades d'establiment de programes i projectes de col·laboració amb diferents vicerektorats, organismes universitaris i fundacions. Així varen mantenir projectes amb la Fundació Solidaritat UB i IL3, es va participar en el BKC en projectes d'emprenedoria i de l'àrea biomèdica, amb l'Escola de Doctorat, amb gerència pel que fa a col·laborar amb la formació i selecció del PAS, amb diversos vicerektorats en temes de tutoria universitària o normalització lingüística. Es va ampliar la xarxa de relacions institucionals en el context de la Universitat de Barcelona.

Pel que fa al segon factor, referit al constrenyiment econòmic, cal també apuntar alguns aspectes que es detallaran més endavant. La universitat i l'administració en general varen rebre un conjunt de retallades que feien molt difícil poder donar continuïtat als programes. Aconseguir fer el que es feia sense el finançament perdut va ser un repte prou important.

A aquesta crisi general de les retallades cal afegir-hi la pèrdua d'ingressos de la matrícula del CAP la qual finançava la formació del professorat de la UB, incloent quatre de les cinc places de tècnic superior de l'institut. Els primers anys alguns vicerektorats podien finançar algun programa amb els seus recursos però després també van rebre fortes retallades i no van poder continuar amb el finançament. El rectorat ens donava la raó però no recursos econòmics. En conseqüència calia trobar noves fonts de finançament i administrar prudentment els comptes. Aquesta situació ens va obligar a ser creatius i proactius en la promoció d'activitats que intentessin compen-

...transformació d'un model inicial basat en la formació metodològica a la formalització d'un model basat en les competències professionals relacionades amb el desenvolupament professional dels docents.

sar aquest buit. La promoció de títols propis, els convenis de prestació de serveis amb altres institucions com l'Ajuntament i la Diputació de Barcelona, l'Escola de Relacions Públiques, Esade, l'Institut del Teatre, UOC i altres.

Relacionat amb l'optimització de recursos es va engegar un conjunt d'accions que afavorien la digitalització de l'administració i de la documentació de l'institut així com la implantació de la signatura electrònica. En un apartat específic s'explica amb més detall aquest procés de digitalització de processos fet amb més il·lusió que recursos.

L'àrea de publicacions també va orientar-se paulatinament a formats digitals, tant en algunes monografies com en les revistes Temps d'Educació, Enseñanza de las Ciencias Sociales, així com la Revista d'Innovació i Recerca en Educació REIRE que ja va néixer en aquest format electrònic. Amb l'esforç de moltes persones es va aconseguir mantenir l'acció editorial de l'institut i fins i tot ampliar-la en nous formats relacionats amb la publicació de jornades i congressos. Es varen publicar més de setanta llibres de les nostres temàtiques. Tots aquests condicionants i l'evolució de la realitat ens varen portar a reconsiderar el model pedagògic i fins i tot el nom de l'Institut.

Aquest període va coincidir amb l'expansió de les activitats internacionals en el món universitari. La UB no era un bon context per desenvolupar-ho. No us cansaré amb l'extensíssima relació d'universitats del món amb les que vàrem dur a terme programes de tot tipus, tan sols a tall d'exemple l'Ecole de Formation de Maitres de Marsella, Universidad Central de Xile, Universidad de La Salle a Bogotà i Universidad de Saltillo a Mèxic entre d'altres. Tan sols destacar el desenvolupament de programes Erasmus i un Erasmus Mundus i de la impartició de diversos màsters en universitats estrangeres com el Màster de Professorat Novell Universitari. També fer esment de l'increment d'alumnes i professors visitants, així com visites de diverses universitats per conèixer el nostre funcionament.

Calia reflectir en un nou model de formació allò que des de la pràctica ja estàvem fent. D'un model centrat en la formació docent a un altre centrat en el desenvolupament professional. Així és que vàrem dur a terme la transformació d'un model inicial basat en la formació metodològica a la formalització d'un model basat en les competències professionals relacionades amb el desenvolupament professional dels docents. Vàrem definir sis àrees d'actuació amb les seves respectives accions. Aquest es representa gràficament en la següent Figura 1.

A continuació, el present capítol s'estructura seguint la distribució de funcions de l'equip directiu i de les diferents seccions d'aquest

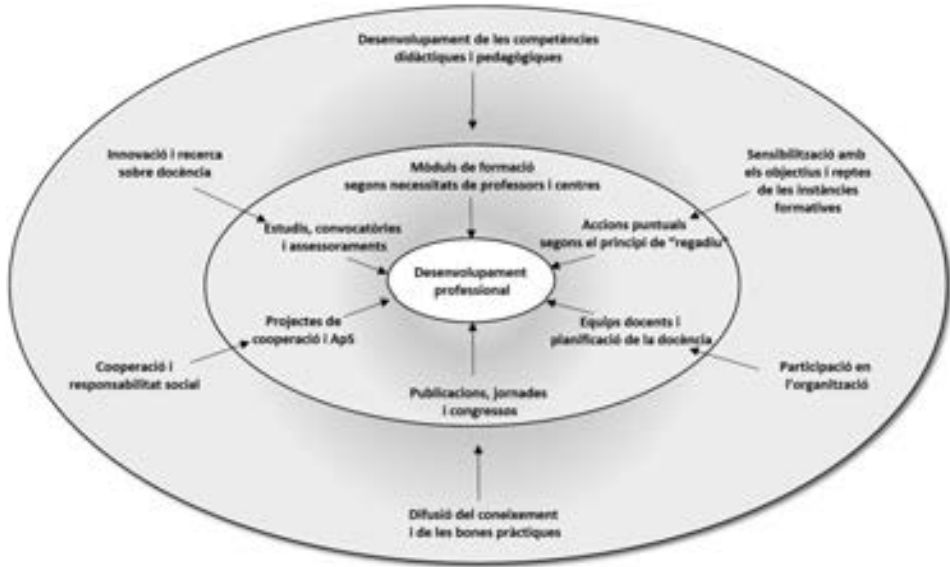

Figura 1. Model de Formació de l'ICE-IDP.

període. Després d'aquesta breu introducció feta per mi mateix, Antoni Sans, com a Director, el Director Adjunt, Xavier Triadó, farà èmfasi en la viabilitat econòmica, la Secretària, Mercè Gracenea, es centrarà en la transformació digital, la Cap d'Administració, Marta Ollé, en l'estructura administrativa i els caps de secció Carme Albadalejo, Mercè Martínez per la Secció d'Infantil, Primària i Secundària, Teresa Pagés per la Secció d'Universitat, Francesc Martínez per la Secció de Recerca i Enric Prats de la Secció de Educació i Comunitat es centraran en els programes i les activitats desenvolupades.

Agrair un cop més l'oportunitat de participar en aquesta obra que commemora el primer cinquantenari de l'Institut i manifestar la meua profunda satisfacció per haver tingut la sort d'haver format part de l'ICE de la UB, amb el qual he compartit un clima excel·lent de treball i convivència.

Per molts anys!

La lluita per garantir un futur en nous temps

~~~~~

Xavier Triadó

Professor titular d'Organització d'Empreses
de la Universitat de Barcelona.
Director adjunt de l'ICE.

Cada un dels Instituts de Ciències de l'Educació és una part important de la història de les universitats. Història pel que fa a la formació de les persones, qui s'encarreguen de fer realitat la universitat en cada moment del temps i en cada àmbit de coneixement.

En l'etapa que ara em correspon comentar, el nostre institut necessitava una empenta diferent, sobretot considerant el moment econòmic que havíem començat. Vàrem agafar el relleu d'un equip excel·lent. Vàrem poder continuar molts dels projectes, però es va obrir una dificultat: la crisi econòmica i la recessió generalitzada en tot el món.

El projecte de l'ICE, com qualsevol altre que sigui rellevant, no havia de dependre de les circumstàncies concretes en les que s'emmarca temporalment, alhora que no podem oblidar el context de crisi. Per a poder continuar sent un peça clau en una societat dinàmica i activa calia reinventar-se, sense perdre la identitat, per a mantenir viu el projecte. Vàrem entendre que calia buscar recursos allà on poguéssim, afegint valor a les coses bones que fem des de la Universitat, al coneixement i poder sostenir entre tots l'institut i les seves necessitats. Per això vàrem impulsar tres línies, que ara comento breument, que donaren bons resultats tant a curt com a mig termini.

Per una part es va impulsar la creació de nous cursos de postgrau i vàrem potenciar la proposta de Màsters des de l'ICE. El darrer any de mandat comptàvem amb una oferta de quasi vint cursos estables de 30 a 60 crèdits ECTS, amb una bona demanda d'estudiants i vinculats a línies de treball de l'Institut. També es varen organitzar jornades més breus, que permetien reunir diners amb els que finançar les necessitats formatives de l'ICE. Junt amb aquesta oferta també es poden afegir serveis d'assessorament i formació a diverses entitats, sempre a un preu de servei públic i amb la voluntat d'ajuda que inspira l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona.

Un dels temes que més ens preocupaven, com equip de direcció, era poder garantir la formació al professorat de la nostra universitat.

Aquesta formació havia de ser subvencionada, com marca la llei. Per aquest motiu vàrem iniciar converses amb la voluntat de poder incrementar el fons econòmics que rebíem com universitat. En primer lloc vàrem intentar tenir accés al fons per a la formació, mitjançant la «fundació tripartita», que com empresa hi tenim dret sobretot per l'increment de personal no funcionari que havia estat contractat en els darrers anys. Aquest camí no es va mostrar com l'apropiat per a una universitat pública. Vàrem iniciar converses amb l'Escola d'Administració Pública de Catalunya per actualitzar les bases de dades dels treballadors i treballadores de la Universitat i demanar-ne els diners que ens corresponien per a la formació i actualització. Després de diverses converses, i de manera conjunta amb el Personal d'Administració i Serveis, es van poder incrementar les percepcions. Es va signar un nou conveni, que es va anar actualitzant anualment i que continua vigent. Aquesta gestió ens va permetre incrementar les aportacions de l'administració pública, garantint la formació subvencionada per a tot el personal que presta serveis en la Universitat.

Com equip de direcció havíem de mirar de garantir la viabilitat futura de l'Institut, en tots els aspectes i també pel que fa a la viabilitat econòmica. Per això, i quasi per finalitzar aquest apartat, vull fer referència a un aspecte estratègic que permetés ampliar el tipus d'activitats formatives en diversos àmbits de la societat.

En el si de l'equip vàrem desenvolupar, i compartir amb la comunitat de l'ICE, una ponència sobre el futur i el model que valia la pena establir. Un dels punts que vàrem identificar com a claus era ampliar el ventall de servei i de competències que ens identificaven. De fet, l'ICE portava ja anys fent activitats en molts camps i la necessitat de ser responsables en el cofinançament encara ens va obrir nous horitzons. Per aquest motiu es va proposar iniciar processos i un debat intern sobre el Desenvolupament Professional que portàvem des de l'Institut. En cap cas suposava un trencament amb el qual s'havia estat treballant en els quasi cinquanta anys d'història, però sí recollir els canvis i necessitats formatives derivades dels mateixos cinquanta anys de treball i l'evolució de la societat a qui servim.

Acabo destacant un punt, que penso que ha fet que aquest Institut sigui un dels més rellevants en el sistema universitari català: les complexitats i la implicació de totes les persones que hi formen part. Des dels diversos equips de direcció fins a les persones que hi estan adscrites o en comissió de serveis i, és clar, tor el personal d'administració i serveis. Sense la complicitat ni la dedicació no hauria estat possible arribar a on som ara: Moltes gràcies a totes i tots!

es va proposar iniciar processos i un debat intern sobre el Desenvolupament Professional que portàvem des de l'Institut.

Gestió digital a l'Institut

Mercè Gracenea

Professora titular de Parasitologia
de la Universitat de Barcelona.
Secretària de l'ICE.

És ben reconeguda la tasca acreditativa que l'ICE ha vingut desenvolupant al llarg dels seus anys d'existència, en compliment d'una de les competències que es troben recollides en el seu reglament i en l'Estatut de la Universitat de Barcelona, com és la formació del professorat universitari, tasca que l'Institut fa extensiva també al professorat d'educació Infantil, Primària i Secundària, així com al professorat del tercer sector. L'Institut desplega aquesta formació mitjançant una ampla diversitat d'accions de formació com ara congressos, simposis, jornades, seminaris, cursos, tallers, etc., fet que implica el disseny de les activitats de formació, la seva organització, la matriculació, la gestió del professorat implicat, la compleció d'actes i, finalment, l'emissió dels certificats conduents a l'acreditació del conjunt de l'activitat. I tots aquests processos es produeixen sense pausa al llarg de cada curs acadèmic. Conseqüentment, les activitats formatives realitzades arriben a números importants i suposen una feixuga càrrega de feina, no solament per a la secció d'Administració, sinó també per a la resta de seccions, de les quals depenen els processos previs a la inscripció i matriculació del professorat assistents a la formació. Aquesta situació conduí, l'any 2011 i per iniciativa del director de l'ICE, Dr. Sans, a engegar la digitalització de tots els processos esmentats.

En aquesta acció es va comptar amb la participació d'equips de treball molt diversos. Un d'ells, justament l'equip d'informàtics de la Universitat de Barcelona del Campus Mundet, liderats per Carme Pineda, va actuar com a pal de paller del projecte, acceptant l'encàrrec de dissenyar l'aplicació informàtica que havia de donar resposta als requeriments de l'Institut. L'equip diferencià dues fases, dins el concepte d'activitat formativa: la gestió de l'activitat i l'acció pròpiament formativa associada a l'activitat. I dissenyà un cicle de vida de l'activitat que integra diferents passos, iniciant-se amb la proposta de l'activitat i la seva acceptació per l'Institut, a les que segueixen la definició de l'activitat, la inscripció dels participants, la realització de l'activitat, la generació de les actes, la certificació i la finalització de l'ac-

tivitat. La definició de les activitats requereix conèixer i definir prèviament tots els rols intervinents i la seva organització i en aquesta escomesa es va sol·licitar el suport del Dr. Artur Parcerisa Aran. En aquesta tasca es va dur a terme un treball col·laboratiu molt intens amb la participació de les caps de secció d'Universitat i d'Educació Infantil, Primària, Batxillerat i Formació Professional de l'Institut, Dra. Teresa Pagés i Sra. Carme Albaladejo, respectivament. La secció d'Administració, liderada per la Sra. Marta Ollé, va desenvolupar una actuació preponderant en definir i explicitar els processos administratius que han d'acompanyar les accions formatives, en col·laboració amb les seccions de l'Institut, entre les quals les ja esmentades i les seccions de Recerca i Educació i Comunitat, liderades pel Dr. Francesc Martínez Olmo, la Dra. Maria Angeles Marín i el Dr. Joan Mateo successivament, i el Dr. Enric Prats, respectivament.

L'aplicació havia de donar cabuda a activitats un xic allunyades d'allò que s'entén habitualment com a acció formativa. És el cas del programa REDICE de l'Institut, adreçat a impulsar la recerca en docència universitària, el desenvolupament del qual està a càrrec de la secció de Recerca de l'Institut. Aquest programa inclou una convocatòria orientada al finançament de grups de recerca que presenten els seus projectes en un entorn competitiu. Conseqüentment, la seva inclusió en els processos de gestió digital constituí un veritable repte, ateses les seves complexes característiques diferencials.

La pertinença de l'Institut a la Universitat de Barcelona i l'atenció al seu professorat aconsellaren entroncar i connectar l'aplicació de gestió digital amb la base de dades de la Universitat, amb la finalitat de facilitar al professorat la seva inscripció a les activitat de formació. D'altra banda, l'Institut atén la formació del professorat d'àmbit no universitari dependent del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, i aquest fet introdueix la responsabilitat de establir lligams amb les bases de dades de la Generalitat. La col·laboració de l'Institut amb ambdues institucions va ser estreta i va aportar progressos significatius en facilitar la formació del seu respectiu professorat, aconseguint que les activitats fossin reconegudes de forma immediata i hi constessin directament en el currículum de cada professor. Quant al professorat de la Universitat de Barcelona, l'aplicació de l'Institut incorpora un procediment per tal que els professor puguin accedir a la informació que els cal per sol·licitar els quinquennis de docència i puguin consultar les activitats que hagin realitzat a l'Institut.

La Universitat de Barcelona adquireix el compromís d'hostatjar els certificats digitals al seu servei de documentació, Documentum, en

estreta col·laboració amb l'Institut. Es dissenya els processos conduents a aquesta finalitat, en col·laboració amb la Secretaria General de la Universitat de Barcelona i amb l'Àrea de Tecnologies de la Informació i la Comunicació, així com el segell d'òrgan que s'incorpora a l'e-rúbrica.

Cal destacar la important diversitat de processos que es porten a terme a les seccions de l'Institut, tots ells molt específics i adreçats al compliment dels objectius de cada secció. Aquest fet dificulta enormement la conciliació d'aquests processos en un flux comú. Emperò, el treball conjunt de tots els agents implicats en aquest canvi va començar a aportar avenços significatius que van permetre la implementació dels processos digitals el 2014, proposant-se la seva millora continuada.

...es va dur a terme un treball col·laboratiu molt intens amb la participació de les caps de secció...

Administració de l'Institut

~~~~~
Marta Ollé

Cap de la Secció d'Administració de l'ICE.

L'Administració de l'Institut està formada per una Secretaria i una Oficina Econòmica, que s'encarreguen de la gestió administrativa i econòmica de l'Institut. A cada unitat s'hi adscriu personal d'administració i serveis, PAS funcionari, de la Universitat, i estan dirigides pel/per la cap d'Administració que en aquest període vaig exercir en una primera fase i que posteriorment va fer-ho el Sr. Bartolomé Galera.

Així mateix, la plantilla del PAS de l'Institut es compon també de 5 persones de PAS laboral, que realitzen tasques més tècniques, tals com la gestió dels diferents programes de formació i desenvolupament professional del professorat universitari, i dels programes d'assessorament a la recerca en educació. Així mateix es dona suport a les noves tecnologies, a la pàgina web i a les aplicacions informàtiques de l'Institut. Quatre, d'aquestes cinc persones, foren finançades per l'Institut fins el mes de desembre de 2019.

La Secretaria de l'Institut s'encarrega principalment del suport als caps de Secció i al seu professorat pel que fa a la matrícula de les activitats, jornades, congressos..., etc., la resolució d'incidències i posterior certificació d'aquestes, així com el suport administratiu a la Direcció i a la logística de les activitats.

L'administració va sofrir un canvi important en la gestió arran de la finalització del CAP, curs d'aptitud pedagògica, el curs 2008-2009. Aquest curs comportava una gestió contínua durant tot el curs acadèmic, amb un alt nombre d'estudiants, semblant a la gestió dels màsters i postgraus universitaris adscrits a l'Institut, a diferència de les activitats formatives (cursos, jornades,...etc.) que tenen una vida administrativa més curta.

L'oficina econòmica s'encarrega principalment del pagament a totes les persones que realitzen formació/assessorament, així com de l'encaix econòmic de les activitats i del pressupost anual. Durant el curs 2010-2011, la UB va implantar un nou programa informàtic de gestió pressupostària, el SAP, el qual comportà un canvi radical de la gestió econòmica i pressupostària i suposà formació addicional i adaptació per part de les persones d'aquesta unitat.

Així mateix el curs 2011-2012, la Direcció apostà per un aplicatiu informàtic integrat que servís des del disseny de les activitats formatives, matrícules i certificacions. Aquest aplicatiu es començà a dissenyar des de la Unitat de serveis a usuaris del Campus Mundet juntament amb la col·laboració del personal de l'Institut, pel que fa a la descripció dels processos que s'hi realitzen, i finalment s'implementà el curs 2014-2015.

La Secretaria de l'Institut s'encarrega principalment del suport als caps de Secció i al seu professorat...

Accions de la secció d'Educació Infantil, Primària, Secundària i Formació Professional

Carme Albadalejo

Professora de Ciències Naturals i Catedràtica
d'Ensenyament Secundari.

Cap de la secció d'Educació Infantil, Primària,
Secundària i Formació Professional de l'ICE.

Mercè Martínez

Professora de Formació Professional del departament
d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

Coordinadora de l'àrea de Formació Professional
de la secció d'Educació Infantil, Primària,
Secundària i Formació Professional de l'ICE.

Aquest període de l'ICE, en relació a aquesta secció, té una singularitat pròpia. La relació amb el Departament d'Educació/Ensenyament canvia. Els ICEs deixen de ser els responsables del disseny i gestió de les activitats dels Plans de Formació Permanent del Professorat en les etapes d'educació Infantil, Primària i Secundària i l'administració educativa, especialment en els dos últims anys del període, redueix dràsticament els seus encàrrecs. Això farà que la secció hagi de reformular moltes de les seves funcions i accions i reorganitzar-se internament. Caldrà esperar al curs 2017-2018 per aconseguir un acord i pressupost per fer una formació dirigida als professionals dels CRP primer i després als professionals del Serveis Educatius de Catalunya. Aquesta iniciativa és un bon exemple del que es pot aconseguir en un treball col·laboratiu entre el Departament i la Universitat.

1. Objectius generals

- Contribuir al desenvolupament professional dels docents a través de la formació permanent, la recerca i la innovació.
- Identificar noves necessitats formatives dels centres i del professorat dels nivells educatius corresponents i dissenyar i gestionar les actuacions adients per donar-hi resposta.
- Impulsar projectes educatius de centre per a la millora de l'ensenyament-aprenentatge de l'alumnat.

- Potenciar la formació de persones formadores, que intervenen en la formació del professorat.
- Oferir un servei d'assessorament, consultoria i valoració de projectes impulsats per altres entitats que tenen incidència en el món educatiu i col·laborar amb elles en la seva difusió.
- Facilitar la transferència del coneixement des de la universitat i altres entitats al món educatiu i les bones pràctiques docents, facilitant la publicació i l'intercanvi d'experiències.

2. Programes

Des de l'inici, la secció s'ha estructurat en diferents línies emmarcades en programes, que han anat variant per adequar-se a les necessitats de formació del professorat i dels centres educatius. S'ha passat d'uns programes temàtics, per matèries, a uns programes més globalitzats i competencials. Al final d'aquest període, els programes vigents són els següents:

- Treball competencial a les àrees. Metodologies i avaluació
- Competència digital
- Educació infantil
- Formació Professional
- Tutoria, orientació, convivència i inclusió
- Millora i creixement personal del professorat i l'alumnat
- Projecte FORCES. Foment de la recerca en centres de secundària
- Projecte TRIE. Transferència de la recerca i la innovació
- Formació de persones formadores. Professionals que intervenen en la formació, assessorament i acompanyament del professorat

3. Persones que formen l'equip

L'equip responsable de la secció està format per professorat representatiu dels diversos nivells educatius, tant de nivell universitari, com no universitari. El professorat d'Infantil, Primària i Secundària està en comissió de servei, per aprovació anual del Departament d'Educació. En el curs 2009-2010 l'equip en comissió de servei era de 8 persones, mentre que en el curs 2016-2017 eren 5 persones.

Hi ha professorat universitari adscrit a aquesta secció, que els cedeixen els diferents departaments de la UB, segons les prioritats dels programes.

4. Activitats de formació

El nombre d'activitats organitzades per la secció durant el període que ens ocupa ha estat elevat i es poden consultar en les memòries. Diferenciem entre *activitats per encàrrec pel Departament d'Educació/Ensenyament* i *activitats d'iniciativa pròpia de l'ICE*, en alguns casos coorganitzades amb altres entitats.

CURS	Activitats per encàrrec del Dept.	Activitats per iniciativa de l'ICE
2009-2010	191	88
2010-2011	230	114
2011-2012	185	66
2012-2013	168	110
2013-2014	190	137
2014-2015	185	149
2015-2016	50	114
2016-2017	59	110

4.1 Activitats per encàrrec del Departament d'Educació

Durant el període que ens ocupa, destaquem les següents activitats:

Normalització lingüística. Des del 1978 fins el curs 2009-2010.

Seguiment de llicències d'estudi retribuïdes per a dur a terme treballs de recerca educativa i materials curriculars (fins el curs 2010-2011).

Formació del professorat interí per iniciar la tasca docent. Es van fer 7 edicions des del 2005-2006 fins el 2011-2012, formant més de 3000 persones incloent-hi la formació dels formadors que intervenien i de les persones tutores que acollien el professorat novell als centres.

Plans de formació de zona (PFZ). Hem sigut membres assessors en els 23 Plans formatius de zona (sis a Barcelona i disset a la província de Barcelona).

Participació en Grups de Treball per dissenyar i elaborar orientacions i instruments per:

- L'avaluació de la transferència de la formació.
- Els especialistes de suport a la inclusió.
- L'espai escolar com a espai artístic.
- Una escola per al seu temps. La innovació en un centre educatiu.

Formació Professional inicial. Des del curs 1997-1998 i fins a l'actualitat hi ha en vigor un conveni de col·laboració amb la Direcció General de Formació Professional que permet el disseny i la gestió d'un pla d'activitats per millorar les competències professionals dels docents.

Formació de persones formadores. En destaquem les següents línies:

- Formació en les competències del formador.
- Formació de formadors en la pràctica reflexiva en les diferents àrees de coneixement i per assessorar en competències bàsiques.
- Formació de formadors sobre avaluació de la transferència.
- Formació de persones formadores dels diferents programes per tal d'incorporar actualitzacions i millorar les seves competències.

Assessoraments a centres sobre competència comunicativa i matemàtica. Durant el curs 2012-2013, tenim l'encàrrec de l'assignació de formadors i el seguiment de d'un assessorament. És una actuació sobre centres de primària i secundària proposada per la inspecció educativa de les zones.

Planificació d'activitats al CRP Nou Barris. Formació sobre educació emocional. Durant el curs 2015-2016.

4.2 Activitats per iniciativa pròpia

Durant el període que ens ocupa, destaquem les següents activitats:

4.2.1 Màsters i postgraus més destacats. Dirigits per persones de la secció

Màster. Formació de formadors per a la formació permanent del professor 2009-2014.

Postgrau. Tutoria i lideratge. 2005-2014.

Postgrau Mentoria i coaching educatiu. 2015-2019.

Aprofundiment en el primer cicle d'Educació Infantil. Postgrau 1 edició (2011-2012) i Màster 3 edicions (2012-2015).

Desenvolupament i Capacitats de 0 a 3 anys. Postgrau 3 edicions (2013-2016).

Fonamentació i cultura pedagògica de 0 a 3 anys. 1 edició (2013-2014).

4.2.2 Projectes més destacats

Projecte FORCES. Projecte per al Foment de la Recerca en Centres de Secundària.

Projecte TRIE. Transferència de la Recerca i la Innovació Educativa per afavorir que les recerques i molt especialment les generades

en l'entorn universitari tinguin impacte en la millora educativa. Aquest programa impulsa moltes de les actualitzacions científiques, tecnològiques i didàctiques dels diferents programes, que fan la transferència en diferents modalitats de formació.

Projecte Escolta'm. Els seu objectiu és millorar l'aprenentatge de l'alumnat i la convivència en els centres mitjançant la tutoria personalitzada.

Projecte Coaching Educatiu. El seu objectiu és la incorporació de metodologies que aportin millores i benestar a tota la comunitat educativa.

Programa d'intervenció educativa sobre Altes capacitats en el marc de l'escola inclusiva.

Programa TREVA. Tècniques de relaxació aplicades a l'aula.

Projecte APEL·LES. Mestres jubilades acompanyen l'alumnat en els centres per a l'èxit de la LectoEscriptura.

Projecte Fem Salut. Treballa temàtiques de salut que preocupen en els centres.

Projecte d'estudi sobre l'avaluació de l'impacte de les activitats d'aprenentatge servei (ApS).

Projecte Vivències. Vol descobrir i conèixer com és la vida de la infància en altres indrets del món i donar l'oportunitat als infants de 0 a 6 anys.

Projecte NanoEduca. Programa per a la introducció de la nanociència i la nanotecnologia a l'alumnat de secundària i batxillerat.

Com aprenem treballant per projectes. Impulsa el canvi metodològic a l'educació secundària.

Projecte Paula que atorga el XII Premi de treball de recerca per la pau en el Batxillerat en el curs 2016-2017.

4.2.3 Jornades més destacades

- De Biologia. En el 2017 anaven per la XI^a edició.
- De Ciències de la Terra i del Medi Ambient. En el 2017 anaven per la XV^a edició.
- D'Educació Emocional. En el 2017 anaven per la XIII^a edició.
- D'Educació Visual i Plàstica. La XXII^a edició en el 2014-2015 va ser la darrera.
- D'Educació Infantil. La X^a edició, el 2014-2015 va ser la darrera.
- Jornades Música. En el 2013-2014 anàvem per la VIII edició.
- De Cultura de la Mediació. En el 2017 anaven per la VII^a edició.
- Jornades d'Educació i Arxius. En el curs 2015-2016 anaven per la V edició.
- La inclusió a primària i secundària 3 edicions des del 2013 al 2017.
- Cristal·lització a l'Escola. Dirigít a Secundària. En el 2017 anaven per la VII^a edició.

- Foment de l'emprenedoria en la formació professional 3 edicions des del 2011 al 2014.
- Actualització en el camp biomèdic per a professorat de formació professional 3 edicions des del 2011 al 2014.

4.2.4 Activitats relacionades amb l'estranger

Congressos

Entre el 2007 i el 2016 es van realitzar cinc congressos internacionals sota la temàtica «Noves tendències en la formació permanent del professorat», celebrats a Barcelona (2007), Cohauila (Mèxic, 2009), Barcelona (2011), Buenos Aires (2014) i Punta Cana (República Dominicana, 2016).

Convenis

- La gestión y la formación permanente del profesorado. Mèxic, 2009-2010.
- Proyectos de mejora orientados al desarrollo de la calidad. El Salvador, 2009-2010.

Projectes

- Projecte de cooperació amb Nicaragua: educació especial, 2009-2011.
- Projecte Erasmus Mundus amb els Instituts Universitaires de Formation des Maîtres (IUFM) de Marsella, en el qual col·laboren deu universitats europees, 2009-2016.

...la secció s'ha estructurat en diferents línies emmarcades en programes, que han anat variant per adequar-se a les necessitats de formació del professorat i dels centres educatius.

Accions de la secció d'Universitat

~~~~~  
**Teresa Pagés**

Professora titular de Fisiologia de la Universitat de Barcelona.  
Cap de la Secció d'Universitat de l'ICE.

Quan va néixer la Secció de Formació del Professorat Universitari, al 2002, estava enfocada a donar formació i assessorament en docència. A partir del 2009, any de partida d'aquest resum, es re-formula l'enfoc de la secció i es canvia el nom per el de secció d'Universitat (2011). A més d'atendre com sempre la formació més metodològica i disciplinar de cada una de les disciplines, com sempre s'havia fet, es va ampliar mol el focus en les altres dos funcions del professorat universitari, com es la gestió per un costat i la recerca per l'altre. Així es com vam incorporar activitats formatives, en l'àmbit de la gestió i de la recerca (2010) incorporant nous programes, com el de formació de joves investigadors (2011), jornades metodològiques, cicles de seminaris sobre temàtiques específiques, com a complement de la formació, ajustades més al propi desenvolupament professional del professorat. Una d'aquestes actuacions es la introducció de la formació en idiomes per la docència (2010), apostant per la internacionalització dins del pla de formació de llegües de la UB (2012), amb ajuts del projecte INTERLINGUA (AGAUR) des del 2013.

Es va reestructurar el Pla de formació anual incorporant aquests nous programes, adaptats als diferents nivells d'expertesa del PDI, i reforçant sobre tot, la formació inicial tant en docència (màster en Docència Universitària per a professorat novell al 2009; Formació per a professorat de recent incorporació, al 2017), com en recerca (Formació per a joves investigadors al 2011).

Un aspecte molt important a destacar va ser la generació d'un nou model de formació: passant a un model centrat en la competència docent. Pot semblar similar però té les seves diferències. Vam definir sis competències bàsiques, sis àrees d'actuació incardinant-les amb totes les activitats formatives. Això també justifica la generació del nou nom de l'institut com Institut de Desenvolupament Professional. Es una visió més amplia, més extensa i actual de la formació dels docents.

A destacar durant aquest període es l'inici de col·laboració amb els ICE i unitats de formació de les universitats públiques catalanes, formant el Grup Interuniversitari de Formació Docent (GIFD) al 2009,



per elaborar un marc de referència en competències docents per al professorat universitari que s'aplica al pla de formació de les respectives universitats. Aquesta col·laboració s'amplia més endavant a les unitats de formació de les universitats de la resta de l'estat (REDIFOP, 2010.-; RED-U, 2012.-).

De forma paral·lela s'aposta per estimular la formació específica de centre, col·laborant més estretament amb els coordinadors de formació de centre, i els equips deganals i de direcció i es potencia la col·laboració amb les unitats transversals de la UB: Servei de Llengües, Unitat de Comunicació UB, Oficina Qualitat UB, CRAI, Escola de Doctorat, etc. i es formalitzen convenis i encàrrecs per realitzar formació a institucions d'educació superior estatals i amb universitats llatinoamericanes (Universitat Central Ecuador Quito, 2009-2010; Universidad Antofagasta, Chile, 2012-2019; Escola Relacions Públiques, 2014; Institut del teatre, 2010; Univesitat Illes Balears, 2012; Programa doctorands STEM, Ajuntament Barcelona, 2011).

Com a fruit d'aquestes col·laboracions, s'aconsegueixen ajuts de projectes competitius (9 projectes en total del MEC, AGAUR, RED-U, UB, Chile), bé com a coordinadors o com a participants, per realitzar estudis sobre recerca en docència i es promou la difusió de les accions realitzades amb la presentació a congressos de 39 ponències i la publicació de 30 articles en revistes especialitzades.

Es continua amb la col·laboració de l'organització del congrés CI-DUI, som a coordinadors del comitè organitzador i de la Comissió executiva del congrés.

En quan a les publicacions de les col·leccions de llibres coeditats amb Octaedro, Educació Superior (34 títols publicats el període 2009-2017) i Quaderns de Docència Universitària (21 títols publicats al mateix període), s'amplien els respectius Consells Editorial i de Redacció, i s'aposta per la qualitat dels continguts, amb revisors externs experts en cada temàtica i es fa pública la informació referida als consells, llistat d'avaluadors i indicadors de qualitat de la col·lecció.

Per últim i per millorar la difusió de l'activitat, es posa en marxa la web de la secció i es publica el Portal de Bones Pràctiques Docents per a Professorat Universitari (2012), amb el Suport del vicerectorat i en col·laboració amb la UAB. Rep ajusts de l'UNIDISCAT (AGAUR), per ajustar-se a la normativa d'accessibilitat a la web.

A continuació s'inclouen dos quadres que reflecteixen els programes i participants en el primer i l'evolució temporal de les diferents activitats en el segon.

## Evolució programes formació període 2009-2017 i participants totals

| Programes                                                                                  | Participants<br>Període<br>2009-2017 |
|--------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|
| Formació permanent / Formació en docència i desenvolupament professional                   | 8.260                                |
| Cursos angles per la docència / Formació angles per la internacionalització de la docència | 1.704                                |
| Formació en gestió i recerca                                                               | 720                                  |
| Formació en gestió                                                                         | 172                                  |
| Formació en recerca i transferència / Formació en disseny i desenvolupament de la recerca  | 459                                  |
| Formació per a joves investigadors                                                         | 1.191                                |
| Activitats de formació coorganitzades                                                      | 4.186                                |
| Activitats de formació acreditades                                                         | 15.947                               |
| Encàrrecs, convenis, col·laboracions                                                       | 1.452                                |
| Total participants                                                                         | 34.091                               |

Programes formació ICE-Universitat: evolució del Pla de formació, amb la introducció de les activitats de formació i programes de formació. Número de participants per curs.

*...s'aposta per estimular la formació específica de centre, col·laborant més estretament amb els coordinadors de formació de centre...*

| <b>Programes de formació</b>                               | <b>2009-2010</b> | <b>2010-2011</b> | <b>2011-2012</b> | <b>2012-2013</b> | <b>2013-2014</b> | <b>2014-2015</b> | <b>2015-2016</b> | <b>2016-2017</b> |
|------------------------------------------------------------|------------------|------------------|------------------|------------------|------------------|------------------|------------------|------------------|
| Formació permanent                                         | 1.357            | 1.373            | 765              | 795              | 1.052            | 1.025            | 1.170            |                  |
| Formació en docència i desenvolupament professional        |                  |                  |                  |                  |                  |                  |                  | 723              |
| Cursos angles per la docència                              |                  | 260              | 68               |                  |                  |                  |                  |                  |
| Formació angles per la internacionalització de la docència |                  |                  |                  | 180              | 298              | 360              | 275              | 263              |
| Recerca                                                    |                  |                  | 173              |                  |                  |                  |                  |                  |
| Formació en gestió i recerca                               |                  | 266              | 241              | 121              | 52               | 40               |                  |                  |
| Formació en gestió                                         |                  |                  |                  |                  |                  |                  | 62               | 110              |
| Formació en recerca i transferència                        |                  |                  |                  |                  |                  |                  | 99               |                  |
| Formació en disseny i desenvolupament de la recerca        |                  |                  |                  |                  |                  |                  |                  | 187              |
| Formació per a joves investigadors                         |                  |                  | 168              | 168              | 237              | 228              | 207              | 183              |
| Activitats de formació coorganitzades                      | 889              | 593              | 675              | 321              | 510              | 608              | 337              | 253              |
| Activitats de formació acreditades centres                 | 2.040            | 2.363            | 2.134            | 2.641            | 1.538            | 2.214            | 1.909            | 1.108            |
| Encàrrecs, convenis, col·laboracions                       | 853              | 495              | 104              |                  |                  |                  |                  |                  |
| Total participants                                         | 5.139            | 5.350            | 4.328            | 4.226            | 3.687            | 4.475            | 4.059            | 2.827            |

## Accions de la secció de Recerca

### Francesc Martínez

Professor titular de Mesurament i Avaluació  
Educativa de la Universitat de Barcelona.  
Cap de la secció de Recerca de l'ICE (2009-2012).

Aquest període es va caracteritzar fonamentalment per dos aspectes en la secció de Recerca: per una banda, la consolidació dels programes i serveis iniciats en períodes anteriors, com per exemple el programa REDICE, el SAR i la revista REIRE; i per altra, la constitució de nous programes o projectes que, o bé ja s'havien iniciat prèviament amb altres formats, o es van crear de nou.

Pel que fa al personal de la secció, del 2009 al 2012 el cap de la secció va ser en Francesc Martínez-Olmo, els dos anys següents ho va ser la M. Àngels Marín Gracia i els dos darrers en Joan Mateo Andrés. La gestió tècnica va seguir, com els anys anteriors, a càrrec de la Lissette Fernández Núñez. Fins l'any 2012 es va comptar amb la col·laboració com a personal en formació de l'Ana M. Berruecos Vila i fins al 2011 de la Carolina Quirós Domínguez.

Al Servei d'Assessorament a la Recerca (SAR) hi va col·laborar el professorat següent:

Teresa Anguera Argilaga, Vanesa Berlanga Silvente, Àngel Blanco García, Montserrat Freixa Blanxart, Núria Giné Freixes, Francesc Martínez-Olmo, Mercedes Reguant Álvarez, M. José Rubio Hurtado, Antoni Ruiz Bueno, Marta Sabariego Puig, Miquel Salicrú Pagès, M. Paz Sandín Esteban, Rafael Suárez Gómez, Liliana Tolchinsky, Mercè Torrado Fonseca, Ruth Vilà Baños i Montserrat Yepes Baldo.

Aquests assessors van atendre en conjunt més de 300 consultes, la majoria de personal de la UB però també, en alguns casos, d'altres universitats catalanes. L'any 2011 es va signar un conveni amb l'ICE de les Illes Balears i l'any 2014 amb l'eLearn Center de la Universitat Oberta de Catalunya per compartir el SAR entre institucions.

El Programa de Recerca en Docència Universitària REDICE va seguir sent un gran referent institucional. En el curs acadèmic 2013-2014 es van complir 10 anys de vigència del programa, durant els quals s'havia donat suport a 169 projectes que implicaven 1.495 investigadors, majoritàriament de la Universitat de Barcelona. El programa va continuar amb èxit de convocatòria oferint 33 ajuts l'any 2016.

Cada dos anys es va continuar organitzant la Jornada de Recerca en Docència Universitària, per difondre, facilitar l'intercanvi i debatre entre els grups amb ajut REDICE. En sintonia amb aquesta darrera idea, es van posar en marxa cercadors per localitzar fàcilment projectes i resultats de recerca relacionats amb el REDICE.

A més a més, l'ICE va continuar amb l'adscripció de dos grups de recerca consolidats: el Grup de Recerca per a l'Estudi del Repertori Lingüístic (GRERLI), dirigit pel professor Joan Perera i per la professora Liliana Tolchinsky, i el Grup d'Entorns i Materials per l'Aprenentatge (GR-EMA), dirigit per la professora Begoña Gros i pel professor Artur Parcerisa. Com a novetat, l'any 2011 es va iniciar una línia de recerca sobre formació permanent del professorat, coordinada per la Maite Colén Riau. L'any 2014, conjuntament amb la Mercè Gracenea Zugarramurdi, van coordinar el Programa internacional d'assessorament i intercanvi d'experiències en innovació i recerca en docència i formació del professorat universitari. L'ICE era així un centre d'interès internacional, acollint estades de personal d'institucions com, per exemple la Unidad de Innovación Educativa (UNIE) de la Universitat de Santiago de Xile (USCH), la Universidad de Guadalajara (Mèxic), la Universidad Autónoma de Morelos (Mèxic), la Universidad Autónoma de Santo Domingo, la Universidad Católica de Colombia, la Universidad de Valparaíso (Xile), la Universidad Técnica del Norte (Equador), Universidad Técnica Particular de Loja (Equador) i la Universidad de Salta (Argentina). Des de la secció es va participar en diversos congressos, jornades, seminaris nacionals i internacionals relacionats amb la recerca en docència universitària.

La secció, per la seva part, també va coordinar tres estudis de la Diputació de Barcelona (2009, 2010 i 2012) per avaluar l'impacte de la formació municipal, i dos estudis del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu de Catalunya, un amb col·laboració del Grup IREF (Innovació i Recerca per a l'Ensenyament de la Filosofia) per avaluar el desenvolupament del Projecte Filosofia 3-18 a diferents escoles de Catalunya, i un altre per analitzar i valorar les diferències de gènere en els resultats educatius dels nois i les noies.

Pel que fa a la vessant formativa, la secció va organitzar cursos en temes de recerca per a la comunitat universitària. El curs 2015-2016 es va iniciar un programa de cursos en línia –de 50 hores de durada– adreçat al professorat dels diversos nivells educatius –aquest programa és continuació dels programes Clip i Clip Universitari que l'ICE va dur a terme conjuntament amb IL3-UB des de 2004. A més a més, a partir de l'any 2012, es va iniciar la col·laboració amb l'organització de diverses jornades i seminaris de grups de recerca de la Universitat

de Barcelona, i els cursos 2015-2016 i 2016-2017 es va donar suport –formació i assessorament sobre instruments d'avaluació– al procés selectiu de promoció interna del personal d'administració i serveis funcionari de la UB.

Des de la secció de recerca es van obtenir recursos directament a partir de diversos ajuts obtinguts per a la renovació d'equipament científic i tecnològic de recerca, l'edició de revistes científiques i l'organització de reunions científiques.

En aquesta etapa, la secció va continuar sent el marc de referència per a l'edició de la Revista d'Innovació i Recerca en Educació (REIRE). L'any 2011 es va incorporar com a personal en formació la Isidora V. Sáez Rosenkranz amb tasques de suport editorial a la revista. Any rere any, REIRE s'ha anat incorporant en bases de dades per millorar la seva indexació, difusió i impacte. Només en el darrer any d'aquest període (2017), el nombre de consultes i descàrregues d'articles va ser de 46.060 i en 230 ocasions es va citar algun article de REIRE.



*El Programa de Recerca en Docència  
Universitària REDICE va seguir sent  
un gran referent institucional.*

# Educació i Comunitat

---

## Enric Prats

Professor agregat de Teoria i Història de  
l'Educació de la Universitat de Barcelona.  
Cap de la secció d'Educació i Comunitat de l'ICE.

El març de 2009, quan l'equip de direcció acabat d'estrenar prenia possessió, l'edifici històric de la Universitat de Barcelona era desallotjat per la policia, després de quatre mesos d'ocupació per part dels estudiants. S'havia començat a implementar el pla Bolonya i no era del gust d'una part de la comunitat universitària, que veia també com la crisi econòmica de 2008 començava a tenir un impacte decidit en les polítiques públiques dels serveis bàsics, com l'educació i la formació.

En aquest context, de resposta social i de desacceleració econòmica, l'Institut de Ciències de l'Educació, per mitjà de la secció d'Educació i Comunitat, afrontava un repte important, com era el de donar acollida a iniciatives socioeducatives compromeses amb la transformació de les condicions de vida de les persones promogudes des d'instàncies diverses. Aquest era l'horitzó, que es materialitzava en accions de formació, de treball en xarxa i d'expansió a àmbits educatius no formals i comunitaris.

La dimensió formativa s'ha trobat sempre en la idiosincràsia de l'ICE. Amb intervencions directes o en col·laboració, en aquest període es van consolidar les relacions amb entitats, com l'Institut del Teatre i la Federació de Voluntariat Social, i es van posar en marxa activitats amb el Col·legi Oficial de Pedagogs, la Federació Catalana d'ONG, la Fundació Catalana de l'Esplai, Coordinadora de la Llengua de Barcelona, Servei Solidari, Transports Metropolitans de Barcelona, Guàrdia Urbana de Barcelona y Parlament de Catalunya. Una col·laboració especial, amb la Fundació Solidaritat UB, va servir per posar en marxa el Màster Educació, Globalització i Transformació Social, íntegrament en línia, que aprofundia la relació amb la Federació Catalana d'ONG gràcies a un conveni amb la Cooperació Internacional del Ministeri espanyol d'Afers Exteriors. Com que la davallada econòmica no permetia el finançament d'activitats formatives des de l'ICE, es va optar per validar i certificar aquelles accions que reunien uns estàndards de qualitat suficients dutes a terme per professionals de prestigi en els seus respectius àmbits.

El treball en xarxa va ser una de les línies prioritàries, que abastaven un bon nombre d'institucions i entitats destacades del teixit socioeducatiu de la ciutat i del país. En concret, la secció participava activament en el Fòrum d'Entitats i Usuaris del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, en tasques d'assessorament en l'elaboració de recomanacions i material formatiu per als usuaris del mitjans públics de comunicació. En el mateix sentit, la participació al Projecte Educatiu de Ciutat (PEC), promogut per l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona es va concretar en el lideratge de línies d'acció prioritàries del PEC, com la de ciutadania i valors. Aquesta implicació conduiria, més endavant, al desenvolupament d'eines d'avaluació i seguiment de les activitats educatives que duen a terme les entitats, empreses i institucions de la ciutat en el marc del Consell de Coordinació Pedagògica. El treball en xarxa significava la presència en espais de debat i de reflexió sobre el fet educatiu, com ara els Debats d'Educació, promoguts per la Fundació Bofill; l'organització del Simposi Llengua, Educació i Immigració, juntament amb l'ICE de la Universitat de Girona, i la implicació en el Congrés Educació i Entorn, organitzat pel Departament d'Educació a La Seu d'Urgell.

Finalment, l'obertura a nous públics i l'interès constant per la innovació, sempre en clau comunitària i solidària, va desembocar en l'apadrinament inicial de l'Aprenentatge Servei a la Universitat, amb un èxit notable en les jornades dutes a terme, i en accions de col·laboració amb la Federació d'Associacions de Pares i Mares de Catalunya (FAPAC) i el Consell Escolar Municipal de Barcelona, per a la formació de famílies; la incentivació dels treballs de recerca de batxillerat vinculats a ciutadania i valors, per iniciativa de la Fundació Solidaritat UB i l'Associació Catalana per la Pau, i la participació en la Comissió de Codi Ètic de la Federació Catalana d'ONG i el Consell d'Associacions de Barcelona.

En resum, en temps de fortes restriccions econòmiques calia activar, potser més que mai, la imaginació per incidir en aquells sectors més vulnerables i fràgils de la societat per contribuir a incrementar la seva formació i acompanyar-los degudament sempre amb el rigor i la qualitat pròpies de l'ICE de la Universitat de Barcelona.

*El treball en xarxa va ser una de les línies prioritàries, que abastaven un bon nombre d'institucions i entitats destacades del teixit socioeducatiu de la ciutat i del país.*





L'equip de Toni Sans a la reunió d'ICEs Espanya, 2012.



Teresa Pagés i Juan Antonio Amador al Máster de Docencia de Profesorado Universitario, 2015.



Rosa Sayós i Teresa Pagés al Proyecto UTA-ICE, 2015.



Àngel Forner, Toni Sans i Joan Perera.



Toni Sans a la Jornada de Bones Pràctiques, 2017.

Període  
**2017-2021**

~~~~~  
Xavier Triadó
Director

Xavier Triadó, Bartolomé Galera, Carme Panchón, Joan Mateo, Mercè Gracenea, Teresa Pagés, Mercè Martínez, Isabel Paula i Max Turull.

Adaptant l'Institut en temps de canvi i d'innovació

~~~~~
Xavier Triadó

Director

Carme Panchón

Professora titular de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació de la Universitat de Barcelona.

Directora adjunta de l'ICE.

Max Turull

Professor titular d'Història del Dret i de les Institucions de la Universitat de Barcelona.

Secretari de l'ICE.

El nostre mandat com a equip de direcció de l'IDP-ICE va començar el mes de febrer de 2017 i va acabar el febrer de 2021. En Xavier Triadó havia estat Director Adjunt durant vuit anys amb la direcció d'Antoni Sans (2009-2017); Carme Panchón acabava de deixar el càrrec de Vicerectora i Max Turull feia pocs mesos que deixava el de vicedegà a la seva Facultat. L'equip es presentà a les eleccions amb il·lusió i amb ganes d'impulsar la docència de qualitat entre el professorat de la UB, impulsar la recerca i produir un benefici per a la societat en conjunt. Hi havia un cert cúmul d'experiència en la gestió acadèmica de la Universitat i una forta vocació docent. Per tant, hi havia una certa dinàmica de continuïtat respecte de la fase anterior que es va complementar, no obstant, amb alguns canvis significatius de funcionament.

D'altra banda, aquest apartat el signen tres persones, però res del que s'hi explica hauria estat possible sense la implicació dels caps de secció i la complicitat de la comunitat IDP-ICE. Aquesta comunitat es concreta en un col·lectiu humà d'unes 40 persones, estructurat en cinc seccions i una administració, gestionat per un equip de direcció, una junta directiva i un consell de direcció, i que el curs 2019-2020 havia gestionat 8.545 inscripcions a activitats formatives de tots els nivells educatius que es referien a 5.940 persones. Durant aquests quatre anys ens han acompanyat, de manera excel·lent, com a caps de secció Teresa Pagés, Mercè Martínez, Lluís Casas, Maria Rosa Buxarrais, Isabel Paula, Asun Llena, Mercè Gracenea i Bartolomé Galera des de l'Administració.

Hem tingut la sort de poder comptar amb persones amb experiència en gestió i amb un tarannà personal que la potenciava. Ni es començava de zero ni es volia incórrer en aquesta síndrome tan estesa d'oblidar tot allò fet pels anteriors gestors. La tasca havia de ser acumulativa, comptar amb tot allò que havien fet els anteriors equips. I és que l'ICE, com mostra aquest mateix llibre, té molta història i molta trajectòria; malbaratar-la seria irresponsable. Es comptava amb un detallat programa electoral, però igualment es va preparar un detallat Pla de Direcció per als quatre anys que va comptar amb la participació de tota la comunitat IDP-ICE.

Es va optar per treballar en equip, els tres membres de la direcció, de manera efectiva, i així va ser durant tots quatre anys, ben avinguts i amb habilitats complementàries. Es van repartir els dossiers i els àmbits de gestió, però es compartia informació, opinió i responsabilitats de manera constant. Podem estar contents per haver aconseguit fer un treball en equip. Però, a més, es volia imprimir un estil de treball a tota la institució que contribuís a enfortir-la encara més: que tothom –personal adscrit (de la UB i del Departament d'Ensenyament), PAS, tècnics, becaris, caps de secció i direcció– se sentís partícip i actor principal, tots sense excepció, d'un mateix projecte; que la informació fluís encara més en tots els sentits, que hi hagués més transversalitat i més integració i, en definitiva, evitar les forces centrífugues tan habituals en institucions i organitzacions.

En una contribució com aquesta no s'escau detallar les activitats i les accions d'aquell període, que d'altra banda es poden consultar en les respectives Memòries en accés digital (<http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/121384>). Se senyalen, només, aquelles actuacions que per diversos motius van ser més significatives.

Actualització de la denominació de l'Institut

Només començar el mandat es va gestionar i aplicar el canvi de nom de l'Institut, segons el que havia estat aprovat feia uns mesos. La intenció ha estat sempre donar un abast més actual, sense voler trencar amb cap lligam històric ni amb la feina realitzada. L'ICE de tota la vida passava a denominar-se Institut de Desenvolupament Professional (IDP); però es decidia mantenir les sigles històriques, afegides a les noves, per no perdre la identitat ni confondre els nostres usuaris. El nou acrònim IDP-ICE es va correspondre amb un nou logotip que substituïa l'anterior.

Creació d'una nova secció de Publicacions

Es va instituir, seguint el procediment previst, una nova secció, de Publicacions, i s'hi va designar la professora Mercè Gracenea, ante-

rior Secretària de l'ICE, per dirigir-la. Es tractava d'administrar el ric fons editorial de l'IDP-ICE, de tirar endavant, juntament amb el Secretari, la nova Biblioteca Digital que es volia crear, i de gestionar i millorar l'impacte, juntament amb els respectius responsables, de les revistes científiques que l'IDP tenia adscrites: *Temps d'Educació*, *Revista de Enseñanza de las Ciencias Sociales* –respecte de la qual es va aprovar un nou conveni amb la UAB per renovar-ne la coedició i la direcció– i *REIRE*; a aquestes tres revistes s'hi va afegir, el 2020, la *Revista d'Innovació Docent Universitària*, dirigida des del seu origen el 2009 pel Dr. Roman Adillon.

Creació de la Biblioteca Digital

Com s'ha apuntat, es va crear la Biblioteca Digital IDP-ICE, albergada dins del Dipòsit Digital (CRAI) de la UB i es va començar a digitalitzar, de manera progressiva, tot el fons editorial acumulat de 50 anys de vida de l'IDP-ICE. Les editorials Octaedro i Horsori van cedir bona part dels arxius digitals del seu fons coeditat amb l'institut; el CRAI, a través del CEDI, va assumir la digitalització de la col·lecció institucional; i el mateix IDP-ICE va emprendre la digitalització de la resta de fons, que encara segueix. El projecte (<http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/21242>) ha permès consultar en format digital i accés obert universal prop de 500 títols entre llibres, documents i vídeos.

Consolidació de places i assignació pressupostària estable a la UB

A nivell gerencial va haver dues fites molt significatives. D'una banda es va aconseguir la consolidació de quatre places de personal tècnic que feia dècades que treballava a l'ICE –des de l'època que la formació i acreditació del Certificat d'Aptitud Pedagògica havia aportat tants recursos econòmics a tots els ICEs de Catalunya– i els salaris dels quals havien seguit corrent a càrrec de l'institut fins el 2020. Però gairebé al mateix temps es va aconseguir dotar l'IDP-ICE d'un pressupost, explícit, reconegut i estable, dins del pressupost general de la UB. Fins aleshores havia calgut negociar any rere any i bilateralment amb molts vicerectors i gerents, les assignacions econòmiques que l'IDP rebia de la UB. En les dues fites és de justícia reconèixer el paper jugat pel gerent Oriol Escardibul i pel seu equip, sensible i sensi-

...que tothom –personal adscrit (de la UB i del Departament d'Ensenyament, PAS, tècnics, becaris, caps de secció i direcció– se sentís particip i actor principal, tots sense excepció, d'un mateix projecte.

bles als problemes i necessitats objectives de l'IDP-ICE respecte de la tasca que duia a terme.

Buscar com afrontar el repte de la comunicació

La comunicació, com també s'ha apuntat, va ocupar un espai important durant aquest mandat. La comunicació havia de córrer tots els sentits de verticalitat i horitzontalitat interna però també externa. D'una banda es pretenia que tots els membres de la comunitat IDP-ICE estessin raonablement informats de totes les accions i activitats que s'hi organitzaven; que ni les seccions, ni l'administració ni la direcció fossin compartiments estancs. I d'una altra banda s'havia de ser capaç de comunicar a l'exterior –a la UB, als centres de primària i secundària i a la societat en general– l'oferta formativa i els serveis.

Per fer-ho possible es va dissenyar un butlletí informatiu digital, que va anar mudant de format; es va obtenir el software necessari per procedir a mailings massius amb possibilitat d'analítiques sobre el seu impacte tot preservant la privacitat; es van establir nous canals de comunicació interna; es van institucionalitzar i organitzar reunions i trobades a tots els nivells i en tots els àmbits (transversals, específics per col·lectius, per nivell educacional, etc.); es va dissenyar i abordar un ambiciós projecte per enviar de manera raonablement personalitzada la informació de l'oferta d'activitats perquè fos més efectiva i per evitar rebuigs. I tot això s'havia de fer sense abusar dels mitjans de comunicació, sense saturar els destinataris i de manera poc invasiva. Aquesta política de comunicació va culminar amb la inauguració d'una nova web més clara i més dinàmica i que encara avui s'ajusta, com totes les webs, a les necessitats reals de l'institut. L'objectiu principal de la nova web era facilitar, tant com fos possible, l'accés a l'oferta formativa de l'IDP-ICE i als seus recursos de suport a la docència (publicacions, vídeos, webinars, documents, etc...).

Consolidació de l'aplicació informàtica de gestió de l'IDP-ICE

Tota una altra línia de treball va anar adreçada a millorar l'aplicació informàtica de gestió. Aquesta aplicació –el famós «aplicatiu», a seques, que dèiem– era i és la veritable columna vertebral de gestió de tot l'IDP-ICE, des del disseny dels cursos o activitats fins la seva certificació i arxiu, passant per la inscripció, el desenvolupament de l'acció i l'avaluació i la signatura d'actes. Per diversos motius, aquesta aplicació de producció pròpia que va entrar en funcionament l'any 2016, oferia algunes deficiències tècniques, per bé que els avantatges superaven amb escreix els inconvenients i que alguns incidents es devien al flux de gestió interna. Durant els quatre anys del mandat va haver una implicació a fons en la millora de l'aplicació, juntament

amb els respectius responsables tècnics, especialment amb Carme Pineda i Rafael Becerra. L'aleshores vicerectora Mercè Puig també s'hi va implicar i el resultat és que l'aplicació informàtica de gestió va ser utilitzada, primer, pels Serveis Lingüístics de la UB en la seva oferta de cursos, i posteriorment, pel Servei d'Atenció als Estudiants, el que va requerir determinades adaptacions. Al final del mandat l'aplicació era més robusta, més senzilla de fer funcionar, millor adaptada als nostres fluxos de funcionament i estava preparada per optar a un segell de qualitat d'una agència independent.

Realitzar accions per la detecció de les necessitats formatives del professorat

L'objectiu central de l'IDP-ICE és la formació de formadors en tots els nivells educatius. I efectivament cap a aquest objectiu general es van adreçar tots els esforços. Això, de fet, ha estat una constant en totes les direccions anteriors. Només passa que cada direcció actua en un context educatiu, social i institucional diferent i hi imprimeix el seu estil. A nivell d'universitat, per exemple, es va fer un ampli estudi de detecció de necessitats formatives. Es van mantenir reunions amb tots els deganats de la UB, amb els vicerectorats implicats i es va llençar una gran enquesta entre el professorat. Les dades, abundants, van ser processades i es va acabar redactant un document de conclusions que hauria d'indicar el rumb de la formació del professorat universitari.

Fomentar la Recerca en els centres de secundària

A nivell d'educació primària i secundària, les polítiques de l'institut estan més mediatitzades per l'acció del Departament d'Ensenyament. Més enllà de les accions de formació i de les relacions amb els Centres de Recursos i amb les administracions educatives, durant aquest quadrienni va ser rellevant el paper estratègic que es va voler atorgar al projecte FORCES. El projecte posa en contacte centres de secundària amb professors i investigadors de la UB perquè aquests tutoritzin treballs de recerca de batxillerat. El projecte ha estat molt exitós, però la seva gestió és laboriosa i exigiria una renovació del programari específic de gestió. FORCES facilita la transferència de coneixement expert cap a la societat, facilita de transició del batxillerat a la universitat, dinamitza els centres d'educació secundària que hi participen i incideix en la millora del nivell educatiu i, en fi, contribueix a la captació de bons estudiants per a la UB.

Consolidar la formació en el professorat novell de la UB

Dos projectes tenien com a destinataris principals els professors nous de la UB, que s'afegien a la formació ordinària que la secció

d'Universitat organitzava. D'una banda el Màster en Docència Universitària per a professorat novell, que ja compta amb 8 edicions i s'imparteix també en alguns països iberoamericans. I d'una altra banda un recurs nou, a punt d'implementar quan s'escriuen aquestes línies, que consistia en el que qualificàvem de «rebot». Es tracta d'un espai on qualsevol professor de la UB, i especialment el novell, hi podrà trobar tota la informació necessària per desenvolupar la seva funció: des de com obtenir un compte de correu electrònic a recursos o pautes metodològiques sobre com avaluar o impartir docència.

Suport al professorat i formació docent en temps de Covid19
El març de 2019 es va declarar el confinament de la població i la docència, a tots els nivells, passava a ser *on line*; el segon curs de pandèmia, el 2019-2020, es convertiria en docència híbrida. Això va suposar una importantíssima sacsejada en la manera que tots teníem d'impartir docència. D'un dia per l'altre tot havia canviat, i des l'IDP-ICE es va haver de fer un esforç notable per adaptar-s'hi des de tots els àmbits.

Amb confinament domiciliari, es va adaptar l'oferta formativa al format *on line*. Però sobretot i molt més important, es van adaptar o crear nous continguts per donar resposta a les noves necessitats dels professorat. Els docents requerien utilitzar nous recursos tecnològics per fer classe *on line*, per exemple, i també requerien noves pautes i directrius metodològiques per moure's en el nou context. Tot l'Institut va reaccionar i va adaptar la seva oferta formativa a la nova realitat. Les activitats que es van organitzar, com els webinars i «els cafès», van tenir un ampli ressò i van ser seguits per un gran nombre de docents. Tot això va alimentar un repositori que segueix sent consultable.

D'una altra banda, la convocatòria de recerca en docència, REDICE, va tenir com a eix central la docència en temps de Covid19 i a més la mateixa secció de Recerca va conduir una gran enquesta entre estudiants i docents de la UB per conèixer com els havia afectat la nova situació i així disposar d'informació per adaptar-s'hi més bé.

Noves i diverses iniciatives per al desenvolupament professional

Com s'ha dit, és impossible explicar aquí el que s'ha fet en aquest període. Només esmentarem la iniciativa de reunir tots els ICE, o equivalents, de Catalunya i compartir experiències, els convenis signats amb Macmillan i Oxford Press, l'Erasmus+ Think Global, les nombroses accions en què es va participar adreçades al tercer sector

i de marcat contingut social, el paper actiu que s'ha tingut en l'organització dels congressos i simposis CIDUI, i un llarg etc.

La gent que s'ha trobat a l'IDP-ICE hi creu de debò; s'ha respirat la idea de *continuum* en el millor dels seu sentits i, no com una afirmació retòrica ni impostada, s'ha compartit l'actitud de servei a la universitat i a la comunitat educativa, s'ha cregut en la millora de la docència i, sobre tot, en la importància cabdal de l'educació. Per l'equip ha estat un plaer poder treballar a l'IDP-ICE i aprendre de la ma de molts professionals, posant en valor la docència, la recerca, i el servei a la comunitat de la Universitat de Barcelona i de la societat sencera.

**Institut de Desenvolupament
Professional**
UNIVERSITAT DE BARCELONA